

Lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga

Regeringens proposition
1997/98:80

REGERINGSKANSLIET

Regeringens proposition

1997/98:80

Lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga

Prop. 1997/98:80

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Harpsund den 12 mars 1998

Thage G Peterson
Björn von Sydow
(Försvarsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Lagen skall i huvudsak endast vara tillämplig i Totalförsvarets pliktverks verksamhet. Lagen bygger på den nya personuppgiftslagen (1998:000) och anger de preciseringar och undantag från personuppgiftslagens bestämmelser som är motiverade vid Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga och med totalförsvarspliktiga jämställd personal. Lagen reglerar liksom personuppgiftslagen all automatiserad behandling av personuppgifter och manuell behandling av personregister. Då registrering med hjälp av ADB utgör en särskilt riskfylld hantering av uppgifterna för den registrerades del innehåller lagen särskilda bestämmelser för sådana register. Det rör sig om bestämmelser om registerinnehåll, direktåtkomst och sökmöjligheter m.m.

I lagen anges vidare ändamålen med behandlingen. I lagen behandlas också frågan om rätten att behandla känsliga personuppgifter. Till skydd för den enskildes personliga integritet lämnas i lagen en uttömmande uppräkningslista av vilka personer som får registreras i det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga och vilka uppgifter som får antecknas om dem i registret. Andra känsliga personuppgifter än sådana som rör hälsa eller religiös

övertygelse får inte antecknas i nämnda register. Uppgifter om religiös övertygelse får antecknas endast om den registrerade har lämnat sitt uttryckliga samtycke till registreringen. I syfte att skydda den enskildes integritet innehåller lagen också begränsningar av sökbegrepp och direktåtkomst till registret för andra än Totalförsvarets pliktverk. Vidare finns bestämmelser om gallring av personuppgifter.

I övrigt innehåller lagförslaget en erinran om sekretesslagens (1980:100) bestämmelser, en bestämmelse som innebär viss inskränkning av Datainspektionens (tillsynsmyndighet) befogenheter vid den tillsyn inspektionen skall göra enligt personuppgiftslagen samt föreskrifter om att personuppgiftslagens bestämmelser om rättelse m.m. av personuppgifter och om skadestånd blir tillämpliga även när uppgifterna behandlas i strid med lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

Slutligen lämnas förslag till ändring i sekretesslagen för att personuppgifterna om de totalförsvarspliktiga skall vara lagligen skyddade mot att obehöriga får del av dem.

Lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga och ändringen i sekretesslagen föreslås träda i kraft den 24 oktober 1998.

Innehåll

1. Förslag till riksdagsbeslut	6
2. Lagtext	7
2.1 Förslag till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga	7
2.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	12
I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.	
3. Ärendet och dess beredning	14
4. Bakgrund	15
4.1 Totalförsvaret och dess personal	15
4.1.1. Totalförsvarspliktens innebörd och omfattning	15
4.1.2 Utredningar om de totalförsvarspliktigas förhållanden	17
4.1.3 Åtgärder efter utredning - Inskrivning, grundutbildning och krigsplacering	18
4.1.4 Personal inom totalförsvaret som inte är ianspråktagen med värnplikt eller civilplikt	19
4.2 Totalförsvarets pliktverk och dess verksamhet	19
4.3 EG-direktivet om behandling av personuppgifter	22
4.4 Ny personuppgiftslag	22
5. Allmänna utgångspunkter	25
6. Lagens tillämpningsområde	29
6.1 Reglerna skall gälla sådan behandling av personuppgifter som avses i personuppgiftslagen	29
6.2 Reglerna skall avse behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga m.m.	
6.3 Tillämpningsområdet skall knytas till ändamålen med behandlingen	33
7. Avvikelser och preciseringar i förhållande till bestämmelserna i personuppgiftslagen	34
7.1 Ändamålen med behandlingen	34
7.2 Vilka personuppgifter skall få behandlas?	37
7.3 Skydd för uppgifterna	42
7.4 Information till den registrerade och rättelse av felaktigt behandlade uppgifter	43
7.5 Ansvaret för behandlingen	45
7.6 Anmälan och tillsyn	48

8. Automatiserat register över totalförsvarspliktiga som förs av	
Totalförsvarets pliktverk	51
8.1 Registerinnehåll	51
8.2 Vem skall få föra in uppgifter i registret?	63
8.3 Direktåtkomst	65
8.4 Sökbegrepp	66
8.5 Samkörning	69
9. Arkivering och gallring	71
10. Sekretessfrågor	76
10.1 Sekretess för uppgifter om totalförsvarspliktiga hos	
Totalförsvarets pliktverk	76
10.2 Sekretess hos dem som tar emot personuppgifter från	
Totalförsvarets pliktverk	77
11. Skadestånd och straff	79
11.1 Skadestånd	79
11.2 Straff	80
12. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	81
12.1 Ikraftträdande	81
12.2 Övergångsbestämmelser	81
12.2.1 Förhållandet till den föreslagna	
personuppgiftslagens övergångsbestämmelser	82
12.2.2 Förhållandet till den föreslagna lagen om belastningsregister .	82
12.2.3 Behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga hos	
andra än Totalförsvarets pliktverk	82
13. Ekonomiska konsekvenser av förslagen	84
14.1 Författningskommentar	85
14.1 Förslaget till lag om behandling av personuppgifter om	
totalförsvarspliktiga	85
14.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	97
Bilaga 1 - Sammanfattning av Pliktregisterutredningens betänkande	98
Bilaga 2 - Pliktregisterutredningens lagförslag	102
Bilaga 3 - Förteckning över remissinstanserna	109
Bilaga 4 - Lagrådsremissens lagförslag	111
Bilaga 5 - Lagrådets yttrande	118
Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-03-05	118
Rättsdatablad	121

1. Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

2. Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga i den verksamhet Totalförsvarets pliktverk bedriver för att

1. ta fram underlag för beslut om inskrivning, krigsplacering eller annat ianspråktagande av personal till totalförsvaret,
2. redovisa personal med uppgifter inom totalförsvaret,
3. säkerställa att den registrerade fortlöpande får ändamålsenlig utbildning och lämplig placering inom totalförsvaret,
4. se till att den registrerade fullgör sina skyldigheter såvitt avser totalförsvarsplikten,
5. tillgodose den registrerades rättigheter och trygghet i hans eller hennes egenskap av totalförsvarspliktig, och
6. planera, följa upp och utvärdera den verksamhet som anges i 1–5.

I de fall det anges särskilt gäller lagen även i verksamhet som bedrivs av någon annan än Totalförsvarets pliktverk.

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifter ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

2 § Med totalförsvarspliktiga jämställs vid tillämpningen av denna lag personer som har en skyldighet att fullgöra uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap utan att skyldigheten grundar sig på totalförsvarsplikt.

Definitioner

3 § Med utredning avses i denna lag mönstring och annan utredning om den totalförsvarspliktiges förhållanden som kan utföras enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt samt särskild antagningsprövning enligt lagen (1994:1810) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning.

Med automatiserat register över totalförsvarspliktiga avses register med personuppgifter om totalförsvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk med hjälp av automatiserad behandling för de ändamål som anges i 1 § första stycket.

Förhållandet till personuppgiftslagen

4 § Om inget annat följer av denna lag eller av föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, tillämpas personuppgiftslagen (1998:000) vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

Ändamålen med behandlingen

5 § Personuppgifter som samlats in av Totalförsvarets pliktverk skall anses insamlade för de ändamål som anges i 1 § första stycket om inte Totalförsvarets pliktverk vid insamlingen uttryckligen angett att den sker för andra ändamål. Motsvarande skall gälla vid verkets behandling av uppgifter som annan myndighet samlat in.

Behandling av känsliga personuppgifter

6 § Känsliga personuppgifter får behandlas om det är nödvändigt för de ändamål som anges i 1 § första stycket.

Första stycket gäller även kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och statliga myndigheter om uppgifterna behövs för utredning om den totalförsvarspliktiges personliga förhållanden enligt 2 kap. 1 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Ansvar för behandlingen

7 § Totalförsvarets pliktverk är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som verket utför.

Registerinnehåll

8 § I automatiserat register över totalförsvarspliktiga får personuppgifter föras in endast om den som

1. är eller har varit aktuell för utredning enligt 3 § första stycket,
2. genom avtal, beslut om krigsplacering eller på annat sätt är tagen i anspråk för totalförsvaret,
3. skall utföra särskild uppgift vid höjd beredskap eller på grund av viss kompetens är viktig för totalförsvaret,
4. av en redan registrerad uppgifts som närstående, eller
5. nämns bland de uppgifter som avses i 9 § första stycket 13.

Uppgifter om en person som avses i första stycket 4 får registreras endast vid höjd beredskap.

Utän hinder av vad som sägs i första stycket får personuppgifter registreras om den som fattat beslut eller handlagt ärende som rör den registrerade hos Totalförsvarets plikt-

verk eller hos någon annan som utfört en utredning som avses i 3 § första stycket. Detsamma gäller personuppgifter om den som gjort journalanteckning i samband med sådan utredning eller i samband med den registrerades tjänstgöring inom totalförsvaret.

9 § I automatiserat register över totalförsvarspliktiga får endast följande personuppgifter föras in:

1. personnummer, namn, adress, telefonnummer och folkbokföringsort,
2. hinder för genomförande av utredning som avses i 3 § första stycket, för utbildning eller för krigsplacering eller annat ianspråktagande av den registrerade för totalförsvarets räkning,
3. boende- och familjeförhållanden samt försörjning, om uppgiften behövs för att Totalförsvarets pliktverk skall kunna fullgöra sina åligganden i fråga om förmåner till totalförsvarspliktiga,
4. utbildning, anställning, kunskaper, färdigheter, anlag och intressen som har betydelse för bedömningen av den registrerades användbarhet inom totalförsvaret,
5. fysisk och psykisk hälsa och förmåga jämte de uppgifter som ligger till grund för bedömningen härav,
6. om den registrerade är svensk medborgare eller inte,
7. utgången i mål om ansvar för brott mot totalförsvarsplikten,
8. att den registrerade har dömts till påföljd för brott som framgår av uppgift ur belastningsregistret som Totalförsvarets pliktverk fått del av,
9. att den registrerade genomgått säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627), vilken säkerhetsklass prövningen avsett och resultatet av denna,
10. vad som bestämts vid inskrivningen enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller lagen (1994:1810) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning,
11. krigsplacering, annat ianspråktagande av den registrerade för totalförsvaret eller särskild uppgift som han eller hon skall utföra vid höjd beredskap,
12. tjänstgöring inom totalförsvaret samt betyg, vitsord, förordnanden och utmärkelser som är att hänföra till denna, samt
13. personliga förhållanden i övrigt som åberopas av den registrerade, om de rör hans eller hennes tjänstgöring inom totalförsvaret.

Andra känsliga personuppgifter än sådana uppgifter som rör hälsa eller religiös övertygelse får inte föras in i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga. Uppgifter om religiös övertygelse får endast registreras om den registrerade har lämnat sitt uttryckliga samtycke till att uppgifterna behandlas i registret och de rör hans eller hennes tjänstgöring inom totalförsvaret.

10 § Utan hinder av vad som sägs i 9 § första stycket får beslut som rör totalförsvarsplikten liksom tidpunkter och tidsperioder för registrerade förhållanden samt erforderliga administrativa och tekniska uppgifter registreras.

Beträffande den som registreras med stöd av 8 § första stycket 4, får endast namn, adressuppgifter och relation till den som uppgett honom eller henne som närstående föras in i registret.

Beträffande personer som avses i 8 § tredje stycket får endast namn, titel och tjänsteställe registreras.

11 § Regeringen får till skydd för personlig integritet meddela föreskrifter om ytterligare begränsningar av vad som får föras in i automatiserat register över totalförsvarspliktiga enligt 8 och 9 §§.

Direktåtkomst

12 § Totalförsvarets pliktverk har direktåtkomst till automatiserat register över totalförsvarspliktiga. Regeringen får meddela föreskrifter om att annan får ha direktåtkomst till registret.

Annans registrering av uppgifter

13 § Regeringen får meddela föreskrifter om att annan än Totalförsvarets pliktverk får föra in personuppgifter i automatiserat register över totalförsvarspliktiga och rätta dessa.

Sökbegrepp

14 § Personuppgifter som avses i 9 § första stycket 2 och 3 samt 5–9 får inte användas som sökbegrepp annat än om det behövs för tillsyn, uppföljning eller utvärdering av Totalförsvarets pliktverks verksamhet eller för framtagande av material för forskning eller statistik. Detsamma gäller uppgifter om resultat från kunskapsprov och anlagstester som utförts vid sådan utredning som avses i 3 § första stycket.

För åtkomst av personuppgifter om närstående till en totalförsvarspliktig, om den som handlagt ärende, fattat beslut eller gjort journalanteckning får endast den totalförsvarspliktiges personnummer användas som sökbegrepp. Detsamma gäller för åtkomst av personuppgifter som antecknats med stöd av 9 § första stycket 13 eller med stöd av att samtycke till anteckning lämnats.

Utan hinder av vad som sägs i första och andra styckena får nödvändigt sökbegrepp användas under den tid det behövs för rättelse eller för att avhjälpa fel som uppkommit till följd av brister i ett dataprogram.

Regeringen får meddela föreskrifter om ytterligare begränsningar av sökbegrepp.

Gallring

15 § En personuppgift i ett automatiserat register över totalförvarspliktiga skall gallras så snart uppgiften inte längre behövs för de ändamål som anges i 1 § första stycket. Personuppgifter beträffande dem som avses i 8 § första stycket 1–3 skall gallras senast vid utgången av det kalenderår den registrerade fyller 70 år, om inte han eller hon även därefter har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap. Uppgifter om närstående, beslutsfattare, handläggare, den som gjort journalanteckning samt om personer som nämns bland vad som antecknats med stöd av 9 § första stycket 13 skall härvid anses som uppgifter om den totalförvarspliktige. Regeringen får meddela föreskrifter om kortare tid för gallring än vad som följer av detta stycke.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att gallra personuppgifter i fråga om bevarande av material för forskningens behov. Sådana uppgifter skall dock avföras från registret vid den tidpunkt de annars skulle ha gallrats enligt första stycket.

Sekretess

16 § För utlämnande av personuppgifter om totalförvarspliktiga gäller de begränsningar som följer av sekretesslagen (1980:100).

Inskränkning i tillsynsmyndighetens befogenheter

17 § Tillsynsmyndigheten enligt personuppgiftslagen (1998:000) får inte förbjuda Totalförsvarets pliktverk att behandla personuppgifter om totalförvarspliktiga.

Korrigerig av uppgifter

18 § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:000) om den personuppgiftsansvariges skyldighet att på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna personuppgifter och att underrätta tredje man, till vilken uppgifterna har lämnats ut, skall gälla även då personuppgifter behandlats i strid med denna lag eller föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag.

Skadestånd

19 § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:000) om skadestånd skall gälla även då personuppgifter behandlats i strid med denna lag.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 24 oktober 1998. Vid sådan behandling av personuppgifter för vilken lagen gäller och som redan pågår vid ikraftträdandet skall bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:000) tillämpas utan hinder av vad som sägs i punkt 2 i övergångsbestämmelserna till den lagen.

2. Bestämmelsen i 6 § andra stycket i denna lag skall inte börja tillämpas förrän den 1

oktober 2001.

3. Med uppgift i belastningsregistret avses även uppgift i polisregister enligt lagen (1965:94) om polisregister m.m.

2.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller i ärende om *inskrivning av totalförsvarspliktiga och* i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Försvarmakten, skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt samt uppskov med och avbrott i sådan tjänstgöring. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom personalvård med avseende på den som tjänstgör med totalförsvarsplikt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Föreslagen lydelse

7 kap.

12 §

Sekretess gäller i ärende om *utredning om totalförsvarspliktigas personliga förhållanden*, i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar *samt i ärende om inskrivning och krigsplacering av totalförsvarspliktiga* för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Försvarmakten, skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt samt uppskov med och avbrott i sådan tjänstgöring. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom verksamhet som avser utbildning för totalförsvarsändamål med avseende på den som tjänstgör med

totalförsvarsplikt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 24 oktober 1998.

3. Ärendet och dess beredning

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade chefen för Försvarsdepartementet den 16 april 1996 en särskild utredare, med uppdrag att utreda och lägga fram förslag om den författningsreglering av personregister över totalförsvarspliktiga som behövs för den verksamhet som skall bedrivas av Totalförsvarets pliktverk (dir. 1996:14).

I juni 1997 lade utredaren fram betänkandet *Behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga* (SOU 1997:101). En sammanfattning av betänkandet och utredningens lagförslag finns i *bilaga 1* respektive *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Fo97/1609/RS).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 5 februari 1998 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Regeringen har i propositionen följt de förslag som Lagrådet lämnat. Vi återkommer till Lagrådets synpunkter i avsnitt 7.5 och 11.1 samt i författningskommentaren till 3 och 7 §§ lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Vissa smärre språkliga ändringar har gjorts i lagtexten med anledning av vad som förekommit vid lagrådsföredragningen.

4. Bakgrund

4.1 Totalförsvaret och dess personal

4.1.1. Totalförsvarspliktens innebörd och omfattning

Begreppet totalförsvaret, som finns definierat i lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap, avser den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. För att stärka Sveriges försvarsförmåga kan enligt nämnda lag beredskapen höjas till skärpt beredskap eller högsta beredskap. Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då skall bedrivas.

Totalförsvaret består av militär verksamhet (militärt försvar) — vars huvuduppgift är att möta väpnade angrepp mot Sverige — och civil verksamhet (civilt försvar) som bl.a. skall värna civilbefolkningen under krig, trygga nödvändig försörjning och även i övrigt upprätthålla viktiga samhällsfunktioner. För den militära verksamheten ansvarar i huvudsak Försvarsmakten, medan ansvaret för den civila verksamheten åvilar statliga myndigheter, kommuner, landsting, företag, organisationer och enskilda.

Sedan den 1 juli 1995 gäller lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. Genom denna lag har de grundläggande bestämmelserna om tjänstgöringsskyldighet inom landets totalförsvaret samlats i en författning. Totalförsvarsplikten innebär en skyldighet för varje svensk medborgare — och i viss utsträckning för utländska medborgare som är bosatta i Sverige — att tjänstgöra inom totalförsvaret i den omfattning som hans eller hennes kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter. Skyldigheten gäller från och med det kalenderår då personen fyller 16 år till utgången av det år när han eller hon fyller 70 år. Tjänstgöringen kan fullgöras som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt. Värnplikt och civilplikt omfattar grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring. Den allmänna tjänsteplikten innebär endast en skyldighet för den som är totalförsvarspliktig att tjänstgöra under höjd beredskap.

Värnplikten fullgörs hos Försvarsmakten. Skyldigheten att fullgöra sådan plikt omfattar endast svenska män och gäller från början av det kalenderår de fyller 19 år till slutet av det kalenderår de fyller 47 år. De som är ianspråktaga med värnplikt utgör den helt dominerande delen av de totalförsvarspliktiga som genomgår grundutbildning och repetitionsutbildning.

Alla mellan 16 och 70 år, som inte är ianspråktaga med värnplikt, är skyldiga att efter anmodan fullgöra civilplikt. Det är emellertid endast svenska män som är skyldiga att fullgöra civilplikt med längre grundutbildning än 60 dagar. Civilplikten fullgörs i den verksamhet som regeringen bestämmer och den kan fullgöras såväl inom det civila som inom det militära försvaret. Civilplikten får dock inte omfatta annan verksamhet som är förenad med

egentliga stridsuppgifter än ordnings- eller bevakningsuppgifter.

När det råder höjd beredskap får regeringen ge föreskrifter om allmän tjänsteplikt, om det behövs för att verksamhet som är av särskild vikt för totalförsvaret skall kunna upprätthållas. Allmän tjänsteplikt gäller alla mellan 16 och 70 år och innefattar en skyldighet att tjänstgöra i en ordinarie anställning eller fullfölja ett uppdrag, eller att efter anvisning av en myndighet utföra vissa uppgifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (Arbetsmarknadsstyrelsen eller, efter bestämmande av Arbetsmarknadsstyrelsen, en länsarbetsnämnd) skall besluta hos vilka arbetsgivare som allmän tjänsteplikt skall fullgöras och vilka arbetstagare och uppdragstagare som skall omfattas av allmän tjänsteplikt. Statliga myndigheter där allmän tjänsteplikt skall fullgöras beslutar dock själva om vilka arbetstagare och uppdragstagare som skall omfattas av tjänsteplikten. De närmare föreskrifterna om tjänsteplikten kan tas in i anställningsavtalet med den enskilde. Ett beslut om att en totalförsvarspliktig skall fullgöra allmän tjänsteplikt får inte omfatta den som redan är krigsplacerad med stöd av lagen om totalförsvarsplikt.

Kvinnor är inte skyldiga att göra värnplikt eller att fullgöra civilplikt som kräver längre grundutbildning än 60 dagar. Kvinnor har dock möjlighet att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning om de så önskar och bedöms lämpliga. Till grundutbildning för värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning än 60 dagar får kvinnor antas som är svenska medborgare och som vid den antagningsprövning som skall göras har fyllt lägst 18 år och högst 24 år. Om en kvinna efter ansökan och prövning skrivs in för värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning omfattas hon av samma bestämmelser som en man som med stöd av lagen om totalförsvarsplikt skrivits in för motsvarande utbildning. Hon blir således enligt lag skyldig att fullgöra dels grundutbildning, dels repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring. Dessa särskilda bestämmelser om kvinnor i totalförsvaret ges i lagen (1994:1810) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning och förordningen (1995:240) med samma namn.

Hälso- och sjukvårdspersonal som är anställd i verksamheter som skall upprätthållas under höjd beredskap (t.ex. landstingens sjukvård) deltar i utbildnings- och övningsverksamhet i enlighet med vad som anges i deras anställningsavtal. Utbildning och övning för dessa personer sker genom arbetsgivarens försorg. I de fall något anställningsförhållande inte föreligger mellan det bemanningsansvariga organet och den hälso- och sjukvårdspersonal som detta organ önskar ta i anspråk för övning och utbildning, kan inskrivning med civilplikt i stället tillämpas. Inskrivning med civilplikt kan bli aktuell bl.a. beträffande dem ur hälso- och sjukvårdspersonalen som är anställda inom den privata sektorn eller som slutat arbeta men alltjämt omfattas av totalförsvarsplikten.

4.1.2 Utredningar om de totalförsvarspliktigas förhållanden

En man som är svensk medborgare är skyldig att mönstra om det inte är uppenbart att han saknar förutsättningar att fullgöra såväl värnplikt som civilplikt. Skyldigheten inträder det kalenderår mannen fyller 18 år eller, för den som förvärvar svenskt medborgarskap senare, från och med den dag han blir svensk medborgare. Om det inte finns särskilda skäl, är ingen skyldig att genomgå mönstring efter det kalenderår när han fyller 24 år. Den som är skyldig att mönstra skall inställa sig personligen vid något av Totalförsvarets pliktverks kontor för medicinska och psykologiska undersökningar samt annan utredning om personliga förhållanden.

Ansvaret för att mönstring genomförs åvilar Totalförsvarets pliktverk. Mönstring (eller — för kvinnor — antagningsprövning, se nedan) är en förutsättning för att någon skall tas ut till värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning än 60 dagar.

På grundval av en mindre omfattande utredning än mönstring kan en totalförsvarspliktig tas i anspråk för civilplikt med grundutbildning under högst 60 dagar. En sådan utredning kan vara begränsad till att den totalförsvarspliktige efter anmaning lämnar uppgifter om sig själv eller genom att uppgifter om honom eller henne inhämtas från olika register e.dyl. Huvudansvaret ligger även beträffande denna utrednings-verksamhet på Totalförsvarets pliktverk. Utredningen kan dock efter överenskommelser mellan Totalförsvarets pliktverk och kommuner, landsting eller kyrkliga kommuner utföras hos någon av de sist nämnda. Enligt lagen om totalförsvarsplikt och förordningen om totalförsvarsplikt är den totalförsvarspliktige också skyldig att lämna uppgifter om sina personliga förhållanden till länsstyrelserna, Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Post- och telestyrelsen, Banverket, Vägverket, Luftfartsverket, Statens jordbruksverk, Statens invandrarverk, Närings- och teknikutvecklingsverket samt Affärsverket svenska kraftnät. På grundval av dessa och andra uppgifter kan därmed en mindre omfattande utredning än mönstring utföras även hos de nu uppräknade myndigheterna. Om en annan myndighet än Totalförsvarets pliktverk genomfört utredningen skall kopior av handlingar som inkommit till den myndigheten tillställas Totalförsvarets pliktverk.

En kvinna som ansökt om att få fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning skall genomgå en antagningsprövning vid Totalförsvarets pliktverk som motsvarar den för svenska män obligatoriska mönstringen. Uppgifterna från mönstringen eller antagningsprövningen behöver kompletteras med uppgifter inhämtade i andra sammanhang för att en så fullständig och korrekt bild som möjligt av den totalförsvarspliktige skall kunna erhållas. Det finns vidare ett behov för ansvariga myndigheter att kontinuerligt hålla sig informerade om förändringar av redan inskrivna totalförsvarspliktigas förhållanden. Lagen om totalförsvarsplikt och förordningen härom innehåller därför bestämmelser om skyldighet för myndigheter och andra att förse Totalförsvarets pliktverk med relevant information i dessa avseenden.

Lagen om totalförsvarspikt reglerar den information som behövs vid mönstringen, vid annan mindre omfattande utredning eller vid antagningsprövningen och stadgar att kommuner, landsting och enskilda vårdinrättningar skall lämna de uppgifter till Totalförsvarets pliktverk om en totalförsvarspiktigs hälsotillstånd och personliga förhållanden i övrigt som behövs för att bedöma hans eller hennes förutsättningar för att fullgöra värnplikt eller civilplikt.

Förordningen om totalförsvarspikt innehåller en uppräkningslista av myndigheter och andra som är skyldiga att lämna uppgifter till Totalförsvarets pliktverk, exempelvis Riksskatteverket, Kriminalvårdstyrelsen, Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen.

4.1.3 Åtgärder efter utredning - Inskrivning, grundutbildning och krigsplacering

Om den totalförsvarspiktige efter mönstring eller motsvarande utredning bedömts ha förutsättningar att tjänstgöra inom totalförsvaret skall han eller hon skrivas in av Totalförsvarets pliktverk, som handhar registreringen av all totalförsvarspiktpersonal. Om resultatet av mönstringen visar att den totalförsvarspiktige saknar förutsättningar att fullgöra värnplikt och civilplikt skall Totalförsvarets pliktverk besluta att han inte är skyldig att fullgöra sådan tjänstgöring.

Män som mönstrat och bedömts ha erforderliga förutsättningar skall skrivas in för värnplikt eller civilplikt eller i en utbildningsreserv.

Den som endast genomgått en mindre omfattande utredning än mönstring får skrivas in för civilplikt som förutsätter grundutbildning under högst 60 dagar.

Kvinnor som genomgått antagningsprövning för värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning kan efter samtycke skrivas in för värnplikt eller civilplikt. De kan också efter samtycke skrivas in i utbildningsreserven.

Vid inskrivningen skall det, för den som skrivs in med värnplikt eller civilplikt, bl.a. bestämmas vilken befattning eller befattningsgrupp han eller hon skall placeras i, tid och plats för grundutbildningen och utbildningens längd.

Efter avslutad grundutbildning skall den som förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för en krigsuppgift krigsplaceras i en befattning eller i en viss verksamhet som han eller hon är lämplig för. Den som inte krigsplaceras får i stället skrivas in för civilplikt utan grundutbildning eller med en grundutbildning som inte överstiger 60 dagar. Beslut om krigsplacering fattas av Totalförsvarets pliktverk efter framställning från statliga myndigheter, kommuner, landsting, kyrkliga kommuner, bolag, föreningar, samfälligheter eller andra enskilda. En totalförsvarspiktigs krigsplacering kan komma att ändras flera gånger under den tid han eller hon omfattas av totalförsvarspikten.

4.1.4 Personal inom totalförsvaret som inte är ianspråktagen med värnplikt eller civilplikt

Totalförsvarspliktiga som är inskrivna med värnplikt eller civilplikt eller är placerade i utbildningsreserv utgör huvuddelen av den grupp som Totalförsvarets pliktverk hanterar uppgifter om. Det är endast beträffande dessa personer verket fattar beslut om inskrivning och krigsplacering m.m.

Övrig personal inom totalförsvaret kan vara krigsplacerad eller på annat sätt ianspråktagen för totalförsvaret på grund av anställningsavtal, avtal med frivilliga försvarsorganisationer eller andra avtal som grundar sig på frivillighet. Regler härom återfinns bl.a. i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet, förordningen (FFS 1987:8) om frivillig tjänstgöring vid Försvarsmakten, förordningen (FFS 1987:12) om krigsfrivilliga vid Försvarsmakten, hemvärnsförordningen (1997:146), beredskapsförordningen och i lagen (1994:1720) om civilt försvar. Yrkesofficerarna tillhör dem som tjänstgör inom totalförsvaret med skyldighet att göra detta enligt anställningsavtal. Som exempel på personer med mycket begränsade och speciella uppgifter inom totalförsvaret kan nämnas ledamöter i lokala värderingsnämnder som, efter beslut av länsstyrelse, har till uppgift att besluta om ersättning till ägare av egendom som tas i anspråk för statens eller annans räkning t.ex. vid krigsfara enligt förfogandelagen (1978:262). Även de nu nämnda personerna omfattas formellt av totalförsvarsplikten om de är mellan 16 och 70 år. Deras skyldighet att delta i utbildning och tjänstgöra i övrigt grundar sig emellertid på det avtal de ingått med sin arbetsgivare eller annan och inte på totalförsvarsplikt. Det kan bli aktuellt att ta vissa av dem i anspråk med stöd av den allmänna tjänsteplikten vid höjd beredskap men i normalfallet fortsätter de även då att tjänstgöra med avtalet som grund.

Det finns vidare personer som har ålagts vissa begränsade uppgifter vid höjd beredskap, utan att skyldigheten att fullgöra dessa är knuten till totalförsvarsplikten. Det gäller t.ex. dem som skall ställa egendom till förfogande enligt förfogandelagen. Enligt förordningen (1992:391) om uttagning av egendom för totalförsvarets behov skall förfogandet i vissa fall förberedas i fred genom uttagning av egendom som kommer att behövas vid bl.a. krig eller krigsfara.

4.2 Totalförsvarets pliktverk och dess verksamhet

Totalförsvarets pliktverk svarar för att mönstra, skriva in och krigsplacera totalförsvarspliktiga. Totalförsvarets pliktverk svarar också för att myndigheter och andra som har bemanningsansvar (=skyldighet att se till att krigsorganisationen är uppfylld med personal som kan lösa tilldelade uppgifter under höjd beredskap) inom totalförsvaret får stöd och service i frågor avseende bemanning med totalförsvarspliktiga som skrivs in för värnplikt eller civilplikt och i fråga om totalförsvarspliktigas tjänstgöring. I denna del är

Totalförsvarets pliktverks uppgifter till stor del avhängiga av vad som överenskomes med de bemanningsansvariga. Generellt kan sägas att samarbetet mellan Totalförsvarets pliktverk och övriga myndigheter och andra organ inom totalförsvaret är omfattande.

Fram till och med att den totalförsvarspliktige krigsplacerats utför Totalförsvarets pliktverk uppgifter som att:

— tillsammans med de berörda myndigheterna ta fram planerings-underlag för inskrivningsverksamheten,

— kalla de totalförsvarspliktiga till mönstring eller annan utredning av de totalförsvarspliktigas förmåga att fullgöra värnplikt eller civilplikt,

— genomföra mönstringen alternativt annan utredning,

— i förekommande fall fatta beslut om rätt för den enskilde att vara vapenfri,

— genom beslut om inskrivning placera de totalförsvarspliktiga i lämplig befattningsgrupp m.m.,

— utfärda inkallelse till grundutbildning,

— hantera uppskovsärenden, frågor om tillgodoräknande av tjänst-göringstid, m.fl. frågor som rör den enskilde t.o.m. genomförd grundutbildning,

— ta fram statistik och utföra analyser avseende grundutbildningen, bl.a. såvitt gäller avgångar (avbruten utbildning eller avhopp mellan inskrivningen och grundutbildningen),

— fatta beslut om den totalförsvarspliktiges krigsplacering efter genomförd grundutbildning. Efter grundutbildningen svarar Totalförsvarets pliktverk för stöd och service genom att utföra uppgifter som att:

— ta fram planeringsunderlag och statistik samt utföra analyser i olika former till stöd för de bemanningsansvarigas förbättringsåtgärder m.m.,

— utfärda inkallelser till repetitionsutbildning,

— redovisa totalförsvarspliktpersonal (genom att lämna uppgifter till de bemanningsansvariga om vilken personal som finns disponibel),

— omfördela totalförsvarspliktpersonal vid behov.

Vid höjd beredskap tillkommer uppgifter för Totalförsvarets pliktverk som t.ex. registrering och rapportering av krigsfångar.

Registerverksamheten

Totalförsvarets pliktverks arbete med att mönstra, skriva in, krigsplacera och vid olika tillfällen redovisa totalförsvarets personal förutsätter att verket ständigt har ordnad och aktuell information om dessa personer. Totalförsvarets pliktverk har därför behov av att föra relativt omfattande personregister. Registerverksamheten vid Totalförsvarets pliktverk har de senaste åren befunnit sig i ett övergångsskede mellan två olika ADB-system. Ett äldre system som omfattade fyra personregister och ett nytt system i vilket man avser att samla uppgifterna om de totalförsvarspliktiga i ett enda register kallat Totalförsvarets pliktverks

informationssystem (PLIS).

I februari 1992 beslutades om att upprätta PLIS. Efter ett uppbyggnadsskede togs PLIS i bruk i juni 1997, dock med undantag för behandling av uppgifter som omfattas av försvarssekretess. Driftsstarten för behandling av uppgifter som omfattas av försvarssekretess, som tidigare var beräknad till den 1 oktober 1998, är senarelagd i avvaktan på lösning av vissa tekniska problem. Eftersom totalförsvarspikten omfattar en mycket stor del av befolkningen kommer PLIS att vara ett av landets största personregister. Mängden uppgifter om varje person blir också betydande eftersom registret förutom att tjäna som källa för enkel information om namn, ålder och adress etc. skall utgöra underlag för olika lämplighetsbedömningar och därför innehåller material från undersökningar och prov liksom uppgifter från hälso- och sjukvårdsmyndigheter m.fl. Registret är därmed också känsligt ur integritetssynpunkt.

Personuppgifterna hanteras till övervägande del inom Totalförsvarets pliktverk och då som underlag när verket skall ta beslut om inskrivning och placering av totalförsvarspiktiga eller redovisa personal inom totalförsvaret. Grundprincipen för hanteringen av uppgifterna inom Totalförsvarets pliktverk är att endast de befattningshavare som i sitt arbete har behov av personuppgifterna har tillgång till PLIS och då endast till de för arbetsuppgifterna relevanta delarna av registret. PLIS är uppbyggt så att användarna — som "loggar in" i systemet med en personlig kod — tilldelas en "användarroll", knuten till den personliga koden, vilken öppnar de delar av systemet som de anses behöva för att lösa sin uppgift. Som exempel kan nämnas att den som planerar resor för mönstring endast får tillgång till information om personnummer, namn, adress och andra basuppgifter om den enskilde som han behöver för att kalla denne till förrättningen medan en inskrivningsförrättare — som skall ta beslutet om inskrivning — i princip har obegränsad tillgång till den mönstrandens personuppgifter. Den personliga koden kan också spåras i systemet så att det kan utläsas vem som gjort sökningar, genomfört ändringar m.m.

Socialstyrelsen är enligt beredskapsförordningen funktionsansvarig myndighet för hälso- och sjukvården. I denna funktion har Socialstyrelsen, i enlighet med ett regeringsuppdrag som gavs år 1988, upprättat ett register över hälso- och sjukvårdspersonal (INTEGER). Registret är ett personalförsörjningsregister för krig och innehåller uppgifter om läkare, tandläkare, sjuksköterskor, operations-, röntgen- och laboratorieassistenter, undersköterskor, sjukvårdsbiträden, barnsköterskor, medicintekniker, drifttekniker, arbetsterapeuter, kuratorer, psykologer och sjukgymnaster. Uppgifter om de registrerades personnummer, namn, anställningsform och kompetens lämnas till Socialstyrelsen från sjukvårdshuvudmännen. Socialstyrelsen ansvarar för att registret kompletteras med folkbokföringsuppgifter, uppgifter om utbildning och legitimation samt om disponibilitet (dvs. uppgifter om huruvida den registrerade är ianspråktagen för försvarsändamål eller inte).

Enligt regeringens beslut av den 1 februari 1996 skall Socialstyrelsen alltjämt svara för att det finns ett erforderligt register över hälso- och sjukvårdspersonalen i krig. Regeringen

uppdrog emellertid åt Socialstyrelsen att träffa överenskommelse med Totalförsvarets pliktverk om driften av registret.

Enligt den överenskommelse som sedermera träffats har INTEGER överförs till PLIS och utgör numera en integrerad del av detta system. Det finns möjligheter att skilja ut INTEGER-personalen genom en kod som åsätts hälso- och sjukvårdspersonal. Uppdatering och ändring av uppgifter i INTEGER-delen av registret sköts centralt av Totalförsvarets pliktverk.

4.3 EG-direktivet om behandling av personuppgifter

Den 24 oktober 1995 antogs inom EU Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter. (Fortsättningsvis EG-direktivet). EG-direktivet utgör en precisering och en förstärkning av Europarådets dataskyddskonvention.

Syftet med EG-direktivet är att skapa en gemensam, hög nivå på integritetsskyddet för att därigenom möjliggöra ett fritt flöde av personuppgifter medlemsländerna emellan.

EG-direktivet gäller för behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg. Direktivet omfattar också icke-automatiserad behandling av personuppgifter men då endast om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier. Med behandling av personuppgifter avses varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas beträffande uppgifterna, oavsett om det sker på automatisk väg eller inte, t.ex. insamling, registrering, organisering, lagring, bearbetning eller ändring, sammanställning, förstöring eller utlämnande.

Direktivet gäller inte behandling av personuppgifter som utgör ett led i en verksamhet som inte omfattas av gemenskapsrätten. Vidare anges uttryckligen att direktivet inte gäller behandlingar som rör allmän säkerhet, försvar, statens säkerhet och statens verksamhet på straffrättens område.

Medlemsstaterna är skyldiga att anpassa sina respektive nationella lagar och förordningar till direktivet senast per den 24 oktober 1998.

4.4 Ny personuppgiftslag

I propositionen 1997/98:44, som är föremål för behandling i riksdagen, föreslås en ny personuppgiftslag. Lagen ersätter den nuvarande datalagen (1973:289) och genomför det tidigare nämnda EG-direktivet. Personuppgiftslagen följer i huvudsak EG-direktivets text och disposition.

EG-direktivet gäller som nyss sagts inte behandling av personuppgifter som utgör ett led i en verksamhet som inte omfattas av gemenskapsrätten. Direktivet är därmed t.ex. inte til-

lämpligt på behandlingar som utförs för försvarsändamål. Personuppgiftslagen är däremot generellt utformad och gäller till sin lydelse i princip för all automatiserad behandling av personuppgifter och manuell behandling, med undantag för rent privat hantering. Personuppgiftslagen innehåller emellertid en föreskrift (2 §) om att bestämmelser i lag eller förordning som avviker från lagen skall gälla. Bestämmelserna i lagen tillämpas inte heller i den utsträckning det skulle strida mot bestämmelserna om tryck- och yttrandefrihet i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen.

Personuppgiftslagen anger under vilka förutsättningar behandling av personuppgifter är tillåten och vad den som behandlar uppgifterna skall iaktta. Med behandling avses varje åtgärd som vidtas med uppgiften (3 §). Den som avser att behandla personuppgifter har att ange ett ändamål för sin behandling, anmäla sin verksamhet till en tillsynsmyndighet (Datainspektionen) samt därefter hålla sig inom de ramar som personuppgiftslagen och anknytande författningar och andra föreskrifter anvisar.

Behandling av personuppgifter får endast ske när den enskilde lämnat sitt samtycke eller när behandlingen är nödvändig för vissa uppräknade ändamål, t.ex. för att en arbetsuppgift av allmänt intresse skall kunna utföras (10 §). Behandling av vissa uppgifter, i personuppgiftslagen benämnda känsliga personuppgifter, är förbjuden (13 §). Det rör sig t.ex. om uppgifter som avslöjar religiös eller filosofisk övertygelse eller som rör hälsa eller sexualliv. Från förbudet mot behandling av sådana uppgifter finns en rad undantag. Behandling är t.ex. tillåten om den enskilde samtycker, eller om behandlingen är nödvändig för hälso- och sjukvård eller för forsknings- och statistikändamål (14–20 §§). Vidare finns bestämmelser om att uppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel och administrativa frihetsberövanden endast får behandlas av myndigheter, om inte regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriver annat (21 §), samt om att personnummer bara får behandlas om det är klart motiverat av vissa skäl (22 §).

När uppgifter behandlas får detta i princip endast ske för de ändamål för vilka uppgifterna samlades in, och endast den behandling som är nödvändig är tillåten (9 §). Den ansvarige är skyldig att tillse att inte fler uppgifter behandlas än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen och att uppgifterna inte heller bevaras längre än nödvändigt med hänsyn till dessa ändamål. En behandling för historiska, statistiska och vetenskapliga ändamål skall inte anses oförenlig med de ändamål för vilka uppgifterna samlades in. För sådana ändamål får uppgifter också bevaras under längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka de ursprungligen insamlades, dock att uppgifterna inte heller i sådana fall får bevaras under en längre tid än vad som behövs för dessa ändamål.

Enligt personuppgiftslagen är den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandlingen av personuppgifter personuppgiftsansvarig (3 §).

Som huvudregel bör bara fysiska personer, juridiska personer, utländska filialer eller myndigheter i Sverige kunna betraktas som personuppgiftsansvarig. Av definitionen följer att flera kan vara personuppgiftsansvariga för samma behandlingsåtgärd. Personuppgiftsansvarets innebörd behandlas i bakgrunden till avsnitt 7.5.

Personuppgiftslagen bygger som sagts tidigare på ett system med skyldighet för den personuppgiftsansvarige att anmäla behandling av personuppgifter till Datainspektionen som också utövar tillsyn över verksamheter där behandling av personuppgifter förekommer.

Behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad skall enligt huvudregeln skriftligen anmälas till Datainspektionen (36 § första stycket). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (Datainspektionen) får dock föreskriva undantag från anmälningskyldigheten för sådana typer av behandlingar som sannolikt inte kommer att leda till otillbörligt intrång i den personliga integriteten (36 § tredje stycket). Vidare behöver anmälan till Datainspektionen inte göras om den personuppgiftsansvarige utser ett personuppgiftsombud och offentliggör vem det är (37 §). Ett personuppgiftsombud har till uppgift att övervaka och se till att den personuppgiftsansvarige behandlar personuppgifter på ett korrekt och lagligt sätt och påpeka eventuella brister för denne. Om den personuppgiftsansvarige inte vidtar rättelse efter påpekande skall personuppgiftsombudet anmäla förhållandet till Datainspektionen (38 §). Bland personuppgiftsombudets uppgifter ingår även att hjälpa enskilda att få rättelse av felaktiga och ofullständiga uppgifter (40 §). Ett personuppgiftsombud kan vara anställt hos den personuppgiftsansvarige men får inte ha en "alltför underordnad ställning" med hänsyn till att personuppgiftsombudet måste kunna agera självständigt.

Datainspektionens verksamhet kommer efter personuppgiftslagens ikraftträdande i huvudsak att bestå i renodlad tillsyn. Datainspektionen kommer enligt personuppgiftslagen även att ha möjligheter att utfärda närmare föreskrifter.

Vid sin tillsyn har Datainspektionen i princip samma befogenheter som myndigheten har enligt datalagen i dag, dvs. rätt att få del av handlingar, tillträde till lokaler m.m. (43 §). Om Datainspektionen upptäcker oegentligheter skall inspektionen i första hand söka åstadkomma rättelse genom påpekanden. Om det är brådskande eller om rättelse inte går att få på annat sätt får Datainspektionen vid vite förbjuda den personuppgiftsansvarige att behandla uppgifterna på annat sätt än genom att lagra dem (45 §). Om uppgifter behandlats på ett olagligt sätt får Datainspektionen ansöka hos länsrätt om att uppgifterna skall utplånas (47 §).

Personuppgiftslagen innehåller alla grundläggande regler, principer och undantagsmöjligheter vad gäller behandling av personuppgifter.

5. Allmänna utgångspunkter

Regeringens bedömning: Regleringen av Totalförsvarets pliktverks verksamhet, såvitt avser hanteringen av personuppgifter, bör anpassas till bestämmelserna i den föreslagna personuppgiftslagen och utformas så att den kan fungera i samspel med dessa. Detta innebär bl.a. att förslaget bör utgå från personuppgiftslagens tillämpningsområde, begrepp och terminologi.

Bestämmelser om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga bör i huvudsak ges i lag och vara utformade så att de utgår från personuppgiftslagen och anger de undantag och preciseringar i förhållande till denna som är motiverade.

Det bör finnas särskilda bestämmelser i lagen som reglerar Totalförsvarets pliktverks register med personuppgifter om totalförsvarspliktiga som förs med hjälp av automatiserad behandling för de ändamål som anges i lagen.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Malmö tingsrätt* och *Affärsverket svenska kraftnät* har anfört att registerbegreppet inte bör förekomma i lagen. *Datainspektionen* och *Länsrätten i Stockholms län* har anfört att lagen bör utformas så att den kan läsas separat utan hänvisningar till eller undantag från personuppgiftslagen. *Statens räddningsverk* har anfört att då registret även kommer att innehålla uppgifter om personer som inte är totalförsvarspliktiga bör lagen kallas lagen om totalförsvarets personalsystem. Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra mot regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Personuppgiftslagen är generell i den betydelsen att den till sin lydelse omfattar även sådan verksamhet som faller utanför gemenskapsrätten, t.ex. behandling av personuppgifter inom totalförsvaret. Genom att det krävs en särskild författning för att avvika från det integritetsskydd som personuppgiftslagen ger, garanteras att behovet av särregler alltid övervägs noga i den ordning som gäller för författningsgivning.

En generell författningsföreskrift om att personuppgiftslagens bestämmelser inte är tillämpliga på Totalförsvarets pliktverks registerverksamhet är i och för sig tillåten och fullt möjlig. Det finns dock flera tungt vägande skäl som talar emot en sådan lösning.

Först är det, som nyss sagts, en självklarhet att de avvikelser från allmänt gällande bestämmelser om integritetsskydd och från centrala regler om den enskildes rättigheter och den ansvariges skyldigheter endast aktualiseras som undantag. Avvikelser från personuppgiftslagens bestämmelser bör därför göras endast om det finns starka skäl härför. Det bör här erinras om vad som sägs i ingressen till EG-direktivet om att direktivet utgör en förstärk-

ning och precisering av Europarådets dataskyddskonvention. EG-direktivet bygger på en ordning inom vars ramar gällande svensk datalagstiftning är utformad. Direktivet — och förslaget till personuppgiftslag — har inte tillkommit därför att de rådande värderingarna på området ändrats utan främst för att ytterligare harmonisera EU:s medlemsstaters bestämmelser. Även om den föreslagna personuppgiftslagen innehåller många nyheter på området för hantering av personuppgifter så överensstämmer den med grundläggande principer om integritetsskydd i svensk rätt.

En av de stora skillnaderna mellan förslaget till personuppgiftslag och datalagen är tillämpningsområdet. Medan datalagen endast gäller ADB-baserade register föreslås personuppgiftslagen omfatta all behandling av personuppgifter som företas på automatiserad väg liksom manuell behandling av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter vilka är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier. Förslaget till personuppgiftslag innehåller vidare nya begrepp. Definitioner på begreppen återfinns i 3 § förslaget till personuppgiftslag. Om en författning som reglerar behandlingen av personuppgifter om totalförsvarspliktiga skall ha en koppling till personuppgiftslagen, krävs att tillämpningsområde, grundläggande begrepp och terminologi är identiska, i annat fall blir samspelet onödigt komplicerat.

På de skäl som ovan anförts bör regleringen av Totalförsvarets pliktverks hantering av personuppgifter följa personuppgiftslagens bestämmelser utom i de fall avvikelser är befogade på grund av verksamhetens särskilda karaktär.

En viss särskild reglering vid sidan av personuppgiftslagen är således nödvändig. Personuppgiftslagen förutsätter också som ovan sagts att sådan reglering sker, i vart fall i vissa situationer.

Överväganden om innehållet i författning som rör behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga bör i första hand omfatta frågan om avvikelser eller preciseringar är motiverade i förhållande till personuppgiftslagens bestämmelser om:

- när behandling av personuppgifter är tillåten,
- grundläggande krav på behandling av personuppgifter,
- förbud mot behandling av känsliga personuppgifter,
- villkor för behandling av uppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott och om personnummer,
- information till den registrerade,
- säkerheten vid behandlingen,
- den personuppgiftsansvariges skyldigheter,
- tillsynsmyndighetens uppgifter och befogenheter samt
- skadestånd.

Personuppgiftslagens bestämmelser kommer sålunda att gälla även vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga om inte annat följer av de särskilda författningar

som reglerar just denna behandling.

Den föreslagna personuppgiftslagen innehåller inga särskilda regler för register som förs med hjälp av ADB. Detta hindrar givetvis inte att det som faktiskt är ett regelrätt datoriserat register också kallas för det. Totalförsvarets pliktverks register PLIS rör just upprättandet och förändring av ett traditionellt automatiserat register. Registerformen har här valts medvetet för att skapa förutsägbarhet och säkerhet beträffande de uppgifter som behandlas med hjälp av datorer; uppgifterna skall läggas in i ett på visst sätt strukturerat register och får tas fram med hjälp av vissa angivna sökkriterier. Även om en personuppgift kan anses lika skyddsvärd om den behandlas helt manuellt som om den behandlas med datorteknik, är det svårt att bortse från de särskilda risker i integritetshänseende som automatiserade register för med sig. Möjligheterna att effektivt söka bland uppgifterna och på kort tid sammanställa stora mängder av information är oändligt mycket större om uppgifterna förekommer i ett automatiserat register än om de är förvarade i pärmar eller på annat icke elektroniskt sätt. Användningen av datorteknik underlättar också spridningen av uppgifter. Andra krav måste därför ställas på säkerheten vid Totalförsvarets pliktverks automatiserade lagring och överföring av uppgifter än vid helt manuell hantering. Det är därför, och särskilt med hänsyn till att det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga enligt regeringens bedömning måste innehålla en mängd uppgifter av känslig karaktär för att vara ändamålsenligt, befogat att ha en reglering av frågor som:

- registerinnehåll,
- direktåtkomst,
- begränsningar av sökbegrepp och
- uppgiftslämnande på ADB-medium.

I författningsregleringen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga bör också de ändamål för behandlingen anges som enligt personuppgiftslagen skall uttryckas då uppgifterna samlas in. Dessutom bör i regleringen pekats ut vem som är ansvarig (personuppgiftsansvarig) för behandlingen.

År 1994 infördes en ny bestämmelse – 8 kap. 7 § första stycket 8 – i regeringsformen, som anger att regeringen efter bemyndigande i lag kan meddela föreskrifter genom förordning såvitt avser skydd för personlig integritet vid registrering av uppgifter med hjälp av automatiserad databehandling. (I prop. 1997/98:44 Personuppgiftslag har föreslagits att lagrummet ändras till att avse skydd för personlig integritet vid behandling av personuppgifter.)

När ovan berörd möjlighet till delegering av normgivningskompetensen infördes uttalade dock föredragande statsrådet att regeringen ville poängtera att möjligheten till en delegerad normgivningskompetens på integritetsskyddsområdet inte skulle komma att förändra den nuvarande inriktningen i syfte att ta fram särskilda registerförfattningar för integritetskänsliga personuppgifter (prop. 1993/94:116 s. 16).

Registret över totalförsvarspliktiga kommer att bli ett av landets mest omfattande per-

sonregister och det kommer att innehålla många uppgifter av känslig karaktär. Personuppgiftslagens tillkomst utgör inte tillräckligt skäl att frångå den uppfattning som riksdagen givit uttryck för; att stora personregister med känsliga uppgifter skall lagregleras.

I en lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga bör de yttre gränserna för verksamheten dras upp i de fall dessa inte överensstämmer med vad som gäller redan enligt personuppgiftslagen. Bestämmelser av detaljkaraktär, som kan förutses bli omprövade med mer eller mindre täta mellanrum i takt med att samhället förändras och tekniken utvecklas, bör ges i annan form än lag, eftersom ändringar av lag är en relativt omständlig process.

I lagen bör vidare – i konsekvens med vad som utvecklats i ovan — intas en bestämmelse som anger att personuppgiftslagens bestämmelser skall vara tillämpliga om inget annat följer av lagen eller av föreskrifter som meddelats med stöd härav. Regeringen har i prop. 1997/98:44 Personuppgiftslag noggrant redogjort för föutsättningarna att delegera normgivningsmakt till regeringen. Samma resonemang som där förs är i princip tillämpligt här.

En av nyheterna med den nya personuppgiftslagen är att den reglerar hanteringen av personuppgifter och inte sättet att lagra dem på. Namnet på den nu föreslagna lagen bör såväl anknyta till detta nya synsätt som ge en beskrivning av lagens huvudsakliga innehåll. Lagen bör därför benämnas lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

6. Lagens tillämpningsområde

6.1 Reglerna skall gälla sådan behandling av personuppgifter som avses i personuppgiftslagen

Regeringens förslag: Lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga skall — liksom personuppgiftslagen — gälla för sådan behandling som är helt eller delvis automatiserad och för annan behandling om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter vilka är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Har tillstyrkt förslaget.

Bakgrund: Med behandling av personuppgifter avses enligt definitionen i 3 § förslaget till personuppgiftslag; varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifter, vare sig det sker på automatisk väg eller inte, t.ex. insamling, registrering, organisering, lagring, bearbetning eller ändring, återvinning, inhämtande, användning, utlämnande genom översändande, spridning eller annat tillhandahållande av uppgifter, sammanställning eller samkörning, blockering, utplåning eller förstöring.

Personuppgiftslagen gäller för sådan behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad. Personuppgiftslagen gäller även för annan behandling än automatiserad, om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier (5 § förslaget till personuppgiftslag).

Skälen för regeringens förslag: En förändring som följer med den nya personuppgiftslagen, jämfört med gällande ordning enligt datalagen, är att även annan behandling av personuppgifter än registrering med hjälp av ADB blir reglerad och kringgärdad av bestämmelser om integritetsskydd. Ändringen är påkallad, bl.a. med hänsyn till den tekniska utvecklingen som medfört att uppgifter kan behandlas med automatik i mycket stor utsträckning och på sätt som innebär risker för integritetsintrång, utan att uppgifterna för den skull behöver ingå i ett register. En annan sak är att registrering av personuppgifter medelst ADB alltjämt framstår som den åtgärd som medför de största riskerna för otillbörliga

integritetsintrång, och att strängare föreskrifter därför i vissa fall bör gälla för sådan registrering än för övrig behandling.

Det utvidgade integritetsskyddet bör gälla även vid behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga. En föreskrift som tydligt anger att lagen gäller för sådan behandling som är helt eller delvis automatiserad samt för annan behandling om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i ett register, bör därför tas in i lagen om behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga. Avgränsningen av tillämpningsområdet i det här avseendet är så central att en upprepning är att föredra framför en hänvisning till personuppgiftslagen.

6.2 Reglerna skall avse behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga m.m.

Regeringens förslag: Lagen skall tillämpas vid behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga. Med totalförvarspliktiga jämställs personer som har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap utan att skyldigheten att fullgöra uppgiften grundar sig på totalförvarsplikt.

Lagen skall vidare tillämpas i Totalförsvarets pliktverks verksamhet. I de fall det anges särskilt skall lagen även gälla i verksamhet som bedrivs av annan än Totalförsvarets pliktverk.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Totalförsvarets pliktverk* har anfört att lagen bör omfatta även andra personer än de som har en uppgift under höjd beredskap. *Statens räddningsverk* har anfört att föreslagen fördelning av normgivningskompetensen med en tyngd på riksdagen kan skapa praktiska problem i framtiden. Umeå kommun har anfört att man idag har tillgång till Pliktverkets register (PLIS) som ett stöd i kommunens beredskapsplanering. Utredningens förslag innehåller i sig inte några bestämmelser om t.ex. en kommuns användning av systemet. Det finns ändå skäl att i detta sammanhang uppmärksamma lagstiftaren på att ett sådant behov finns. *Länsrätten i Stockholm län* har anfört att det möjligen kan bli ett bekymmer att begreppet behandling är så vidsträckt att det innefattar varje åtgärd som vidtas med en personuppgift. När sålunda ett organ utanför Totalförsvarets pliktverk samlar in och till verket översänder personuppgifter faller dess åtgärder under personuppgiftslagen. Totalförsvarets pliktverks mottagande av uppgifterna är också en behandling som emellertid faller in under lagen om behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga. Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra mot förslaget.

Bakgrund: Totalförsvarets pliktverk har, som sagts tidigare, bl.a. till uppgift att mönstra, skriva in och krigsplacera totalförvarspliktiga samt att svara för att de bemanningsansvariga

får stöd och service i fråga om de totalförsvarspliktigas tjänstgöring. Totalförsvarets pliktverk skall dessutom kunna redovisa annan personal inom totalförsvaret.

De personuppgifter som behövs för uttagning och placering m.m. av totalförsvarspliktiga kommer i relativt stor utsträckning Totalförsvarets pliktverk tillhanda från andra organ, företrädesvis andra myndigheter. Efter Totalförsvarets pliktverks behandling skall vissa uppgifter lämnas vidare, t.ex. till utbildningsansvariga enheter. Det är således flera myndigheter och andra organ utanför Totalförsvarets pliktverk som i sina respektive verksamheter behöver behandla uppgifter om totalförsvars-pliktiga, även om Totalförsvarets pliktverks roll är helt central i sammanhanget.

Skälen för regeringens förslag: I fredstid, och även i vissa fall vid höjd beredskap, grundas skyldigheten att tjänstgöra för en stor del av totalförsvarets personal på andra omständigheter än värnplikt och civilplikt. Detta gäller anställd personal vid Försvarsmakten, arbetstagarer som är ianspråktagna av sina arbetsgivare för uppgifter vid höjd beredskap, medlemmar i frivilligorganisationer och vissa personer med begränsade uppgifter, t.ex. enligt förfogandelagstiftningen. De sist nämnda är inte "personal" i egentlig mening men de har uppgifter att lösa vid höjd beredskap — ibland tidigare — och de måste finnas förtecknade i någon typ av register för att det skall vara möjligt att ta deras tjänster i anspråk vid behov. Härtill kommer hälso- och sjukvårdspersonalen som Totalförsvarets pliktverk, enligt överenskommelse med Socialstyrelsen, skall hålla ett personalförsörjningsregister över. Totalförsvarets pliktverks arbetsuppgifter förutsätter en möjlighet att behandla personuppgifter om all personal inom totalförsvaret, dvs. såväl pliktpersonal som personal vars skyldighet att tjänstgöra grundar sig på annat än totalförsvarsplikt.

För ett effektivt system för redovisning av totalförsvarets personal är det närmast nödvändigt att kunna ta fram uppgifter om de olika personalkategorierna i ett sammanhang. Mot bakgrund härav bör lagens tillämpningsområde omfatta behandling av personuppgifter om totalförsvarets hela personal. Dock med den begränsningen att det skall vara fråga om personer som har en uppgift att lösa vid höjd beredskap. Till dessa personer räknas också hälso- och sjukvårdspersonalen även om de inte redan i fredstid är krigsplacerade eller motsvarande på särskild plats inom totalförsvaret. Eftersom den behandling av personuppgifter beträffande totalförsvarets personal som Totalförsvarets pliktverk behöver kunna utföra till helt övervägande del avser pliktpersonal, föreslår regeringen den författningstekniska lösningen att personer som har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap jämföras med totalförsvarspliktiga vid tillämpning av lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Totalförsvarets pliktverk har föreslagit att regeringen skall få föreskriva att också uppgifter om andra personer, än de som avses i 8 § första stycket 1–5, skall få antecknas i registret. Ett så omfattande och till innehåll känsligt automatiserat register som det Totalförsvarets pliktverk hanterar måste omgärdas med ett regelverk som garanterar ett

starkt integritetsskydd för den enskilde. En så grundläggande bestämmelse som den om vilka som skall kunna registreras i registret bör därför ges i lagform.

Anpassningen till personuppgiftslagen medför att nu föreslagen lag omfattar även annan behandling av personuppgifterna än registreringen av dem. Dessutom är behandling ett i viss mån flytande begrepp såtillvida att flera aktörer kan vara inblandade samtidigt. Enligt definitionen av behandling i personuppgiftslagen är t.ex. såväl inhämtande som utlämnande av en personuppgift en behandlingsåtgärd. När Totalförsvarets pliktverk mottar en uppgift från en annan myndighet är båda kontrahenterna — åtminstone för en kort period — inblandade i samma behandling. Regeringen finner emellertid inte skäl att reglera den behandling som myndigheter och andra utanför totalförsvaret utför innan och när de lämnar ut personuppgifter om totalförvarspliktiga till Totalförsvarets pliktverk (med undantag för att vissa kan ges möjlighet att lämna uppgifter till Totalförsvarets pliktverk genom att själva lägga in dem direkt i registret).

En särställning intar de myndigheter och andra som utför mindre omfattande utredningar än mönstring i syfte att fastställa den totalförvarspliktiges förmåga att fullgöra civilplikt med grundutbildning under högst 60 dagar. Erhållna uppgifter skall efter sådan utredning tillställas Totalförsvarets pliktverk tillsammans med en begäran om att den totalförvarspliktige skrivs in. Vad som sker i praktiken är att den utredande myndigheten tar fram ett underlag och föreslår ett inskrivningsbeslut med visst innehåll. Personuppgifterna som den utredande myndigheten härvid behandlar är inte så omfattande och inte heller av den känsliga natur som de som framkommer vid en mönstringsförrättning. Behandlingen hos de utredande myndigheterna är än så länge i huvudsak manuell. I den utsträckning automatiserad behandling förekommer, kommer den i framtiden att omfattas av personuppgiftslagens bestämmelser och därmed av Datainspektionens tillsyn. Personuppgiftslagens bestämmelser och de föreskrifter som kan emottas från Datainspektionen, bör därvid enligt regeringens mening ge uppgifterna ett tillräckligt skydd vid den utredande myndigheten. Att det behövs en särskild lag för Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga vid sidan av personuppgiftslagen, beror som tidigare sagts främst på att Totalförsvarets pliktverks register är mycket omfattande med integritetskänsliga uppgifter och därför kräver tydliga föreskrifter i lagform och en hög skyddsnivå. Det saknas skäl till motsvarande särskild reglering för verksamheten hos de myndigheter som utför mindre utredningar och endast behandlar ett begränsat antal personuppgifter.

Bemannings- och utbildningsansvariga enheter inom totalförsvaret behandlar också personuppgifter om totalförvarspliktiga. För uppgifter som dessa emottar från Totalförsvarets pliktverk gäller — enligt personuppgiftslagens bestämmelser — att de inte får behandlas på sätt som är oförenligt med de ändamål som angavs när Totalförsvarets pliktverk samlade in uppgifterna. Denna begränsning, jämte vad som följer av personuppgiftslagsförslaget i övrigt, bedömer regeringen som en tillfredsställande reglering för berörda enhet-

ers behandling av mottagna personuppgifter. Här skall också tilläggas att föreskrifter om hur uppgifter får lämnas från Totalförsvarets pliktverk, vilka som får ha direktåtkomst till registret via terminal m.m., är sådant som påverkar mottagarnas behandlingsmöjligheter.

Slutsatsen att lagen skall tillämpas på Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter skall ses som en huvudprincip. För ett par situationer finns det anledning att låta lagen också innehålla bestämmelser som delvis rör verksamhet som utövas av annan. Frågan kommer att behandlas i avsnitten 7.2, 8.2 och 8.3.

6.3 Tillämpningsområdet skall knytas till ändamålen med behandlingen

Regeringens förslag: Lagen skall tillämpas vid behandling av personuppgifter för vissa i lagen angivna ändamål.

Totalförsvarets pliktverk skall anses ha samlat in personuppgifterna för dessa ändamål om inte annat uttryckligen angetts av Totalförsvarets pliktverk vid insamlingen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt förslaget till personuppgiftslag skall ändamålen med behandlingen av personuppgifter vara uttryckligt angivna när uppgifterna samlas in. Uppgifterna får därefter — enligt huvudregeln — inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med dessa. De sålunda angivna ändamålen utgör därmed en gräns för hur uppgifterna får behandlas. En bestämmelse som anger ändamålen är därför central och viktig vid författningsreglering av behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Regleringen bör inte vara utformad så att den hindrar Totalförsvarets pliktverk att behandla personuppgifter för andra ändamål. Författningen kan därför inte uttömmande ange när och hur ett visst subjekt får behandla personuppgifter. Den särskilda författningen skulle behöva ändras varje gång vederbörande behövde behandla personuppgifter för andra ändamål än de ursprungligen angivna, även om behandlingen var tillåten enligt personuppgiftslagens bestämmelser och även om en särskild reglering av den nya behandlingen annars inte var påkallad.

Lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga bör endast reglera vad som skall gälla vid den behandling av uppgifterna som sker för vissa i lagen angivna ändamål. Tillämpningsområdet för lagen bör därför knytas till dessa så att det framgår att lagen bara gäller vid behandling för dem. Vidare bör det framgå att Totalförsvarets pliktverks insamling av personuppgifter skall anses ha skett för de i lagen angivna ändamålen om inget annat uttryckligen uppgivits vid denna insamling. Härigenom visas tydligt att behandling för andra ändamål än dem som anges i lagen är tillåten, men endast om Totalförsvarets pliktverk vid insamlingen av uppgifterna angett att de skall användas för dessa andra ändamål.

7. Avvikelser och preciseringar i förhållande till bestämmelserna i personuppgiftslagen

7.1 Ändamålen med behandlingen

Regeringens förslag: Ändamålen med Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga formuleras med utgångspunkt i Totalförsvarets pliktverks arbetsuppgifter och åligganden gentemot uppdragsgivarna inom totalförsvaret enligt följande.

Lagen är tillämplig när ändamålen med behandlingen är:

- att ta fram underlag för beslut om inskrivning, krigsplacering eller annat ianspråktagande av personal till totalförsvaret,
- att redovisa personal med uppgifter inom totalförsvaret,
- att säkerställa att den registrerade fortlöpande erhåller ändamålsenlig utbildning och lämplig placering inom totalförsvaret,
- att tillse att den registrerade fullgör sina skyldigheter såvitt avser totalförsvarsplikten,
- att tillgodose den registrerades rättigheter och trygghet i hans eller hennes egenskap av totalförsvarspliktig samt
- att planera, följa upp och utvärdera den verksamhet som nu nämnts.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot förslaget.

Bakgrund: I 10 § i förslaget till personuppgiftslag anges när behandling av personuppgifter är tillåten. Enligt bestämmelsen får personuppgifter behandlas bara om den registrerade lämnat sitt samtycke till behandlingen eller när behandlingen är nödvändig för att

- a) ett avtal med den registrerade skall kunna fullgöras eller åtgärder som den registrerade begärt skall kunna vidtas innan ett avtal träffas,
- b) den personuppgiftsansvarige skall kunna fullgöra en rättslig skyldighet,
- c) vitala intressen för den registrerade skall kunna skyddas,

d) en arbetsuppgift av allmänt intresse skall kunna utföras,
e) den personuppgiftsansvarige eller en tredje man till vilken personuppgifter lämnas ut skall kunna utföra en arbetsuppgift i samband med myndighetsutövning, eller
f) ett ändamål som rör ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige eller hos en sådan tredje man till vilken personuppgifterna lämnas ut skall kunna tillgodoses, om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten.

Den personuppgiftsansvarige skall själv ange särskilda ändamål för sin behandling av personuppgifterna.

Ändamålen med behandlingen så som de angetts av den personuppgiftsansvarige sätter gränser för hur uppgifterna får behandlas sedan de samlats in. I 9 § personuppgiftslagen anges de grundläggande kraven på behandlingen av personuppgifter.

Av 9 § första stycket d i förslaget till personuppgiftslag följer att personuppgifter inte får behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in.

Totalförsvarets pliktverk får i sin verksamhet personuppgifter från flera myndigheter och andra organ som samlat in uppgifterna för helt andra ändamål än dem som Totalförsvarets pliktverk skall använda uppgifterna för.

Skälen för regeringens förslag: Lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga skall tillämpas i viss av Totalförsvarets pliktverk bedriven verksamhet. De ändamål som denna verksamhet skall tjäna bör anges i lagen. Ändamålen bestämmer i visst avseende lagens tillämpningsområde och gör att bestämmelserna i personuppgiftslagens 9 och 10 §§ går att tillämpa.

För att uppfylla personuppgiftslagens krav på att ändamålen skall vara "särskilda" måste de vara preciserade. Samtidigt bör de inte vara så anpassade till rutinerna att de hindrar varje förändring av verksamheten. En lösning, som innebär att ändamålen formuleras med utgångspunkt i de uppgifter som det åligger Totalförsvarets pliktverk att utföra, är enligt regeringens bedömning lämplig. Metoden innebär att ändamålen anges på ett heltäckande sätt och att detaljeringsnivån blir rimlig. Det är viktigt att ändamålen omfattar såväl de uppgifter som Totalförsvarets pliktverk är ålagt utföra, som sådana uppgifter som Totalförsvarets pliktverk efter begäran från organ inom totalförsvaret skall kunna åta sig att utföra inom ramen för sin allmänna servicefunktion.

Totalförsvarets pliktverk behöver behandla personuppgifter för nedan angivna ändamål.

- Behandling av personuppgifter för att ta fram underlag till beslut om inskrivning, krigsplacering eller annat ianspråktagande av personal till totalförsvaret.
- Behandling av personuppgifter för redovisning av personal med uppgifter inom

totalförsvaret.

- Behandling av personuppgifter för att säkerställa att den registrerade fortlöpande erhåller ändamålsenlig utbildning och lämplig placering inom totalförsvaret.
- Behandling av personuppgifter för att tillse att den totalförsvarsplikt-tige fullgör sina skyldigheter såvitt avser totalförsvarsplikten.
- Behandling av personuppgifter för att tillgodose den enskildes rättigheter och trygghet i hans eller hennes egenskap av totalförsvars-pliktig.
- Behandling av personuppgifter för att planera, följa upp och utvärdera sådan verksamhet som nämnts ovan.

De ovan angivna ändamålen avser att omfatta alla arbetsuppgifter som åligger Totalförsvarets pliktverk eller som Totalförsvarets pliktverk enligt sin instruktion bör kunna utföra på begäran och som förutsätter sådan behandling av personuppgifter som omfattas av den föreslagna personuppgiftslagens bestämmelser. Mängden personuppgifter som Totalförsvarets pliktverk måste hantera medför att annan behandling än automatiserad i princip är utesluten. Regeringen bedömer att samtliga nu angivna ändamål är berättigade, i betydelsen att de inte står i strid med vad personuppgiftslagen anger om när behandling av personuppgifter är tillåten (10 § förslaget till personuppgiftslagen). Behandlingen är nödvändig för att den verksamhet det åligger Totalförsvarets pliktverk att bedriva skall kunna utföras. Denna verksamhet, som i huvudsak består i att mönstra (motsvarande), skriva in och krigsplacera totalförsvarspliktiga, lämna stöd till de bemanningsansvariga samt redovisa personal inom totalförsvaret, måste anses vara av allmänt intresse. Samtycke från den enskilde till att uppgifterna behandlas med automatik och/eller registreras krävs därför inte.

I förslaget till ny personuppgiftslag framhålls att även ett utlämnande till annan av personuppgifter måste vara förenligt med de ursprungligen angivna ändamålen. Det bör därför inte vara möjligt att kringgå kravet på en fortsatt ändamålsenlig behandling genom att en personuppgiftsansvarig lämnar ut uppgifterna till en annan, som vid sin insamling bestämmer ändamål som är oförenliga med de ursprungliga. Den som lämnar ut uppgifterna skulle i denna situation — i vart fall med vetskap om mottagarens avsikter — göra sig skyldig till en otillåten behandling i och med utlämnandet. En konflikt kan här uppstå mellan personuppgiftslagens bestämmelser om en alltigenom ändamålsenlig behandling och bestämmelser i andra författningar som föreskriver skyldighet för vissa myndigheter att lämna uppgifter till andra. Bestämmelser om skyldighet för en myndighet att lämna uppgifter till en annan myndighet har ofta tillkommit för att sekretess som gäller för uppgiften skall brytas. Bestämmelserna har däremot knappast föregåtts av några överväganden om huruvida mottagarens behandling är förenlig med de ändamål för vilka uppgiften ursprungligen samlats in.

För Totalförsvarets pliktverks del skulle ovan redovisade problem kunna lösas genom en föreskrift om att personuppgifter får lämnas till Totalförsvarets pliktverk för de i lagen

om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga angivna ändamålen, även om uppgiften ursprungligen insamlats för andra ändamål. Eftersom bestämmelser i andra lagar och förordningar har företräde framför bestämmelserna i personuppgiftslagen (se 2 § förslaget till personuppgiftslag) innebär emellertid redan en föreskrift i författning om att en uppgift skall lämnas ut, att utlämnande också kan och skall ske, även om åtgärden skulle strida mot de ändamål för vilka uppgiften ursprungligen samlats in. Detta förhållande, jämte en sådan bestämmelse som regeringen föreslagit ovan om att de uppgifter som Totalförsvarets pliktverk samlar in skall anses insamlade för de i lagen angivna ändamålen så länge inte annat uttryckligen angivits vid Totalförsvarets pliktverks insamling, medför att personuppgiftslagens bestämmelser om ändamålsenlig behandling inte hindrar vare sig utlämnande av uppgifter till Totalförsvarets pliktverk, i de fall skyldigheten att lämna uppgiften följer av författning, eller Totalförsvarets pliktverks egen behandling av dessa uppgifter.

Behandling för historiska, statistiska och vetenskapliga ändamål anses generellt inte oförenlig med de ändamål för vilka uppgifterna samlats in. Detta följer uttryckligen av 9 § andra stycket i förslaget till personuppgiftslagen. Personuppgifter från t.ex. mönstringsförrättningar utgör ett viktigt underlag för statistik och forskning och regeringen ser inga skäl att göra undantag från personuppgiftslagens bestämmelser, eller på annat sätt begränsa eller förbjuda behandling av uppgifterna för sådana ändamål. Den lag regeringen nu föreslår reglerar inte behandling för forsknings- och statistikändamål. Regeringen föreslår emellertid vissa särbestämmelser när det gäller möjligheter till sökning av personuppgifter i automatiserat register över totalförsvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk och beträffande bevarande av uppgifter i registret för dessa ändamål. Regeringen återkommer till dessa frågor i kap. 8.4 och kap. 9.

7.2 Vilka personuppgifter skall få behandlas?

Regeringens förslag: Totalförsvarets pliktverk skall få behandla känsliga personuppgifter om det är nödvändigt för något av de i lagen angivna ändamålen. Även de myndigheter och andra som kan utföra mindre omfattande utredningar om de totalförsvarspliktigas förhållanden enligt lagen om totalförsvarsplikt, skall få behandla känsliga personuppgifter om uppgifterna behövs i sådan utredningsverksamhet. **Regeringens bedömning:** I övrigt är inga avvikelser från personuppgiftslagens bestämmelser om vilka personuppgifter som får behandlas påkallade.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: *Landsorganisationen i Sverige* har invänt mot att Totalförsvarets pliktverk ges ett generellt tillstånd att hantera känsliga personuppgifter och anser att personuppgiftslagens regler är tillräckliga även på denna punkt. *Svenska kyrkans*

centralstyrelse har dels förordat att samtycke skall föreligga för registrering av känsliga personuppgifter dels anfört att den föreslagna lokutionen "nödvändigt" i 5 § lagförslaget är för vag och allmänt hållen och att en precisering därför bör göras. *Malmö tingsrätt* har ansett att möjligheten för andra myndigheter än Totalförsvarets pliktverk att behandla känsliga personuppgifter i vidare omfattning än vad som anges i föreslagen personuppgiftslag starkt måste begränsas. *Länsrätten i Stockholms län* har såvitt avser behandling av känsliga personuppgifter anfört att utredningen har avsett att åstadkomma hinder mot en sientrianmässig behandling av känsliga personuppgifter genom att föreskriva att behandling av sådana uppgifter skall få göras endast när det är nödvändigt för angivna ändamål. Både ur semantisk synvinkel och vid en rättslig prövning torde denna förutsättning utesluta i stort sett all elektronisk hantering. Med hänsyn till det allmänintresse som ligger bakom aktuellt lagförslag ifrågasätter länsrätten om inte kravet är alltför strängt. I vart fall är enligt länsrätten ett krav på "nödvändighet" ett sällan förekommande uttryck i lagspråk. I personuppgiftslagen används det visserligen t.ex. i förhållande till uppfyllandet av att rättsliga anspråk skall göras gällande (16 § personuppgiftslagen). För nu aktuella syften torde det enligt länsrätten vara tillräckligt att använda den vanliga begränsningen "särskilda skäl".

Bakgrund: Enligt förslaget till personuppgiftslag skall den personuppgiftsansvarige tillse att inte fler personuppgifter behandlas än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen (9 § första stycket f.). Lagen innehåller också förbud mot behandling av vissa känsliga personuppgifter (13 §) och mot att andra än myndigheter behandlar personuppgifter om lagöverträdelse m.m. (21 §). Enligt 22 § får uppgifter om personnummer bara behandlas när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering eller av något annat beaktansvärt skäl.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Totalförsvarets pliktverk har i sin verksamhet ett behov av att kunna behandla såväl sådana uppgifter som bedöms som känsliga som uppgifter om lagöverträdelse m.m. och personnummer, för att kunna fullgöra ålagda uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Samtidigt är det väsentligt att den enskildes intresse tas till vara på ett godtagbart sätt.

För sådana personuppgifter om totalförsvarspliktiga som Totalförsvarets pliktverk skall kunna behandla ger enligt regeringens bedömning, bortsett från de begränsningar som bör göras vad gäller ADB-registrering av känsliga uppgifter, den föreslagna bestämmelsen i personuppgiftslagen om att inte fler uppgifter får behandlas än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen, en lämplig avgränsning.

Inte heller personuppgiftslagens bestämmelser om behandlingen av uppgifter om lagöverträdelse m.m. och av personnummer, föranleder några förslag till undantag eller förtydliganden. Uppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott kan tas in av Totalförsvarets pliktverk från olika polisregister för att förhindra att en kriminellt belastad person placeras

i en från säkerhetssynpunkt olämplig befattning. Vidare får Totalförsvarets pliktverk uppgifter från Kriminalvårdsstyrelsen om intagningar och avgångar från kriminalvårdsanstalter, främst som underlag för beslut om kallelser till mönstring och repetitionsövningar, och från domstolar om domar i mål om brott mot totalförsvarsplikten. Som myndighet har Totalförsvarets pliktverk också rätt att behandla sådana uppgifter (så länge behandlingen är nödvändig med hänsyn till ändamålen). De villkor personuppgiftslagen ställer för att personnummer skall få behandlas är uppfyllda i Totalförsvarets pliktverks verksamhet. Vikten av en säker identifiering är ett skäl till varför Totalförsvarets pliktverk måste kunna behandla uppgifter om personnummer.

Personuppgiftslagens bestämmelser om förbud mot behandling av känsliga personuppgifter föranleder emellertid närmare överväganden. I 13 § första stycket personuppgiftslagen anges att det är förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar

- a) ras eller etniskt ursprung,
- b) politiska åsikter,
- c) religiös eller filosofisk övertygelse,
- d) medlemskap i fackförening.

Enligt andra stycket i 13 § är det också förbjudet att behandla personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv.

Ett förbud mot behandling av känsliga uppgifter kan dock inte vara absolut. Inte minst med hänsyn till den enskildes egna intressen måste även sådana uppgifter kunna behandlas i vissa fall, t.ex. inom sjukvården. Bestämmelserna i 15–19 §§ i personuppgiftslagen innehåller också en rad undantag från förbudet. Känsliga personuppgifter får enligt dessa lagrum behandlas

- efter den enskildes samtycke eller eget offentliggörande av uppgifterna,
- när behandlingen är nödvändig i vissa fall, t.ex. för att rättsliga anspråk skall kunna göras gällande,
- av ideella organisationer inom deras verksamhet såvitt avser medlemmar och vissa andra personer,
- inom hälso- och sjukvården samt
- för forskning och statistik.

Dessutom får, enligt 20 § förslaget till personuppgiftslag, regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva ytterligare undantag från förbudet mot automatiserad behandling av känsliga personuppgifter, om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse.

Totalförsvarets pliktverk har ett behov av att i stor utsträckning kunna behandla uppgifter om den enskildes hälsa. Resultaten från de medicinska och psykologiska undersökningar som föregår ett beslut om inskrivning av den totalförsvarspliktige utgör det viktigaste underlaget vid bedömningen av hans eller hennes tjänstbarhet. Även uppgifter om

religiös eller filosofisk övertygelse tillhör sådant som Totalförsvarets pliktverk i vissa fall behöver för att få ett underlag för beslut om hur den enskilde skall användas inom totalförsvaret. En allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen kan t.ex. grunda en rätt till vapenfri tjänstgöring och en anslutning till den religiösa sekten Jehovas vittnen kan innebära att den totalförsvarspliktige tills vidare inte skall kallas till mönstring. Dessutom kan det förekomma att andra känsliga uppgifter åberopas av den enskilde själv som skäl för befrielse från tjänstgöring eller för särskild typ av tjänstgöring.

De undantag från förbudet mot behandling av känsliga personuppgifter som anges i personuppgiftslagen omfattar inte Totalförsvarets pliktverks verksamhet i nu aktuellt avseende. Inte heller kan bestämmelser i andra författningar om att myndigheter och de totalförsvarspliktiga själva skall lämna känsliga uppgifter till Totalförsvarets pliktverk, anses innebära att Totalförsvarets pliktverk också har rätt att vidta åtgärder med uppgifterna i strid med personuppgiftslagens förbud. Här bör erinras om att personuppgiftslagen inte förbjuder all sorts behandling av känsliga personuppgifter utan — vilket följer av lagens tillämpningsområde — behandling som helt eller delvis är automatiserad samt även annan behandling om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier. Totalförsvarets pliktverk har således rätt att behandla känsliga uppgifter manuellt, förutom genom att registrera dem, utan särskilda föreskrifter om undantag från personuppgiftslagens förbud.

Totalförsvarets pliktverk behöver emellertid kunna behandla känsliga personuppgifter och i viss utsträckning även kunna behandla dem med automatik. Regeringen föreslår därför att en bestämmelse tas in i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som generellt medger Totalförsvarets pliktverk att behandla känsliga personuppgifter om det är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som anges i lagen. Totalförsvarets pliktverk behöver inhämta underlag för att kunna avgöra om den totalförsvarspliktige har förutsättningar för och är lämplig att fullgöra värnplikt eller civilplikt samt säkerställa att den totalförsvarspliktige och därmed jämställd personal erhåller ändamålsenlig utbildning och lämplig placering inom totalförsvaret. Av det sagda följer att det föreligger ett behov av att behandla känsliga personuppgifter, bl.a. uppgifter om hälsa och religiös övertygelse. Vad gäller andra känsliga personuppgifter såsom ras och etniskt ursprung, politiska åsikter och medlemskap i fackförening kan det aldrig bli aktuellt för Totalförsvarets pliktverk att behandla dessa då de varken är nödvändiga eller relevanta för de ändamål som anges i 1 § första stycket. Länsrätten i Stockholm har ifrågasatt användningen av begreppet nödvändigt. Nödvändighetskravet används dock i lagförslaget på samma sätt som i personuppgiftslagen (se bl.a. 10 § och SOU 1997:39 s. 359). Regeringen ser därför inga hinder mot att använda nödvändighetskravet. Som regeringen kommer att återkomma till nedan förslås emellertid ett förbud vad gäller anteckning av andra känsliga personuppgifter

än hälsa och religiös övertygelse i automatiserat register över totalförsvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk. Såvitt avser uppgifter om religiös övertygelse får sådana endast antecknas om den registrerade lämnat sitt uttryckliga samtycke till registrering.

Förbudet i förslaget till personuppgiftslag mot behandling av känsliga personuppgifter medför problem också för de myndigheter och andra organ som kan utföra annan mindre omfattande utredning än mönstring. Även om en sådan utredning inte skall vara mer omfattande än vad som behövs för att den totalförsvarspliktiges förutsättningar att fullgöra civilplikt i en viss befattning skall kunna bedömas, utgör uppgifter om hälsotillstånd en del av det underlag som behövs. Det torde vara i det närmaste omöjligt att hantera uppgifterna utan att föra in dem i någon typ av — i vart fall manuellt — register.

Det finns alltså ett behov av bestämmelser som ger de aktuella myndigheterna rätt att behandla känsliga personuppgifter. Det skulle kunna invändas att den lag regeringen nu föreslår endast bör vara tillämplig på Totalförsvarets pliktverks verksamhet och att de avvikelser från personuppgiftslagen som är motiverade för andras verksamhet bör undersökas särskilt och tas in i andra författningar. De mindre omfattande utredningarna tjänar emellertid samma syften som Totalförsvarets pliktverks egen utredningsverksamhet och är mycket nära förknippade med denna på sådant sätt att överenskommelser myndigheterna emellan om samordning ofta är nödvändig. Praktiskt går det inte sällan till så att en myndighet först ber Totalförsvarets pliktverk om ett underlag som omfattar vissa uppgifter, varefter myndigheten själv kompletterar uppgifterna genom frågor till den totalförsvarspliktige. Underlaget tillställs därefter Totalförsvarets pliktverk tillsammans med en begäran om att den totalförsvarspliktige skall skrivas in. Totalförsvarets pliktverks och den andra myndighetens åtgärder kan därmed sägas vara förenade i samma utredningsärende. Regeringen föreslår att bestämmelser som ger de aktuella myndigheterna m.fl. rätt att behandla känsliga personuppgifter tas in i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. I lagtexten bör markerats att detta är ett undantag från lagens tillämpningsområde i övrigt, och – vilket är en mycket viktig begränsning – att undantaget från personuppgiftslagens förbud mot behandling av känsliga personuppgifter för de berörda myndigheterna endast gäller i deras verksamhet för att utreda totalförsvarspliktigas förhållanden som sker med stöd av bestämmelserna i lagen om totalförsvarsplikt. Samma krav gäller således självfallet även för dessa myndigheter som för Totalförsvarets pliktverk vid behandling av känsliga personuppgifter att detta endast får ske om det är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som anges i lagen.

7.3 Skydd för uppgifterna

Regeringens bedömning: De allmänna bestämmelserna om skyddsåtgärder i förslaget till personuppgiftslag och lagens förslag om att Datainspektionen kan meddela närmare skyddsföreskrifter skall gälla även vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Ytterligare föreskrifter i lag eller förordning om skydd för uppgifterna är inte påkallade.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* har anfört att personregister över totalförsvarspliktiga med hänsyn till såväl registrets storlek som uppgifternas delvis mycket känsliga karaktär ställer särskilda krav på integritetsskydd. Skyddsaspekterna gör sig gällande också från förvarssynpunkt. Hovrätten har därvid anfört att det finns anledning att erinra om att måttet av skydd och säkerhet i praktiken ytterst synes vara beroende av de tekniska lösningar som kommer till användning. De tekniska aspekterna i fråga om de praktiska möjligheterna till skydd mot uppgiftsbehandling i strid med den föreslagna regleringen behandlas inte närmare i betänkandet. Det framstår enligt hovrätten exempelvis som oklart i vilken utsträckning det är praktiskt möjligt att garantera skydd mot att sökbegrepp används i strid med 12 § författningsförslaget. Med hänsyn till de särskilda skydds- och säkerhetsaspekter det är fråga om beträffande personregister över totalförsvarspliktiga synes det enligt hovrätten finnas anledning att ytterliga belysa frågor av nu berört slag. Malmö kommun har anfört att enligt den nya personuppgiftslagen kan en eller flera personuppgiftsansvariga dela på uppgiftsansvaret. Det aktuella förslaget i betänkandet bygger på detta faktum. Det innebär att *Malmö kommun* kan uppdatera/förändra uppgifter i PLIS om att en person tagits i anspråk för Malmös krigsorganisation. Ansvaret för hur uppgifterna hanteras före och efter uppdatering åvilar helt Malmö kommun. Kommunstyrelsen vill understryka att en förutsättning för en sådan ordning är att man kan garantera att uppgifterna skyddas mot obehörig användning samt att obehöriga inte kan påverka registerinnehållet genom tillgång till terminaler/persondatorer som är kopplade till PLIS. Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra.

Bakgrund: Enligt 31 § i förslaget till personuppgiftslag skall den personuppgiftsansvarige vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas. Åtgärderna skall åstadkomma en säkerhetsnivå som är lämplig med beaktande av

- a) de tekniska möjligheter som finns,
- b) vad det skulle kosta att genomföra åtgärderna,
- c) de särskilda risker som finns med behandlingen av personuppgifterna och
- d) hur pass känsliga de behandlade personuppgifterna är.

Tillsynsmyndigheten (Datainspektionen) får enligt 32 § besluta om vilka säkerhetsåtgärder som den personuppgiftsansvarige skall vidta. Tillsynsmyndighetens beslut kan förenas med vite (45 § personuppgiftslagen).

Skälen för regeringens bedömning: Totalförsvarets pliktverk behandlar en stor mängd personuppgifter, i betydande delar av känslig karaktär både med hänsyn till enskildas integritet och Totalförsvarets intressen. Det är enligt personuppgiftslagen Totalförsvarets pliktverk som ansvarar för att tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtas med hänsyn till enskildas integritet. Kraven på skydd för uppgifterna måste ställas högt. Personliga kort med tillhörande koder för varje befattningshavare, som ger åtkomst endast till de uppgifter som han eller hon får behandla och logg-in system där användaren kan spåras, jämte skydd mot intrång utifrån genom kryptering vid överföring av uppgifter mellan regionkontoren, är exempel på sådana åtgärder som framstår som absolut nödvändiga. Datainspektionen har möjlighet att ingripa med beslut om säkerhetsåtgärder vid brister eller risker i säkerheten. Den lösning som anvisas i förslaget till personuppgiftslag är enligt regeringens upp-fattning den lämpligaste också när det gäller Totalförsvarets pliktverks verksamhet. Härtill kommer att den snabba tekniska utvecklingen medför att det framstår som olämpligt att i lag eller förordning binda Totalförsvarets pliktverk vid en viss metod.

Regeringen föreslår sålunda inga avvikelser från personuppgiftslagen i denna del.

7.4 Information till den registrerade och rättelse av felaktigt behandlade uppgifter

Regeringens förslag: Personuppgiftslagens bestämmelser om den personuppgiftsansvariges skyldighet att på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna personuppgifter och att underrätta tredje man till vilken uppgifterna har lämnats ut om sådana åtgärder, skall gälla även då personuppgifter behandlats i strid med lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den lagen.

Regeringens bedömning: Den föreslagna personuppgiftslagens bestämmelser om den personuppgiftsansvariges informationsplikt är tillräckliga. Några ytterligare föreskrifter för Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga behövs inte i detta avseende.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning och förslag.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot bedömningen och förslaget.

Bakgrund: Bestämmelser om vilken information den registrerade har rätt till då personuppgifter beträffande honom eller henne behandlas ges i 23–27 §§ i förslaget till personuppgiftslag. När uppgifter om en person samlas in från denne själv skall den personuppgiftsansvarige alltid självant lämna information om behandlingen. Om personuppgifter samlas in från någon annan skall information lämnas när uppgifterna

antecknas eller — om uppgifterna är avsedda att lämnas ut till tredje man — när de lämnas ut för första gången. Om uppgifterna har samlats in från annan än den registrerade behöver dock inte information lämnas om det finns bestämmelser om registrerandet eller om utlämnandet av uppgifterna i en lag eller någon annan författning. Information behöver inte heller lämnas om det visar sig omöjligt eller skulle innebära en oproportionerligt stor ansträngning för den personuppgiftsansvarige. I de sist nämnda fallen skall information i stället lämnas senast i samband med att uppgifterna används för att vidta åtgärder beträffande den registrerade.

Den information som skall lämnas till den registrerade är enligt 25 § personuppgiftslagen

- a) uppgift om den personuppgiftsansvariges identitet,
- b) uppgift om ändamålen med behandlingen, och
- c) all övrig information som behövs för att den registrerade skall kunna ta till vara sina rättigheter i samband med behandlingen, såsom information om mottagarna av uppgifterna, skyldighet att lämna uppgifter och rätten att ansöka om information och få rättelse.

Information behöver dock inte lämnas om sådant som den registrerade redan känner till.

Den personuppgiftsansvarige är vidare skyldig enligt 26 § personuppgiftslagen att efter skriftlig ansökan lämna information, gratis en gång per kalenderår, om huruvida personuppgifter som rör sökanden behandlas eller inte. Behandlas uppgifter om honom eller henne skall information också lämnas om

- a) vilka uppgifter som behandlas
- b) varifrån dessa uppgifter hämtats
- c) ändamålen med behandlingen och
- d) till vilka mottagare eller kategorier av mottagare som uppgifterna lämnas ut.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer (Datainspektionen) får enligt 50 § personuppgiftslagen meddela närmare föreskrifter om vilken information som skall lämnas till den registrerade och hur detta skall gå till.

Bestämmelser om sekretess gäller före personuppgiftslagens föreskrifter om informationsskyldighet och kan hindra att uppgifter lämnas ut till den registrerade (27 § personuppgiftslagen).

Enligt 28 § personuppgiftslagen är den personuppgiftsansvarige skyldig att på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med lagen eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den. (Blockering = en åtgärd som vidtas för att personuppgifterna skall vara förknippade med information om att de är spärrade och om anledningen till spärren och för att personuppgifterna inte skall lämnas ut till tredje man annat än med stöd av 2 kap. tryckfrihetsförordningen — se 3 § personuppgiftslagen). Den personuppgiftsansvarige skall vidare, under vissa förutsättningar, också underrätta dem till vilka uppgifterna har lämnats ut om åtgärden.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: För Totalförsvarets pliktverks del innebär reglerna om information till den registrerade bl.a. att sådan självmant skall lämnas vid mönstringen och vid motsvarande utredningar, där den totalförsvarspliktige själv lämnar uppgifterna till Totalförsvarets pliktverk. Det torde inte vara förenat med några större svårigheter eller orimliga ansträngningar att t.ex. ordna det så att den mönstrande inför mönstringsförrättningen får den i förslaget till personuppgiftslag föreskrivna informationen. Det torde inte vara tillräckligt att information lämnas först i samband med beslutet om inskrivning, dvs. efter det att uppgifterna samlats in och redan behandlats till viss del.

Information om behandling av personuppgifter som Totalförsvarets pliktverk hämtat från annan myndighet eller annat organ behöver inte ges till den registrerade om det framgår av lag eller förordning att dessa uppgifter skall lämnas ut till Totalförsvarets pliktverk. Detta undantag från informationsskyldigheten följer av 24 § andra stycket i förslaget till personuppgiftslag.

Sammantaget anser regeringen att det saknas skäl att göra undantag, vare sig genom utvidgning eller genom inskränkning, från den informationsskyldighet gentemot den registrerade som föreskrivs i personuppgiftslagen.

Reglerna i personuppgiftslagen om rätt för den registrerade att få personuppgifter rättade, blockerade eller utplånade gäller enligt 28 § endast uppgifter som inte behandlats i enlighet med personuppgiftslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Uppgifter som behandlats i strid mot föreskrifter i särskilda registerförfattningar omfattas sålunda inte om inte behandlingen också strider mot personuppgiftslagen eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av denna. Enligt regeringens uppfattning saknas skäl till att göra någon skillnad härvidlag. Den registrerade bör ha samma möjlighet att få personuppgifter rättade eller korrigerade på annat sätt om behandlingen strider mot bestämmelserna i en särskild registerförfattning som i andra fall. För att detta skall uppnås krävs, att det i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga tas in en bestämmelse om att personuppgiftslagens regler i denna del gäller även då uppgifterna har behandlats i strid med förstnämnda lag eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den lagen.

Det bör i sammanhanget uppmärksammas att den personuppgiftsansvarige har ett eget ansvar enligt personuppgiftslagen (9 § första stycket h), att tillse att alla rimliga åtgärder vidtas för att rätta, blockera eller utplåna sådana uppgifter som är felaktiga eller ofullständiga med hänsyn till ändamålen med behandlingen.

7.5 Ansvaret för behandlingen

Regeringens förslag: Totalförsvarets pliktverk skall vara personuppgiftsansvarigt för de behandlingar av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som verket utför. Totalförsvarets pliktverk skall inte ansvara för behandling som annan utför innan Totalförsvarets pliktverk

mottagit uppgifterna eller sedan uppgifterna lämnats ut.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot förslaget.

Bakgrund: Personuppgiftsansvarig är enligt förslaget till personuppgiftslag den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandlingen av personuppgifter (3 §). Av definitionen följer att fler än en person kan vara ansvarig för en behandlingsåtgärd. Personuppgiftsansvaret innebär:

1. Skyldighet för den personuppgiftsansvarige att se till (9 § första stycket):

- a) att personuppgifter bara behandlas när det är lagligt,
- b) att personuppgifter alltid behandlas på ett korrekt sätt och i enlighet med god sed,
- c) att personuppgifter samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål,
- d) att personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in,
- e) att de personuppgifter som behandlas är adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen,
- f) att inte fler personuppgifter behandlas än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen,
- g) att de personuppgifter som behandlas är riktiga och, om det är nödvändigt, aktuella,
- h) att alla rimliga åtgärder vidtas för att rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som är felaktiga eller ofullständiga med hänsyn till ändamålen med behandlingen, och
- i) att personuppgifter inte bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen.

2. Den personuppgiftsansvarige skall lämna information till den registrerade om behandlingen (23–27 §§).

3. Den personuppgiftsansvarige är skyldig att på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna personuppgifter som inte behandlats i enlighet med personuppgiftslagen (28 §).

4. Den personuppgiftsansvarige skall vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas (31 §).

5. Den personuppgiftsansvarige skall enligt huvudregeln anmäla all automatiserad behandling av personuppgifter till Datainspektionen (36 §).

6. Den personuppgiftsansvarige skall ersätta den registrerade för den skada en lagstridig behandling av personuppgifter fört med sig (48 §).

Enligt personuppgiftslagen bör huvudregeln vara att endast fysiska personer, juridiska personer, utländska filialer eller myndigheter i Sverige skall kunna betraktas som personuppgiftsansvariga.

Skälen för regeringens förslag: Vid behandling av personuppgifter i Totalförsvarets pliktverks verksamhet bör Totalförsvarets pliktverk bära personuppgiftsansvaret. Någon annan som kan fullgöra de skyldigheter som följer med detta ansvar finns inte. Ansvaret kan emellertid endast omfatta Totalförsvarets pliktverks egen behandling av personuppgifter. De myndigheter och andra som lämnar uppgifter till Totalförsvarets pliktverk ansvarar för behandlingen till dess att uppgiften är överlämnad. På samma sätt är de organ inom totalförsvaret som erhåller uppgifter från Totalförsvarets pliktverk ansvariga för sin behandling från det att de tagit emot uppgiften. *Lagrådet* har påpekat att med personuppgiftsansvarig avses enligt 3 § personuppgiftslagen den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandling av personuppgifter. *Lagrådet* har med anledning härav påpekat att det i 1 § första stycket det remitterade förslaget anges för vilka ändamål behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga får göras och att det därmed framstår som osäkert om Totalförsvarets pliktverk får ett sådant inflytande över ändamålen med behandlingen att verket uppfyller personuppgiftslagens definition på personuppgiftsansvarig. Regeringen ansluter sig till vad *Lagrådet* anfört. För att undanröja all osäkerhet på denna punkt bör därför i lagen anges att Totalförsvarets pliktverk är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som verket utför.

Regeringen får anledning att ta upp frågan om vissa organ skall ges möjlighet att lämna personuppgifter till Totalförsvarets pliktverk genom att lägga in dem direkt i Totalförsvarets pliktverks register över totalförsvarspliktiga. Den som förfar på detta sätt har självfallet ett ansvar för att uppgiften är korrekt. När uppgiften är införd i registret "behandlar" Totalförsvarets pliktverk uppgiften genom att lagra den och har då också — i enlighet med den bestämmelse vi nyss föreslagit — ett personuppgiftsansvar vid den behandlingen. Detta förefaller rimligt eftersom Totalförsvarets pliktverk har de praktiska möjligheterna att korrigera uppgiften, bevaka att den inte bevaras längre än nödvändigt, lämna information till den registrerade på begäran m.m. Totalförsvarets pliktverks ansvar i denna situation frångår emellertid inte uppgiftslämnarens ansvar. Denne har alltså en skyldighet att t.ex. skydda uppgifterna vid behandlingen vid sin egen terminal, vidta åtgärder för att rätta dem om det framkommer att de är felaktiga m.m. Detta behöver emellertid inte uttryckas särskilt i lagtexten. Bestämmelsen om att Totalförsvarets pliktverk bär personuppgiftsansvaret för sina behandlingsåtgärder, syftar till att klarlägga att ingen annan ansvarar för vad Totalförsvarets pliktverk gör med uppgifterna och att en registrerad alltid skall kunna vända sig till Totalförsvarets pliktverk för att få information och för att få felaktigheter rättade m.m., såvitt avser uppgifter som Totalförsvarets pliktverk behandlar. Bestämmelsen utesluter emellertid inte att annan bär ett ansvar för sin behandling av samma uppgift.

7.6 Anmälan och tillsyn

Regeringens förslag: Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga skall vara underkastad Datainspektionens tillsyn. Datainspektionen får dock inte förbjuda Totalförsvarets pliktverk att behandla personuppgifter om totalförvarspliktiga.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Affärsverket svenska kraftnät* har avstyrkt förslaget till inskränkning i tillsynsmyndighetens befogenheter. *Malmö tingsrätt* har avstyrkt förslaget att Datainspektionen skall ha möjlighet att hos länsrätten ansöka om utplåning av personuppgifter om totalförvarspliktiga som behandlas på ett olagligt sätt. Någon sådan möjlighet bör, enligt tingsrättens uppfattning, inte finnas när det gäller det aktuella statsmaktsregistret. Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra mot förslaget.

Anmälan till Datainspektionen

Bakgrund: Den nya personuppgiftslagen innebär bl.a. att nuvarande system med obligatoriska licenser och tillstånd för ADB-baserade personregister ersätts med en ordning där behandling av personuppgifter inte kräver annat än en anmälan till Datainspektionen. Personuppgiftslagens bestämmelser om anmälningsskyldighet återfinns i 36–42 §§.

Skälen för regeringens förslag: En anmälan av Totalförsvarets pliktverks behandlingsåtgärder till Datainspektionen kan tjäna det syftet att vissa uppgifter om verksamheten, som inte framgår av lagen om behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga, görs tillgängliga för såväl Datainspektionen som för allmänheten. Det gäller adressen till den personuppgiftsansvarige, uppgifter om kategorier av mottagare av personuppgifterna och en allmän beskrivning av de säkerhetsåtgärder som vidtagits. Allmänhetens intresse av information tillgodoses emellertid även om Totalförsvarets pliktverks behandling undantas från anmälningsskyldighet. Enligt 42 § i förslaget till personuppgiftslag skall nämligen den personuppgiftsansvarige, till var och en som begär det, skyndsamt och på lämpligt sätt lämna upplysningar om sådana automatiserade eller andra behandlingar av personuppgifter som inte anmälts till Datainspektionen. Upplysningarna skall omfatta det som en anmälan annars skulle ha omfattat. Fördelarna med att Totalförsvarets pliktverk lämnar in en anmälan till Datainspektionen synes därmed i och för sig små. Eftersom frågan om anmälningsskyldighet för statsmaktsregister bör lösas i ett mer generellt sammanhang och då undantag kan meddelas genom förordning föreslår regeringen nu inte att personuppgiftslagens huvudregel om anmälningsskyldighet skall frångås. Om Totalförsvarets pliktverk väljer att utse ett personuppgiftsombud bortfaller anmälningsskyldigheten, men personuppgiftsombudet skall

föra en förteckning över de behandlingar som den personuppgiftsansvarige genomför och som skulle omfattats av anmälningsskyldighet om ombudet inte funnits. Ett personuppgiftsombud kan vara anställt hos den personuppgiftsansvarige men får inte inneha en "alltför underordnad ställning" med hänsyn till de krav på självständighet som måste ställas.

Det ankommer på Totalförsvarets pliktverk att avgöra om ett personuppgiftsombud skall utses eller inte.

Datainspektionens tillsyn och befogenheter

Bakgrund: I förslaget till personuppgiftslag föreskrivs rätt för Datainspektionen (såsom tillsynsmyndighet) att för sin tillsyn på begäran få tillgång till de uppgifter som behandlas, upplysningar och dokumentation rörande behandlingen av personuppgifter och säkerheten vid denna samt tillträde till sådana lokaler som har anknytning till behandlingen av personuppgifter (43 §). Om Datainspektionen inte efter sådan begäran kan få tillräckligt underlag för att konstatera att behandlingen är laglig, får myndigheten vid vite förbjuda den personuppgiftsansvarige att behandla personuppgifter på annat sätt än genom att lagra dem (44 §). Om Datainspektionen konstaterar att personuppgifter behandlas eller kan komma att behandlas på ett olagligt sätt, skall myndigheten genom påpekanden eller liknande förfaranden försöka åstadkomma rättelse. Går det inte att få rättelse på något annat sätt eller är saken brådskande, får myndigheten vid vite förbjuda den personuppgiftsansvarige att fortsätta behandla personuppgifterna på något annat sätt än genom att lagra dem (45 §). Datainspektionen får också hos länsrätten i det län där myndigheten är belägen ansöka om att sådana personuppgifter som behandlats på ett olagligt sätt skall utplånas. Beslut om utplånande får inte meddelas om det är oskäligt (47 §). Datainspektionens beslut i tillsynsverksamheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. För att ett överklagande skall tas upp av kammarrätten krävs prövningstillstånd (51 §).

Skälen för regeringens förslag: Datainspektionens rättigheter enligt den gällande datalagen är i stort sett desamma som föreskrivs i förslaget till personuppgiftslag. Vad gäller Datainspektionens befogenheter föreligger viss skillnad mellan gällande ordning och vad som föreslagits i personuppgiftslagen. Om förändret av personregister lett till otillbörligt intrång i personlig integritet eller det finns anledning att anta att sådant intrång kan uppkomma, får Datainspektionen i dag meddela olika typer av föreskrifter för registret. Om inte integritetsskydd kan åstadkommas på annat sätt får Datainspektionen förbjuda fortsatt förändring av personregistret eller återkalla meddelat tillstånd. Datainspektionens föreskrifter och förbud får förenas med vite. När ett register förs i strid mot ett meddelat förbud skall det förklaras förverkat om inte en sådan åtgärd framstår som uppenbart obillig. Skillnaderna mellan "förbud mot fortsatt förändring av registret" och ett "förbud mot behandling

av personuppgifterna på annat sätt än att lagra dem” förefaller marginell, liksom skillnaden mellan ett beslut om ”förverkande av registret” och ett som innebär att personuppgifterna skall ”utplånas”. Datalagen och personuppgiftslagen skiljer sig emellertid åt vad gäller Datainspektionens möjligheter att ingripa mot de s.k. statsmaktsregistren. Enligt datalagen får Datainspektionen meddela föreskrifter för statsmaktsregistren endast i den mån det inte står i strid med beslut av regeringen eller riksdagen. Datainspektionen får aldrig förbjuda fortsatt förande av ett statsmaktsregister. Om Datainspektionen anser att en av riksdagen eller regeringen beslutad föreskrift bör ändras eller att statsmaktsregistret inte längre bör föras, har inspektionen att göra en framställning om detta. I förslaget till personuppgiftslag görs ingen skillnad på behandlingar av personuppgifter som beslutats av statsmakterna och andra. Datainspektionens befogenheter är desamma oavsett vem som beslutat att verksamheten skall förekomma. De inskränkningar som för närvarande finns i Datainspektionens befogenheter vad gäller statsmaktsregistren bottnar i att det inte ansetts lämpligt att inspektionen kan överpröva statsmakternas beslut.

Regeringen anser inte att en generell bestämmelse om att Datainspektionen inte får meddela föreskrifter som står i strid med vad statsmakterna beslutat är nödvändig. Om Datainspektionen finner missförhållanden som endast kan rättas till genom ändringar i statsmakternas beslut, bör inspektionen — som i dag — vara hänvisad till att göra framställningar till regeringen om detta.

Totalförsvarets pliktverks registrering och övriga behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga är nödvändig för att totalförsvarets personalförsörjning skall klaras. Det är inte rimligt att Datainspektionen skall ha möjlighet att förbjuda behandling av personuppgifter i en statlig verksamhet av sådan vikt, även om inspektionen skulle finna att uppgifterna behandlades på ett olagligt sätt. Det förefaller inte troligt att ett behov skulle uppkomma för Datainspektionen att förbjuda Totalförsvarets pliktverk att behandla personuppgifter. En sådan åtgärd förutsätter i praktiken dels att Totalförsvarets pliktverk behandlat uppgifterna på ett olagligt sätt, dels att verket inte rättat sig efter påpekanden från Datainspektionen. Med tanke på den betydelse Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter har för Sveriges totalförsvär anser regeringen dock att lagstiftningen inte ens bör ge Datainspektionen möjlighet att stoppa verksamheten. Regeringen föreslår därför en undantagsbestämmelse av det innehållet i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

Datainspektionens möjligheter att hos länsrätten ansöka om utplåning av uppgifter som behandlats på ett olagligt sätt bör gälla även för uppgifter om totalförsvarspliktiga. Skulle det vara fråga om utplåning av uppgifter av sådan omfattning eller karaktär att totalförsvaret är hotat som verksamhet, torde ett beslut om utplåning anses som oskäligt och därför inte komma att meddelas (se 47 § andra stycket personuppgiftslagen).

8. Automatiserat register över totalförsvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk

8.1 Registerinnehåll

Regeringens förslag: I lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga anges uttömmande beträffande vilka personer anteckningar får göras i automatiserat register över totalförsvarspliktiga och vilka typer av personuppgifter som får antecknas.

Personuppgifter skall få antecknas i automatiserat register över totalförsvarspliktiga endast beträffande den som är aktuell för mönstring eller motsvarande, har tagits i anspråk för totalförsvarets räkning genom avtal, beslut om krigsplacering eller på annat sätt, skall utföra särskild uppgift vid höjd beredskap eller på grund av viss kompetens är viktig för totalförsvaret. Dessutom skall vissa uppgifter få antecknas om den som uppgetts som närstående av en redan registrerad, den som nämns bland uppgifter som åberopats av en registrerad eller den som fattat beslut, handlagt ärende eller gjort journalanteckning rörande den registrerade.

I 13 punkter anges i lagen vidare de olika typer av personuppgifter som får förekomma i automatiserat register över totalförsvarspliktiga, allt under förutsättning att Totalförsvarets pliktverk behöver uppgifterna för de ändamål som fastställts ovan.

Andra känsliga personuppgifter än sådana som rör hälsa eller religiös övertygelse får inte antecknas i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga. Uppgifter om religiös övertygelse får endast antecknas om den registrerade har lämnat sitt uttryckliga samtycke till att uppgifterna behandlas i registret och de rör hans eller hennes tjänstgöring inom totalförsvaret.

Regeringen skall ha möjlighet att föreskriva ytterligare begränsningar av vad som får registreras.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att personliga förhållanden som åberopas av den registrerade skall få antecknas i register som förs med hjälp av automatiserad behandling. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Försvarsmakten* har anfört att även fotografier borde få registreras samt att medlemskap i frivilligorganisation borde utgöra grund för registrering. *Försvarsmakten* har vidare anfört att såvitt avser anteckning av uppgift om den registrerade genomgått säkerhetsprövning det sannolikt skulle vara tillräckligt att anteckna endast utfallet av en registerkontroll och i vilken säkerhetsklass kontrollen skett. *Totalförsvarets pliktverk* har föreslagit att regeringen skall förbehållas viss normgivningskompetens och därvid ges rätt att besluta om att ytterligare personer och personuppgifter skall få registreras. *Överstyrelsen för civil beredskap* har anfört att det bör ytterligare övervägas om och i så fall hur frivilligorganisationerna – utöver registrering av medlemmar i medlemsregister och för verksamhet under höjd beredskap – får utnyttja personuppgifterna i PLIS för andra ändamål, t.ex. för att ta fram underlag för rekrytering av medlemmar. *Malmö tingsrätt* och *Affärsverket svenska kraftnät* har anfört att medborgarskap borde få antecknas. *Malmö tingsrätt* har vidare anfört att förslaget att fritidsintressen skall kunna behandlas oavsett samtycke inte kan anses tillfredsställande ur integritetssynpunkt. Uppgifter om fritidsintressen bör endast kunna behandlas indirekt genom att dessa intressen resulterar i kunskaper eller färdigheter, eller med stöd av att den registrerade har åberopat dem. *Göteborgs kommun* har anfört att då regeringsformen ger varje medborgare ett skydd mot tvång att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst eller kulturellt hänseende bör en bestämmelse om detta införas i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. *Rikspolisstyrelsen* har anfört att enligt förslaget skall Totalförsvarets pliktverk få utdrag ur Rikspolisstyrelsens person- och belastningsregister (PBR). Totalförsvarets pliktverk skall även enligt förslaget från Rikspolisstyrelsen få uppgift om utgången i mål om ansvar för brott mot totalförsvarsplikten. Brott mot 2 kap. 1 § lagen om totalförsvarsplikt (1994:1809) kan beivras genom ordningsbot. Det framgår inte av betänkandet om avsikten är att underrättelsen i detta avseende skall ske direkt från Rikspolisstyrelsens ordningsbotsregister, RIOB. För närvarande finns inte någon rutin för underrättelse av detta slag. *Länsrätten i Stockholms län* har anfört att möjligheten att registrera uppgifter om även andra än den registrerade endast får ske vid höjd beredskap. Det saknas dock regler om att uppgifterna skall tas bort när beredskapen inte är höjd. *Landsorganisationen i Sverige* har anfört att större restriktivitet skall gälla i vissa delar för vad som skall få antecknas i registret.

Skälen för regeringens förslag: Totalförsvarets pliktverks verksamhet är nödvändig för att de bemanningsansvariga enheterna skall erhålla personal som har kapacitet att fullgöra sina uppgifter vid krig och andra beredskapshöjande situationer. Verksamheten syftar till att garantera rikets skydd och till att säkra att viktiga samhällsfunktioner upprätthålls även under exceptionella förhållanden. Samhällets intresse av att denna verksamhet fungerar är mycket starkt. En utgångspunkt är därför att Totalförsvarets pliktverk måste tillåtas behandla de personuppgifter som krävs för att verksamheten skall kunna upprätthållas på en kvalitativt

hög nivå. Totalförsvarets pliktverk måste också kunna behandla uppgifterna på ett effektivt och funktionellt sätt, vilket innebär att uppgifterna måste kunna hanteras automatiserat, i register som förs med hjälp av automatiserad behandling. Även för redovisning av totalförsvarspersonal som inte är uttagen med plikt krävs det ADB för att hålla uppgifterna ordnade och aktuella samt för att de snabbt skall kunna tas fram vid behov.

Vad som nu sagts innebär självfallet inte att kravet på skydd för den registrerades personliga integritet skall åsidosättas. Tvärtom är det av största vikt att register av det slag som Totalförsvarets pliktverk för — register med känsliga uppgifter om en stor del av befolkningen — regleras noggrant vad gäller innehållet. Visserligen tillåter förslaget till personuppgiftslag inte behandling av fler uppgifter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen, men denna bestämmelse är, enligt regeringens mening, inte tillräcklig för att det på ett från integritetsskyddssynpunkt säkert sätt skall kunna fastställas, var gränserna går för vad som får registreras av Totalförsvarets pliktverk. Regeringen föreslår därför att det i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga preciseras och i princip uttömmande anges vilka uppgifter — eller kategorier av uppgifter — som får förekomma i automatiserat register över totalförsvarspliktiga.

Totalförsvarets pliktverk behöver för sin verksamhet inte hålla ett allmänt befolkningsregister med uppgifter om alla som kan komma att tas ut till tjänstgöring i händelse av krig. Uppgifter om vilka som tillhör det åldersintervall som kan komma i fråga kan hämtas från Riksskatteverket vid behov. Register med personuppgifter om totalförsvarspliktiga som förs med hjälp av automatiserad behandling bör begränsas till att innehålla uppgifter om sådana personer som på ett eller annat sätt är tagna i anspråk för totalförsvarets räkning eller som ännu inte skrivits in men är aktuella för mönstring, särskild antagningsprövning eller annan mindre omfattande utredning. Det är enligt regeringens bedömning tillräckligt att uppgifter finns om dessa personer för att Totalförsvarets pliktverk skall kunna utföra sina huvudsakliga arbetsuppgifter, nämligen att mönstra, skriva in och krigsplacera totalförsvarspliktiga samt att redovisa totalförsvarets personal. Uppgifter om de nu berörda kan i sin tur utgöras av vissa begränsade uppgifter om andra personer.

Mot bakgrund av det nu anförda bör uppgifter om en person få antecknas i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga i följande fall:

1. Om han eller hon är eller har varit aktuell för mönstring eller mindre omfattande utredning enligt lagen om totalförsvarsplikt eller särskild antagningsprövning enligt lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning.

Totalförsvarets pliktverk behöver kunna registrera uppgifter om pliktpersonalen redan när ett personärende påbörjas, vilket normalt sker genom avisering från Riksskatteverket. Ett ärende kan också inledas genom att den enskilde själv tar kontakt med Totalförsvarets pliktverk och lämnar upplysningar, t.ex. om att han eller hon är förhindrad att inställa sig till mönstring eller annan utredning under en viss period eller om särskilda önskemål beträff-

fande sin tjänstgöring. En sådan kontakt kan medföra krav på åtgärder senare från Totalförsvarets pliktverks sida och därmed innebära att personuppgifter behöver sparas. Med "aktuell" för mönstring etc. avses här alla personer som inom en inte allt för avlägsen framtid skall eller kan bli föremål för sådan utredning som nämns i punkt 1 och som på något sätt aktualiserats för en åtgärd eller ett ställningstagande från Totalförsvarets pliktverks sida. Naturligtvis krävs det också att det finns ett behov av registrering i varje enskilt fall. Enbart en förfrågan från en enskild, t.ex. angående innehållet i en viss utbildning eller om förutsättningarna för vapenfri tjänst, skall inte föranleda att han eller hon antecknas i registret.

2. Om han eller hon genom avtal, beslut om krigsplacering eller på annat sätt tagits i anspråk för totalförsvaret.

Härmed avses anställda inom Försvarsmakten, anställda inom civil verksamhet som krigsplacerats (eller motsvarande) av sin arbetsgivare med stöd av anställningsavtalet, medlemmar i frivilligorganisationer m.fl., som har tagits i anspråk genom att ställas till visst organs förfogande för försvarsändamål. Flertalet av dessa personer har någon gång varit aktuella för utredning som avses i punkt 1 och har därmed kunnat antecknas i registret redan med stöd av den punkten. För att kunna anteckna uppgifter också om personer som tagits i anspråk för totalförsvaret utan att ha genomgått en sådan utredning, krävs emellertid detta tillägg. Det kan t.ex. gälla kvinnor som är ianspråktagna av sin arbetsgivare eller av en frivilligorganisation, men som inte är inskrivna med civilplikt och inte varit aktuella för utredningsåtgärder.

3. Om han eller hon skall utföra särskild uppgift vid höjd beredskap eller på grund av viss kompetens är viktig för totalförsvaret

Personer som avses i första ledet i denna punkt är sådana som har ålagts — eller frivilligt åtagit sig — begränsade uppgifter vid höjd beredskap, som t.ex. att ställa viss egendom till totalförsvarets förfogande enligt förfogandelagen och med stöd av den lagen meddelade förordningar.

Andra ledet avser i första hand de personer som i dag förekommer i Socialstyrelsens register över hälso- och sjukvårdspersonal (INTEGER). Totalförsvarets pliktverk har som tidigare sagts under hösten 1997 övertagit driften av detta register som numera förs som en del av PLIS och sålunda är integrerat med automatiserat register över totalförsvarspliktiga i övrigt. I "INTEGER-delen" av Totalförsvarets pliktverks register kan det vara nödvändigt att uppgifter om personer antecknas enbart på grund av deras yrkeskompetens, dvs. utan att formellt beslut fattats om att ta dem i anspråk för viss huvudmans räkning. Uppgifterna om denna personalkategori kan sägas utgöra en inventarieförteckning som skall kunna användas för att i en krigssituation sätta in hälso- och sjukvårdspersonal, där den bäst behövs. Registrering av en person enbart på grund av hans eller hennes kompetens bör endast förekomma då det framstår som synnerligen viktigt för totalförsvarets funktion att ha uppgifterna tillgängliga. Den bestämmelse som föreslås nedan om att regeringen skall kunna begränsa inne-

hållet i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga bör bl.a. utnyttjas för att ge föreskrifter om i vilka fall registrering som här avses får förekomma.

4. Om han eller hon av en redan registrerad uppgetts vara närstående till denne och höjd beredskap råder.

I ofredstider behöver uppgifter om närstående till dem som tjänstgör inom totalförsvaret finnas tillgängliga. Detta för att besked skall kunna lämnas till rätt person om någon skadats eller stupat och för att personliga tillhörigheter m.m. skall kunna sändas till rätt mottagare. Ett visst behov av uppgifter om närstående finns redan vid grundut-bildningen. Behovet är dock inte så framträdande i fredstid att det är motiverat att uppgifter om vem eller vilka som står den totalförsvars-pliktige närmast antecknas i Totalförsvarets pliktverks register som förs med hjälp av automatiserad behandling. Det är tillräckligt att sådana uppgifter då finns hos den utbildningsansvariga enheten.

Uppgifter om närstående i automatiserat register över totalförsvarspliktiga bör skyddas på det sättet att de inte är åtkomliga annat än med den totalförsvarspliktiges personnummer som sökbegrepp.

5. Om han eller hon nämns bland uppgifter som åberopas av den registrerade.

Det är inte ovanligt att en totalförsvarspliktig inför mönstringen eller när det är dags att rycka in till grundutbildning begär anstånd och härvid åberopar t.ex. familjeskäl eller hänvisar till situationen på sin arbetsplats. I dessa sammanhang kan det bland de uppgifter som lämnas av den totalförsvarspliktige förekomma namn och andra uppgifter om andra personer, t.ex. beträffande familjemedlemmar eller i form av ett intyg från arbetsgivaren. Det kan också vara fråga om intyg från läkare eller från en utbildningsanstalt. Även dessa uppgifter bör kunna sparas i automatiserat register över totalförsvarspliktiga för att en rationell och säker handläggning skall kunna åstadkommas. Däremot bör det inte vara tillåtet att använda uppgifterna som sökbegrepp. De är intressanta i Totalförsvarets pliktverks verksamhet enbart som uppgifter hänförliga till en viss registrerad totalförsvarspliktig.

6. Om han eller hon handlagt ärende, fattat beslut eller gjort journalanteckning beträffande den registrerade.

I vissa fall måste uppgifter om namn och titel m.m. på personer som utfärdat intyg, ställt diagnoser, handlagt ärenden eller vidtagit liknande åtgärder rörande den totalförsvarspliktige kunna tas fram. Det ligger inte minst i den totalförsvarspliktiges eget intresse att tillförlitligheten och värdet av dessa åtgärder kan kontrolleras och bedömas. Det är naturligt och följer oftast av de aktuella personernas yrkesroller att handlingar som de utfärdar kan komma att registreras och/eller behandlas med automatik. I ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga bör uppgifter om vem som handlagt ärenden och fattat beslut rörande den registrerade hos Totalförsvarets pliktverk och andra myndigheter som utför utredningar om de totalförsvarspliktigas förhållanden kunna antecknas.

Det skall framhållas att det naturligtvis rör sig om mycket begränsade uppgifter som

namn, titel och tjänsteställe, jämte tidsangivelser för eventuella beslut. I likhet med vad som gäller för uppgifter om anhöriga m.fl. bör uppgifter om de nu aktuella personerna i princip endast vara åtkomliga genom att den totalförsvarspliktiges personnummer används som sökbegrepp i register som förs med hjälp av automatiserad behandling.

Vad gäller vilka personuppgifter som skall få antecknas i registret gör regeringen den bedömningen att i stort sett alla de uppgifter som inhämtas måste antecknas i register som förs med hjälp av automatiserad behandling för att Totalförsvarets pliktverks verksamhet skall kunna utföras på ett effektivt sätt. Till skydd för den registrerades integritet är det ändå angeläget att i lag ange ramarna för registreringen av uppgifter så noggrant som möjligt. Verksamheten får dock inte låsas fast på sådant sätt att varje justering eller tillägg måste godkännas av riksdagen. Utvecklingen på det tekniska området kan t.ex. innebära att de egenskaper en viss befattningshavare skall ha i dag inte är desamma i morgon. Nya befattningar med nya kravprofiler kan tillskapas och egenskaper som i dag inte tillmäts någon betydelse kan visa sig vara väsentliga för tjänstbarhetsbedömningen i framtiden. En målsättning bör vara att i lagen ange de typer av uppgifter som skall få registreras. I vissa fall, där fråga är om specifika och från den enskildes synpunkt känsliga uppgifter, kan lagen vara mera exakt, som t.ex. när det gäller uppgifter ur polisens register eller om medborgarskap.

Mot bakgrund av dessa överväganden vad gäller innehåll i stort och detaljeringsnivå, bör en uppställning över de uppgifter som Totalförsvarets pliktverk får anteckna i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga för de i avsnitt angivna ändamålen se ut på följande sätt:

1. Uppgifter om personnummer, namn, adress, telefonnummer och folkbokföringsort.

Uppgifterna är s.k. basuppgifter som behövs för att den enskilde skall kunna identifieras, informeras, delges kallelser m.m.

2. Uppgifter om hinder för mönstring eller annan utredning, för utbildning eller för krigsplacering eller annat ianspråktagande av den registrerade för totalförsvarets räkning.

Här avses i princip alla hinder som kan förekomma, temporära eller permanenta; sjukdom, utlandsresa, förtidspension, intagning på kriminalvårdsanstalt eller vårdinrättning m.m. Uppgifterna är nödvändiga för att de bemanningsansvarigas personalförsörjning skall kunna garanteras och för Totalförsvarets pliktverks planering av mönstringsför-rättningar och inryckningsresor till grund- och repetitionsutbildningar.

3. Uppgifter om boende- och familjeförhållanden samt om den

registrerades försörjning, om uppgiften behövs för att Totalförsvarets pliktverk skall kunna fullgöra sina åligganden i fråga om förmåner till totalförsvarspliktiga.

Utöver dagersättning har en totalförsvarspliktig under vissa förut-sättningar rätt till ekonomisk ersättning i form av familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag och begravningsbidrag. Totalförsvarets pliktverk har skyldighet att förse beslutsfattande myndigheter med de uppgifter som behövs för bedömningen av rätten till familjebidrag. Totalförsvarets plikt-

verk kan också besluta om och betala ut viss bidragsersättning (ekonomiskt stöd).

Det skall anmärkas att det krävs att den enskilde ansöker om bidrag för att frågan skall tas upp. En registrering av uppgifter med stöd av denna punkt förutsätter sålunda att fråga om bidrag initierats av den totalförsvarspliktige själv.

4. Uppgifter om utbildning, anställning, kunskaper, färdigheter, anlag och intressen som har betydelse för bedömningen av den registrerades användbarhet inom totalförsvaret.

Uppgifterna skall tjäna som underlag för att avgöra om den totalförsvarspliktige uppfyller kraven för en viss befattning eller uppgift, rent kunskapsmässigt och om han eller hon har de anlag och den motivation som krävs. Här avses t.ex. uppgifter om formell utbildning som viss examen eller avlagt körkortsprov, kunskaper i övrigt (simkunskaper, språkkunskaper etc.) vana från viss verksamhet (t.ex. sjövana eller från viss yrkesverksamhet), fritidsintressen som kan vara relevanta (t.ex. orientering, skidåkning, engagemang i frivillig försvarsorganisation) samt även resultat från de kunskapsprov och anlagstest som utförs vid mönstringsförrättningen (motsv.). En fullständig uppräkningslista av vad som kan rymmas under denna punkt är omöjlig att göra. Avgörande för om uppgiften får registreras är att den har betydelse för bedömningen av vilka uppgifter den totalförsvarspliktige kan utnyttjas för.

För den personal som är ianspråktagen av arbetsgivaren, eller som kan tänkas bli det i en krigssituation, t.ex. hälso- och sjukvårdspersonal, är det nödvändigt att uppgift om anställning finns tillgänglig. Personer inom denna personalkategori är som regel inte skyldiga att tjänstgöra på grund av totalförsvarsplikt utan på grund av vad som sägs i deras anställningsavtal. Som redovisats tidigare jämföras emellertid sådan personal med totalförsvarspliktiga i lagförslaget.

5. Uppgifter om fysisk och psykisk hälsa och förmåga jämte de uppgifter som ligger till grund för bedömningen i denna del.

Uppgifterna om den enskildes hälsa och psykiska och fysiska status tillhör de allra viktigaste vid bedömningen av vilken befattning han eller hon är lämpad för. Tjänstgöringen inom totalförsvaret är ofta förenad med påfrestningar utöver det vanliga av såväl fysisk som psykisk natur. Inte minst för den totalförsvarspliktiges egen skull är det nödvändigt att ett fullständigt och tillförlitligt material finns i dessa delar. Utöver slutsatserna behövs ett underlag som visar vad bedömningarna grundar sig på, för det fall det blir aktuellt med vårdinsatser under tjänstgöringen.

6. Uppgift om den registrerade är svensk medborgare eller inte.

Uppgiften behövs för att fastställa i vilken utsträckning den registrerade är skyldig att tjänstgöra på grund av bestämmelserna om totalförsvarsplikt. Det är för Totalförsvarets pliktverks verksamhet tillräckligt med information om den registrerade är svensk medborgare eller inte. Vilket medborgarskap en registrerad utlänning innehar saknar betydelse i sammanhanget och skall därför inte heller föras in i registret.

7. Uppgifter om utgången i mål om ansvar för brott mot totalförsvarsplikten.

Uppgifterna om utgången i mål om ansvar för brott mot totalförsvarsplikten (brott mot 10 kap. 1-5 §§ lagen om totalförsvarsplikt) behövs som underlag i Totalförsvarets pliktverks verksamhet dels vid beslut om att någon inte skall kallas till mönstring eller plikt-tjänstgöring därför att det kan antas att han eller hon inte kommer att fullgöra den värnplikt eller civilplikt som inskrivningen avser, dels vid bedömningen av huruvida personen i fråga är lämplig för viss befattning.

8. Uppgifter om att den registrerade dömts till påföljd för brott som framgår av uppgift i belastningsregistret som Totalförsvarets pliktverk fått del av.

Totalförsvarets pliktverk får på begäran utdrag ur Rikspolisstyrelsens register beträffande totalförsvarspliktiga som skrivs in eller är inskrivna för värnplikt. Utdragen omfattar endast vissa brott (våldsbrott, tillgrepps-brott, narkotikabrott, brott mot vapenlagen m.m.) och behövs som underlag vid bedömningen av den totalförsvarspliktiges lämplighet. I automatiserat register över totalförsvarspliktiga bör endast få antecknas att den registrerade dömts för något av dessa brott. Anteckningen bör inte få utvisa vilket brott det är frågan om eller vilken påföljd som utdömts. Anteckningen skall tjäna som en varning och/eller förklaring till varför vederbörande inte skrivits in med värnplikt.

9. Uppgifter om att den registrerade genomgått säkerhetsprövning enligt säkerhetskyddslagen (1996:627), för vilken säkerhetsklassprövningen skett samt resultatet av denna.

För tillträde till vissa befattningar inom totalförsvaret krävs att den totalförsvarspliktige genomgått säkerhetsprövning. Prövningen syftar till att klarlägga om personen i fråga kan antas vara lojal och pålitlig från säkerhetssynpunkt. Prövningen sker för verksamheter i tre olika klasser, där säkerhetsklass 1 avser den från säkerhetssynpunkt mest känsliga verksamheten (verksamhet där den som deltar i stor omfattning får del av uppgifter som omfattas av sekretess och är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet). Prövningen — som förutsätter samtycke från den enskilde — består i kontroll mot polisregister och, för säkerhetsklass 1 och 2, särskild personutredning. Totalförsvarets pliktverk behöver information om huruvida prövning har ägt rum, för vilken klass prövningen skett och om resultaten av prövningen, allt för att upprätthålla en kontinuerlig kontroll och minska riskerna för onödiga omprövningar. Däremot behövs inte de uppgifter som legat till grund för bedömningen. Försvarsmakten har anfört att det skulle vara tillräckligt att endast anteckna uppgift om så kallat utfall av en eventuell registerkontroll och i vilken säkerhetsklass kontrollen skett. Regeringen vill peka på att denna punkt avser anteckning om att säkerhetsprövning för viss säkerhetsklass har gjorts och om resultatet av prövningen.

10. Uppgifter om vad som bestämts vid inskrivning enligt lagen om totalförsvarsplikt eller lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning.

Vid inskrivningen bestäms vilken befattning eller typ av befattning som den totalförsvarspliktige skall utbildas till, tid och plats för grundutbildning samt

grundutbildningens längd. Alternativt kan inskrivningsbeslutet innebära att den registrerade placeras i en utbildningsreserv. Uppgifterna är grundläggande för Totalförsvarets pliktverks verksamhet och självklara i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga.

11. Uppgifter om krigsplacering, annat ianspråktagande av den registrerade för totalförsvaret eller särskild uppgift som han eller hon skall utföra vid höjd beredskap.

Dessa uppgifter är nödvändiga för Totalförsvarets pliktverks redovisning av totalförsvarets personal. Uppgifterna är, liksom de i p. 10 angivna, centrala och givna i ett register av förevarande slag.

12. Uppgifter om tjänstgöring inom totalförsvaret samt betyg, vitsord, förordnanden och utmärkelser som är att hänföra till denna.

Uppgifterna är av betydelse vid den kontinuerliga bedömning av den registrerades tjänstbarhet och lämplighet som är nödvändig inför beslut om krigsplacering, vidareutbildning m.m.

13. Uppgifter om personliga förhållanden i övrigt som åberopas av den registrerade, om de rör hans eller hennes tjänstgöring inom totalförsvaret.

Utöver de i p. 1–12 angivna uppgifterna, som låter sig fastställas relativt konkret, tar Totalförsvarets pliktverk del av personuppgifter av skiftande slag som kan ha betydelse vid handläggningen av ärenden som gäller de registrerades tjänstgöring. Det rör sig i första hand om uppgifter som åberopas av de registrerade själva som grund för olika typer av framställningar, t.ex. om befrielse från tjänstgöring, uppskov eller önskemål om uttagning till viss befattning. Uppgifterna kan teoretiskt bestå i vad som helst. De kan vara upprättade av den enskilde själv eller utgöras av intyg från arbetsgivare, läkare eller annan person, t.ex. en förälder. För att en framställning av detta slag skall kunna behandlas på ett säkert och effektivt sätt är det i praktiken nödvändigt att uppgifterna registreras. Detta bör också vara tillåtet med tanke på att uppgifterna lämnats till Totalförsvarets pliktverk på den registrerades eget initiativ.

Vid en granskning kan det visa sig att många av de uppgifter som åberopas av den enskilde i praktiken saknar betydelse för bedömningen av hans eller hennes skyldigheter eller möjligheter att tjänstgöra inom totalförsvaret. I och med att uppgifterna åberopats av den enskilde själv är det dock svårt att påstå att de saknar relevans i förhållande till de ändamål för behandlingen som angetts ovan. I den enskildes rättigheter ligger att han eller hon skall få framföra sina synpunkter och få sina yrkanden prövade. För att dessa rättigheter skall kunna tillgodoses är det nödvändigt att Totalförsvarets pliktverk behandlar de åberopade uppgifterna på ett rationellt och säkert sätt. De bör därför också få antecknas i automatiserat register över totalförsvarspliktiga. Vad gäller anteckning i sådana register av känsliga personuppgifter bör dock ytterligare begränsningar föreligga.

Särskilt om registrering av vissa känsliga personuppgifter

Som sagts i avsnitt 7.2 föreslår regeringen en bestämmelse som ger bl.a. Totalförsvarets pliktverk rätt att behandla sådana personuppgifter som enligt förslaget till personuppgiftslag betecknas som känsliga.

Utredningen har föreslagit att känsliga personuppgifter som åberopas av den totalförsvarspliktige även skall kunna antecknas i automatiserat register över totalförsvarspliktiga. För sitt förslag har utredningen åberopat effektivitetsskäl. Landsorganisationen i Sverige och Svenska kyrkan har avstyrkt förslaget.

Som sagts tidigare behöver Totalförsvarets pliktverk inhämta underlag för att avgöra om den totalförsvarspliktige har förutsättningar för och är lämplig att fullgöra värnplikt eller civilplikt samt säkerställa att den totalförsvarspliktige och därmed jämställd personal erhåller ändamålsenlig utbildning och lämplig placering inom totalförsvaret. För dessa ändamål utför Totalförsvarets pliktverk bl.a. medicinska och psykologiska tester av de pliktiga. Totalförsvarets pliktverk har således för sin mycket viktiga samhällsroll ett grundläggande behov av att behandla uppgifter om de pliktigas hälsa. Dessa uppgifter behöver även kunna behandlas effektivt. För att kunna fullgöra sina uppgifter både mot samhället och de pliktiga bör därför Totalförsvarets pliktverk kunna anteckna uppgifter om hälsa i det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga.

Enligt lagen om totalförsvarsplikt får Totalförsvarets pliktverk i särskilda fall besluta att en totalförsvarspliktig tills vidare inte skall kallas till mönstring eller inkallas till värnplikt eller civilplikt om han eller hon med hänvisning till sin anslutning till visst religiöst samfund förklarar att han eller hon inte kommer att fullgöra vare sig värnplikt eller civilplikt. Enligt förordningen om totalförsvarsplikt är det religiösa samfund som avses i nämnda lag sekten Jehovas vittnen. För att dessa pliktiga inte skall komma att tas i anspråk för vare sig värnplikt eller civilplikt har Totalförsvarets pliktverk behov av att kunna särskilja denna grupp. Regeringen finner därför att uppgift om religiös övertygelse bör få antecknas i registret för att Totalförsvarets pliktverk skall kunna fullgöra sin lagstadgade skyldighet vad gäller medlemmar i Jehovas vittnen. Uppgifterna skall dock endast få antecknas om den pliktige lämnar sitt uttryckliga samtycke till att uppgifterna får antecknas i registret.

Vad gäller andra känsliga personuppgifter än hälsa eller religiös övertygelse bör ett förbud införas mot att få anteckna sådana uppgifter i registret.

Administrativa uppgifter m.m.

De uppgifter som skall kunna registreras enligt punkterna 1–13 ovan måste i många fall förses med information om vilken tidpunkt eller tidsperiod de är hänförliga till. I annat fall är det omöjligt att värdera uppgifterna. För tydlighetens skull bör detta anges särskilt i lagen. Vidare bör i registret kunna införas beslut som Totalförsvarets pliktverk fattar i olika avseenden som rör den totalförsvarspliktige samt de rent administrativa och tekniska

uppgifter som behövs för en rationell och säker handläggning och behandling av personuppgifterna. Med administrativa uppgifter avses t.ex. uppgifter om vilket lokalkontor som handlagt ett ärende, att handlingar expedierats, att vissa kontrollåtgärder vidtagits eller att ett ärende avslutats utan att formellt beslut fattats m.m. En teknisk uppgift kan t.ex. vara en hänvisning till att andra uppgifter finns att hämta i ett annat register eller i ett arkiv.

Begränsningar av vilka uppgifter som skall få registreras beträffande dem som förekommer i registret av annan orsak än att de själva är totalförsvarspliktiga (eller jämställda med totalförsvarspliktiga vid tillämpning av lagen om behandling av personuppgifter om totalför-svarspliktiga)

Det är självklart bara sådana uppgifter som Totalförsvarets pliktverk behöver i sin verksamhet som skall antecknas i register som förs med hjälp av automatiserad behandling. Olika typer av uppgifter behövs för olika personalkategorier inom totalförsvaret. Beträffande dem som skall kunna förekomma i automatiserat register över totalförsvarspliktiga i egenskap av närstående till en registrerad eller i egenskap av beslutsfattare, handläggare eller därför att vederbörande fört journalanteckningar om en registrerad, bör begränsningar av vad som får antecknas anges i lag. Vad gäller närstående är det tillräckligt att namn, adress och relation till den registrerade antecknas. Beslutsfattare och övriga i den kategorin bör endast förekomma med namn, titel och tjänsteställe.

Elektroniska akter

Totalförsvarets pliktverk planerar ett system för ärendehandläggning med elektroniska akter. En sådan akt skapas genom att inkomna handlingar optiskt läses (scannas) in i ett datasystem. Handläggaren kan också upprätta beslut, tjänsteanteckningar och promemorior direkt i den elektroniska akten via sin terminal. Även utkast till beslut m.m. kan föras direkt i datasystemet. Elektronisk akthantering medför att bruket av pappershandlingar avsevärt kan reduceras vid handläggningen av ärenden. Sökandet bland dokument i en sådan akt och kommunikationen med andra underlättas också med hjälp av elektroniken.

Så länge det är fråga om sådana uppgifter som anges i punkt 1–13 ovan eller uppgifter som lämnats med samtycke eller anteckningar om beslut och administrativa eller tekniska uppgifter kan de elektroniska akterna hanteras inom ramen för det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga tillsammans med övriga uppgifter. Alla handlingar som kommer in med sådana uppgifter kan scannas in i registret utan begränsningar. Vad som inte kan tas in är tjänsteanteckningar och handlingar med uppgifter som inte omfattas av punkterna 1–12 och som inte heller åberopats av den enskilde eller där samtycke lämnats. Enligt regeringens uppfattning bör sådana uppgifter inte få förekomma i registret över totalförsvarspliktiga. Det (eller de) register regeringens lagförslag avser förs för vissa ändamål. Ett okritiskt införande av alla handlingar som inkommer till Totalförsvarets pliktverk och som har anknytning till en registrerad person skulle innebära risk för att registret kom att innehålla sådana

uppgifter som inte har med ändamålen att göra eller som i det vart fall inte är befogat att behandla genom att anteckna i register som förs med hjälp av automatiserad behandling. Behandling av uppgifter som inte är relevanta för ändamålen, eller av fler uppgifter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen, strider mot den föreslagna personuppgiftslagen. Risk föreligger också för att känsliga personuppgifter behandlas genom att registreras i register som förs med hjälp av automatiserad behandling trots att uppgiften är ointressant med hänsyn till verksamhetens ändamål.

Särskilt om fotografier

Totalförsvarets pliktverk har i dag Datainspektionens tillstånd att registrera fotografier för utfärdande av legitimations- och resehandlingar. Fotograferingen sker på Försvarmaktens begäran och handlingarna skall användas till styrkande av den registrerades identitet vid subventionerade resor liksom vid in- och utpassering vid utbildningsenheten m.m., under grundutbildningen. Försvarmakten betalar Totalförsvarets pliktverk för denna tjänst och det innebär en besparing att låta Totalförsvarets pliktverk sköta detta jämfört med om fotograferingen utförs på förbanden efter inryckningen.

Fotograferingen ligger utanför Totalförsvarets pliktverks ordinarie arbetsuppgifter och handhas av Totalförsvarets pliktverk enbart av praktiska skäl och av kostnadsskäl. Fotografierna behövs inte för de ändamål vi ansett motivera Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter. Det förefaller visserligen praktiskt och kostnadseffektivt med en ordning som den rådande men sådana skäl kan inte anses tillräckliga för att register som förs med hjälp av automatiserad behandling med ett stort antal personuppgifter, varav många av mycket känsligt slag, kompletteras med ett foto av den registrerade.

Kravet på nödvändighet och relevans

Personuppgiftslagens bestämmelser om att inte fler personuppgifter får behandlas än vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål de insamlats för och att uppgifterna skall vara adekvata och relevanta i förhållande till samma ändamål gäller som framgått ovan även vid Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga och enligt lagförslaget jämställd personal. Bestämmelserna om vad som får registreras i automatiserat register över totalförsvarspliktiga skall sålunda inte läsas som att dessa uppgifter får införas i sådana register vare sig det faktiskt behövs eller inte. Det är t.ex. självklart att det behövs fler och andra typer av personuppgifter om den som tas i anspråk med värnplikt än beträffande en person som förekommer i registret endast därför att han eller hon i händelse av krig är tagen i anspråk för en frivilligorganisations räkning. Detta behöver inte understrykas särskilt i lagen.

Möjlighet att införa ytterligare begränsningar av vilka uppgifter som får registreras

En uppställning i lag över vilka personuppgifter som skall få förekomma i ett register måste innehålla vissa generaliseringar för att inte systemet skall bli alltför tungrovt. Det kan finnas anledning att göra begränsningar av vilka uppgifter som skall få antecknas i registret, utöver vad som framgår av förslaget. Som angivits tidigare bör det t.ex. närmare övervägas i vilka fall uppgifter om en person skall få registreras i automatiserat register över totalförsvarspliktiga enbart på grund av att han eller hon har viss kompetens. För att undvika missförstånd bör möjligen också vissa uppgifter om den totalförsvarspliktiges intressen uttryckligen undantas från vad som får registreras. Till exempel är det olämpligt att medlemskap i organisationer som inte har ren försvarsanknytning antecknas. Innehållet i föreskrifter av nämnd karaktär kan behöva ändras relativt ofta, t.ex. i takt med att personer med olika typer av specialistkompetens efterfrågas av totalförsvaret. Föreskrifterna bör därför ges i förordning.

Regeringen föreslår mot bakgrund av vad som nu anförts att regeringen i lagen ges rätt att meddela ytterligare begränsningar av vilka uppgifter som får registreras.

8.2 Vem skall få föra in uppgifter i registret?

Regeringens förslag: Regeringen skall få föreskriva att även annan än Totalförsvarets pliktverk får föra in personuppgifter i automatiserat register över totalförsvarspliktiga och rätta dessa.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Riksåklagaren* har framhållit att stor restriktivitet skall gälla för vilka som utöver Totalförsvarets pliktverk skall få införa och rätta uppgifter i registret. *Kammarrätten i Stockholm* har anfört att av betänkandet framgår att det inte skulle föreligga några begränsningar för regeringens beslutanderätt vid utformning av förordningar om rätten att få föra in och rätta personuppgifter i dessa register. Med hänsyn till att ADB- register över totalförsvarspliktiga kommer att innehålla en mycket stor mängd känsliga uppgifter anser kammarrätten att en sådan delegation kräver restriktivitet. Det kan därför diskuteras om det inte borde ske en närmare precisering av regeringens rätt att utfärda sådana förordningar. *Malmö tingsrätt* har anfört att det förefaller riskfyllt att låta andra än Totalförsvarets pliktverk direkt föra in och rätta personuppgifter som behandlas enligt den föreslagna lagen eftersom det försämrar Totalförsvarets pliktverks möjlighet att kontrollera uppgifternas riktighet. *Länsrätten i Stockholms län* har anfört att den rätt att ändra som föreslås måste begränsas till åtminstone de egna uppgifterna som det offentliga organet i fråga levererar till Totalförsvarets pliktverk.

Bakgrund: Totalförsvarets pliktverk har planerat för ett system där vissa organ inom totalförsvaret skall kunna lägga in uppgifter om sin personal direkt i Totalförsvarets pliktverks

register som förs med hjälp av automatiserad behandling, från egen terminal. Enligt planerna är det i första hand tre olika typer av anteckningar som skall kunna göras på detta sätt:

1. journalanteckningar som under grundutbildningen förs av läkare eller annan sjukvårdspersonal vid en utbildningsenhet,
2. uttryckningsrapporter med uppgifter om antalet fullgjorda tjänst-göringsdagar, vitsord m.m. som lämnas till Totalförsvarets pliktverk från den ansvariga utbildningsenheten efter det att den totalförsvarspliktige fullgjort sin grundutbildning samt
3. anteckningar om att en person tagits i anspråk för ett organs krigsorganisation.

Skälen för regeringens förslag: I dag lämnas de uppgifter som beskrivits ovan i punkterna 1–3 i handlingar som översänds till Totalförsvarets pliktverk och där skrivs in i Totalförsvarets pliktverks register som förs med hjälp av automatiserad behandling av en tjänsteman. En ordning som innebär att de som lämnar uppgifter själva för in dem direkt i registret sparar självfallet tid och arbetskraft. Risken för att uppgifterna blir felaktigt antecknade i registret torde minska eftersom ett led i behandlingen - avskrivning från pappershandlingen till register som förs med hjälp av automatiserad behandling på Totalförsvarets pliktverk – försvinner. Med det beskrivna systemet följer emellertid vissa säkerhetsrisker. Möjligheterna att direkt påverka innehållet i registret sprids utanför Totalförsvarets pliktverks lokaler och kontroll. Tillfällena att föra in felaktiga uppgifter i registret kan därmed öka för personer med sådant uppsåt.

Effektivitetsskäl talar för att ett system där uppgiftslämnare lämnar uppgifterna genom att själva föra in dem i mottagarens register som förs med hjälp av automatiserad behandling skall tillåtas. En förutsättning är emellertid att säkerhet kan garanteras mot att obehöriga personer påverkar registerinnehållet. Sådan säkerhet kan enligt regeringens uppfattning skapas genom att endast vissa befattningshavare hos uppgiftslämnaren ges tillträde till registret. Personliga användarkort med koder måste utfärdas och möjligheterna för den behörige att föra in uppgifter måste begränsas till den art av uppgifter som vederbörande skall lämna till Totalförsvarets pliktverk. Säkerheten vid terminalen hos uppgiftslämnaren måste vara hög, utrustningen bör t.ex. vara inlåst när terminalen är obemannad. Totalförsvarets pliktverk måste ta på sig ett ansvar för att utbilda och informera uppgiftslämnarna i säkerhetsfrågor. De säkerhetsmässiga överväganden som bör föregå ett tillstånd för annan att föra in uppgifter i Totalförsvarets pliktverks register kan inte göras generellt. Varje organ – eller i vart fall typ av organ (t.ex. Försvarmaktens utbildningsenheter) – bör prövas för sig. Regeringen bör från fall till fall kunna avgöra vilka organ, utöver Totalförsvarets pliktverk, som skall ha rätt att föra in uppgifter i automatiserat register över totalförsvarspliktiga samt vilken art av uppgifter dessa har rätt att lämna. Totalförsvarets pliktverk och de andra organ som behandlar personuppgifterna bär ansvaret för att tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtas. Mot bakgrund av vad som ovan framförts gör regeringen bedömningen att den restriktivitet i tillämpning som flera remissinstanser påtalat kommer att upprätthållas.

De som medges att föra in personuppgifter i automatiserat register över totalförvarspliktiga bör också ges behörighet att rätta sina uppgifter som blivit felaktigt antecknade. Däremot bör det vara Totalförsvarets pliktverks sak att se till att inaktuella uppgifter gallras efterhand.

Angående personuppgiftsansvaret då annan än Totalförsvarets pliktverk för in uppgifter i automatiserat register över totalförvarspliktiga har behandlats tidigare.

8.3 Direktåtkomst

Regeringens förslag: Totalförsvarets pliktverk skall ha direktåtkomst till automatiserat register över totalförvarspliktiga. Regeringen skall få föreskriva att även annan får ha sådan åtkomst.

För att understryka att sekretesslagens bestämmelser måste beaktas innan uppgifter görs tillgängliga för någon utanför Totalförsvarets pliktverk, skall det anges i lagen att sekretesslagen är tillämplig när det gäller utlämnande av uppgifter om totalförvarspliktiga.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Riksåklagaren* har framhållit att stor restriktivitet skall gälla för vilken personkrets som får tillgång till uppgifterna i registret. *Kammarrätten i Stockholm* har anfört att det av betänkandet framgår att det inte skall föreligga några begränsningar för regeringens beslutanderätt vid utformning av förordningar om åtkomsten till ADB-register över totalförvarspliktiga. Med hänsyn till att registret över totalförvarspliktiga kommer att innehålla en mycket stor mängd känsliga uppgifter anser kammarrätten att en sådan delegation kräver restriktivitet. Det kan därför diskuteras om det inte borde ske en närmare precisering av regeringens rätt att utfärda sådana förordningar. *Malmö tingsrätt* har anfört att det är viktigt att antalet myndigheter och organisationer som har direktåtkomst starkt begränsas. *Länsrätten i Stockholms län* har anfört att en direktåtkomst för andra än Totalförsvarets pliktverk i praktiken är en utvidgning av åtkomsten till en för närvarande okänd krets utanför myndigheten. Med hänsyn till att Totalförsvarets pliktverk genom lagen ensam anförtrots uppgiften att behandla uppgifter för totalförvarsändamål – i synnerhet även känsliga uppgifter – torde en sådan utvidgning kunna bedömas tillhöra regler av så grundläggande karaktär – åtminstone avseende de känsliga uppgifterna – att de bör återfinnas i lag och inte vara föremål för delegation, även om en sådan formellt är oantastlig.

Bakgrund: Den som har direktåtkomst till ett register som förs med hjälp av automatiserad behandling kan, när han eller hon själv bestämmer, ta del av registerinnehållet med hjälp av bildskärm. Åtkomsten kan avse hela registret eller en del av detta. Direktåtkomst ger i sig inte möjlighet att påverka innehållet i registret.

Skälen för regeringens bedömning: Av hänsyn till kravet på skydd för den registrerades personliga integritet bör direktåtkomsten till det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga hållas begränsad. Direktåtkomst till registret via terminaler utanför Totalförsvarets pliktverk innebär ökade risker för att obehöriga skall komma åt uppgifterna. Av effektivitetsskäl bör dock direktåtkomst tillåtas i de fall ett verkligt behov därav föreligger, under förutsättning att erforderligt skydd för uppgifterna kan garanteras. Av stor betydelse vid bedömningen är naturligtvis vilka personuppgifter som användaren skall kunna få tillgång till från sin terminal.

Det är självklart att Totalförsvarets pliktverk skall ha full direktåtkomst till egna register som förs med hjälp av automatiserad behandling.

Utanför Totalförsvarets pliktverk finns intresse av direktåtkomst till automatiserat register över totalförsvarspliktiga. Enligt regeringens bedömning bör det övervägas från fall till fall vilka myndigheter m.fl. samt vilka uppgifter var och en av dessa skall få ta del av via egen bildskärm. Bestämmelserna om direktåtkomst måste i praktiken vara relativt detaljerade och det är inte uteslutet att de behöver ändras med relativt täta mellanrum. Direktåtkomsten bör därför enligt regeringens bedömning regleras i förordningsform.

Det är viktigt att framhålla att en föreskrift om direktåtkomst inte bryter reglerna om sekretess. En första förutsättning för att någon skall ha rätt att ta del av personuppgifter om totalförsvarspliktiga eller andra personer i Totalförsvarets pliktverks register är att uppgifterna inte är sekretessbelagda i förhållande till den som vill ha ut dem. Först därefter kan det övervägas hur uppgifterna lämpligast kan överbringas. För att klargöra detta förhållande bör det därför föras in en bestämmelse i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga med erinran om att sekretesslagen är tillämplig när det gäller utlämnande av uppgifter om totalförsvarspliktiga. Mot bakgrund av det ovan sagda gör regeringen bedömningen att den restriktivitet vad gäller direktåtkomst som flera remissinstanser påtalat kommer att upprätthållas.

8.4 Sökbegrepp

Regeringens förslag: Det skall vara förbjudet att som sökbegrepp använda vissa personuppgifter som ensamma eller tillsammans med andra kan bedömas som känsliga från den enskildes synpunkt annat än om det behövs för tillsyn, uppföljning eller utvärdering av Totalförsvarets pliktverks verksamhet eller för framtagande av material för forskning eller statistik. De förbjudna sökbegreppen räknas upp i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

Personuppgifter om närstående till en registrerad totalförsvarspliktig och om vem som handlagt ärende, fattat beslut eller gjort journalanteckning rörande en totalförsvarspliktig, skall endast få eftersökas med hjälp av den totalförsvarspliktiges personnummer. Detsamma

skall gälla vid eftersökning av uppgifter som antecknats i registret därför att de åberopats eller samtycke till anteckning lämnats av den totalförsvarspliktige.

Regeringen skall ha möjlighet att föreskriva ytterligare begränsningar av de sökbegrepp som får användas.

Utan hinder av meddelade förbud skall nödvändiga sökbegrepp alltid få användas under den tid det behövs för rättelse eller för att avhjälpa fel som uppkommit till följd av brister i ett dataprogram.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* har anfört att det bör fordras att forskningen och statistiken är av sådan vikt att det kan anses befogat med ett undantag från huvudregeln att personuppgifterna som avses i paragrafen inte får användas som sökbegrepp. *Högskoleverket* har avstyrkt betänkandets förslag. Det bör, enligt Högskoleverket, inte finnas några begränsningar av sökbegrepp i aktuella register vid sådan forskning och statistikframtagning som godtagits enligt den föreslagna personuppgiftslagen.

Skälen för regeringens förslag: Det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga kan användas till att ta fram sammanställningar av de mest skilda slag. Det är t.ex. möjligt att ta fram listor över personer med viss sjukdom, som dömts för brott eller som har nedsatt psykisk funktionsförmåga. Sådana sammanställningar saknar intresse för Totalförsvarets pliktverk. Möjligheterna att använda registret på detta sätt bör begränsas. Utgångspunkten är härvid att endast sammanställningar — eller upptagningar — som är befogade i Totalförsvarets pliktverks verksamhet bör vara tillåtna. Förenklat uttryckt behöver Totalförsvarets pliktverk i första hand använda sökbegrepp av två slag (förutom personnummer då uppgifter om en bestämd individ skall tas fram). Det rör sig dels om uppgifter om de registrerades utbildning, kunskaper, färdigheter, vitsord och liknande, för att krigsorganisationens behov av kompetent personal skall kunna tillgodoses på ett effektivt sätt, dels om uppgifter om innehållet i formella beslut om inskrivning och krigsplacering eller annat ianspråktagande av den registrerade, för redovisning av vilken personal olika enheter förfogar över eller utbildar vid olika tillfällen. Totalförsvarets pliktverk behöver emellertid inte kunna söka på uppgifter avseende resultat från prov som genomförs vid mönstring eller annan motsvarande utredning eftersom en sökning på innehållet i inskrivningsbeslutet visar vilka individer som bedömts som lämpliga för viss befattning. Om enskilda provresultat skulle vara relevanta kan de tas fram genom att personnumren på dessa individer används som sökbegrepp. Utöver vad som nu nämnts behöver vissa uppgifter om adresser, (för reseplanering m.m.), och om anställning (för hälso- och sjukvårdspersonalen i INTEGER) kunna användas som sökbegrepp i begränsad omfattning. Med hänsyn till att det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga är mycket omfattande går det knappast

att i en lagtext exakt ange vilka sökbegrepp som skall få användas. Det viktiga är att de uppgifter som enskilt eller tillsammans med andra kan anses som känsliga från den registrerades synpunkt, förbjuds som sökbegrepp i den utsträckning användningen inte är nödvändig. Mot bakgrund av vad som anförts föreslås följande uppgifter omfattas av ett sådant förbud.

- Uppgifter om hinder för mönstring eller motsvarande utredning, för utbildning eller för krigsplacering eller annat ianspråktagande av den registrerade.
- Uppgifter om boende- eller familjeförhållanden eller om för-sörjning.
- Uppgifter om resultat från kunskapsprov eller anlagstester som utförts vid mönstring eller motsvarande utredning.
- Uppgifter om fysisk och psykisk hälsa och förmåga.
- Uppgifter om medborgarskap.
- Uppgifter som rör ansvar för brott.
- Uppgifter om säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen.

I lagen kan förbudet mot användande av dessa sökbegrepp utformas som en hänvisning till den bestämmelse som anger vilka uppgifter som får registreras. Undantag från förbuden att använda de uppräknade sökbegreppen bör göras för de fall sökbegreppen behöver användas vid Datainspektionens tillsyn eller vid uppföljning och utvärdering av Totalförsvarets pliktverks verksamhet.

Totalförsvarets pliktverks register är unikt såtillvida att det innehåller uppgifter om en stor del av befolkningens hälsotillstånd vid en given tidpunkt och det utgör bl.a. därför ett mycket viktigt underlag för forskningen. Ytterligare undantag från förbuden mot att använda de uppräknade sökbegreppen bör därför göras för forskningens behov och för framställning av statistik. Vad gäller användning för statistikändamål skall det framhållas att absolut sekretess gäller för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden hos statistikmyndigheten (9 kap. 4 § sekretesslagen).

Vissa uppgifter saknar rimligen intresse också för forskningen och för Totalförsvarets pliktverks egen uppföljning och utvärdering. Det gäller uppgifter om närstående till de totalförsvarspliktiga och om vilka som fattat beslut, handlagt ärende eller gjort journalanteckning rörande de totalförsvarspliktiga. För åtkomst till dessa uppgifter bör sökbegreppen vara begränsade till de totalförsvarspliktigas personnummer. Något skäl till att kunna söka efter de nu nämnda uppgifterna på annat sätt finns i princip inte. Också uppgifter som antecknats enbart därför att de åberopats eller samtycke till anteckning lämnats av den totalförsvarspliktige bör vara skyddade på det sättet att de endast kan eftersökas med hjälp av den registrerades personnummer. Här kan det finnas personuppgifter av mycket känslig natur för den registrerade samt även uppgifter om andra personer än honom eller henne själv. De nu aktuella uppgifterna behöver såvitt nu kan bedömas inte heller kunna användas som sökbegrepp vid Datainspektionens tillsyn.

Generella undantag från samtliga förbud att använda vissa sökbegrepp bör gälla då sökbegreppen behövs för rättelse av uppgift eller för åtgärdande av programfel. Det går inte att på förhand avgöra vilka sökbegrepp som måste användas vid den här typen av nödvändiga korrigeringsåtgärder.

I likhet med vad vi föreslagit beträffande bestämmelsen av innehållet i automatiserat register över totalförsvarspliktiga, bör regeringen ges möjlighet att ytterligare begränsa de sökbegrepp som får användas.

Regeringen vill slutligen hänvisa till vad som sagts i avsnitt 7.1 om att lagförslaget inte reglerar behandling för forsknings- och statistikändamål utan endast föreslår en särbestämelse när det gäller möjlighet till sökning av personuppgifter i Totalförsvarets pliktverks register över totalförsvarspliktiga som förs med hjälp av automatiserad behandling.

8.5 Samkörning

Regeringens bedömning: Någon föreskrift om förbud mot samkörning av uppgifter i automatiserat register över totalförsvarspliktiga med uppgifter i andra register som förs med hjälp av automatiserad behandling är inte påkallad.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot utredningens bedömning.

Bakgrund: Samkörning (maskinell samkörning) av uppgifter från två register som förs med hjälp av automatiserad behandling innebär i praktiken att ett nytt register upprättas. Av det skälet behövs enligt gällande rätt formellt tillstånd — alternativt författningsstöd — för samkörning. Integritetsskyddsaspekter kan motivera att samkörning inte bör tillåtas.

Förslaget till personuppgiftslag bygger som tidigare sagts på ett tillståndslöst system och samkörning är sålunda tillåten så länge behandlingen är förenlig med de ändamål som angavs då respektive uppgifter samlades in och i övrigt håller sig inom de ramar personuppgiftslagen anger bl.a. om nödvändighet och relevans.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringens lagförslag bygger på förslaget till personuppgiftslag och sålunda behövs ingen bestämmelse som ger Totalförsvarets pliktverk tillstånd till att samköra uppgifter i sitt automatiserade register över totalförsvarspliktiga med uppgifter från andra register som förs med hjälp av automatiserad behandling, för att en sådan åtgärd skall få vidtas. Regeringen gör vidare den bedömningen att den registrerade erhåller ett tillräckligt integritetsskydd genom personuppgiftslagens bestämmelser om att personuppgifterna skall behandlas ändamålsenligt. I och med att ändamålen med Totalförsvarets pliktverks behandling av uppgifterna finns angivna har den registrerade också viss möjlighet att förutse hur uppgifterna kommer att användas. Någon bestämmelse om förbud mot samkörning är därför inte motiverad.

Det skall påpekas att uppräknigen av vilka personuppgifter som får antecknas i det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga begränsar möjligheterna att samköra registeruppgifter genom att ta in nya uppgifter i det registret.

Om inte annat följer av särskilda bestämmelser väljer Totalförsvarets pliktverk i vilken form uppgifter skall tillhandahållas den, som har rätt att få del av dessa. Enligt personuppgiftslagen får dock Totalförsvarets pliktverk inte behandla personuppgifter för andra ändamål än de som angavs när verket samlade in uppgifterna. Då även utlämnande av personuppgift på ADB-medium är en behandling enligt personuppgiftslagen får utlämnande således inte ske om det är oförenligt med de ändamål som angavs vid insamlandet. Totalförsvarets pliktverk har således inte rätt att lämna ut uppgift på ADB-medium till annan om det är oförenligt med lagens ändamål för behandlingen.

9. Arkivering och gallring

Regeringens förslag: En personuppgift i automatiserat register över totalförsvarspliktiga skall gallras så snart den inte behövs för de ändamål den insamlats för av Totalförsvarets pliktverk och senast vid utgången av det kalenderår den registrerade totalförsvarspliktige fyller 70 år om inte han eller hon även därefter har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap.

Regeringen skall få föreskriva kortare tid för gallring.

Undantag från gallringsskyldigheten skall få göras genom föreskrifter av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer beträffande personuppgifter som skall bevaras för forskningens behov. Sådana uppgifter skall avföras från registret när skyldigheten att gallra annars inträtt.

Regeringens bedömning: Särskilda föreskrifter för journalhandlingar som enligt patientjournalagen (1985:562) skall bevaras viss minsta tid behövs inte.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: *Krigsarkivet (Riksarkivet)* har anfört att enligt förslaget skall regeringen få föreskriva kortare tid för gallring än enligt huvudregeln. Riksarkivet förutsätter, att detaljerade gallringsbestämmelser inte utfärdas förrän det avgjorts vilka personuppgifter som skall bevaras med tanke på forskningens behov. *Malmö tingsrätt* har anfört att med gallring av en uppgift kan inte förstås annat än att uppgiften förstörts fysiskt eller avidentifierats. *Kammarrätten i Stockholm* har anfört att innehållet i förslagets 13 § andra stycket inte är särskilt lättillgängligt. *Stockholms stad* har föreslagit att gallringsbestämmelsen ändras så att regeringen kan delegera möjligheten att meddela föreskrifter om undantag såvitt avser bevarandet av ett urval av materialet för forskningens behov. Vidare föreslås tillägget att sådant material skall överlämnas till en arkivmyndighet. *Rikspolisstyrelsen* har anfört att föreskrifter bör meddelas som säkerställer att uppgifter, som hämtats från person- och belastningsregister om att den registrerade dömts för brott, gallras ur registret över totalförsvarspliktiga senast när uppgifter gallras ur polisens register.

Bakgrund: Enligt 9 § första stycket i förslaget till personuppgiftslag skall den personuppgiftsansvarige tillse att personuppgifter inte bevaras längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen. Därefter måste personuppgifterna avidentifieras eller förstöras. Enligt tredje stycket i 9 § gäller dock att personuppgifter får bevaras för historiska, statistiska och vetenskapliga ändamål under längre tid än som sagts i 9 § första stycket. Enligt en uttrycklig bestämmelse i

8 § andra stycket i förslaget till personuppgiftslag hindrar dock inte övriga bestämmelser i lagen att en myndighet arkiverar eller bevarar sina allmänna handlingar eller att arkivmaterial tas om hand av en arkivmyndighet. Bestämmelsen har bl.a. motiverats med att de ändamål som myndighetsarkiven skall tjäna kan hänföras till vad som i EG-direktivet om personuppgifter kallas "historiska, statistiska och vetenskapliga ändamål". Sådana ändamål skall inte anses oförenliga med de ändamål för vilka uppgifterna insamlades och behandling som tjänar dem är i princip alltid tillåten. Arkivlagen och de bestämmelser i övrigt som reglerar myndigheternas bevarande av allmänna handlingar behöver därför i princip inte ändras på grund av att EG-direktivet om personuppgifter genomförs i svensk rätt.

Arkivlagen föreskriver som huvudregel att allmänna handlingar skall bevaras. För personuppgifter i register som regleras av särskilda registerförfattningar är principen som regel i stället den omvända, nämligen att uppgifterna skall gallras efter en bestämd tid om det inte finns någon uttrycklig bestämmelse i den särskilda författningen, eller i bestämmelse som är meddelad med stöd av denna, att uppgiften skall bevaras. (Se prop. 1989/90:72 s 50 ff). Principen med gallring som huvudregel för personuppgifter i register som förs med hjälp av automatiserad behandling förestavas av integritetsskäl.

För journalhandlingar finns särskilda bestämmelser i patientjournal-lagen (1985:562). Med journalhandlingar avses de anteckningar som görs och de handlingar som upprättas eller inkommer i samband med vård och som innehåller uppgifter om patientens hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden och om vårdåtgärder. Som journalhandling anses framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel, dvs. även uppgifter lagrade på datamedium. I patientjournal-lagen finns bestämmelser om patientjournalers utformning och innehåll, skyldighet för viss hälso- och sjukvårdspersonal att föra journal och om bevarande av journalhandlingar m.m.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I dag är det möjligt för en myndighet att bevara uppgifter från ett register som förs med hjälp av automatiserad behandling även när tidpunkten för gallring av uppgifterna är passerad. Föreskrifter om att uppgifter skall gallras vid en viss tidpunkt hindrar nämligen inte att de först förs över på ett annat medium och lagras på annat ställe än i registret av myndigheten. Att uppgifterna enligt arkivlagen skall gallras innebär visserligen att de skall förstöras (se t.ex. prop. 1989/90:72 s. 39). Förstöring behöver dock inte betyda att uppgiften utplånas fysiskt så att den inte kan återfinnas. Enligt Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter räknas som förstöring av handlingar/uppgifter även överförande till annan databärare (fysiskt underlag för handlingar/uppgifter) om överföringen medför

- informationsförlust
- förlust av möjliga informationssammanställningar

- förlust av sökmöjligheter eller
- förlust av möjligheten att fastställa informationens autencitet.

Personuppgifter i ett register som förs med hjälp av automatiserad behandling kan sålunda anses förstörda (gallrade) om de förs över till mikrofilm innan datamediet (t.ex. en diskett) raderas eller utplånas, om möjligheter till informationssammanställningar eller att söka i materialet gått förlorade i och med överföringen.

Regeringen använder inte gallringsbegreppet i någon annan betydelse än den som nu redovisats vilket är viktigt att påpeka inför den fortsatta framställningen. Det väsentliga är enligt regeringens mening att särskilda bestämmelser finns som anger hur länge olika personuppgifter får finnas kvar i automatiserat register över totalförsvarspliktiga. En föreskrift om att en uppgift skall gallras innebär alltid att den skall tas bort från registret.

För personuppgifter som Totalförsvarets pliktverk behandlar utan att registrera dem i register som förs med hjälp av automatiserad behandling, krävs enligt regeringens bedömning inga särskilda bestämmelser om gallring. Här är arkivlagens huvudregel om att handlingarna skall bevaras och de möjligheter arkivmyndigheten (Riksarkivet) har att lämna föreskrifter tillräckliga.

I prop. 1989/90:72 s 50 ff, har angetts att integritetsskyddet motiverar en i förhållande till arkivlagen omvänd gallringsprincip för register som förs med hjälp av automatiserad behandling med personuppgifter. För personuppgifter i automatiserat register över totalförsvarspliktiga bör utgångspunkten därför vara att uppgifterna skall gallras efter en bestämd tid. Behovet av uppgifterna för de ändamål som Totalförsvarets pliktverk samlade in dem för, bör vara vägledande vid bedömningen av hur länge uppgifterna skall bevaras i registret. Det finns som regel inte skäl att hålla uppgifterna ordnade i register, med de sökmöjligheter och möjligheter till att ta fram olika sammanställningar av uppgifter som detta innebär, när detta inte längre behövs för de ändamål för vilka registren skapats. När uppgifterna inte längre behövs för något av dessa ändamål skall de gallras, om inte särskilda skäl talar för att de skall bevaras. De uppgifter Totalförsvarets pliktverk samlar in och registrerar är av skilda slag. En del av dem förlorar mycket snabbt i värde medan andra behövs under hela den tid den registrerade är totalförsvarspliktig. En stor del av underlaget från mönstringen torde t.ex. vara ointressant med hänsyn till de angivna ändamålen efter det att grundutbildningen genomförts. Uppgifter om vilken utbildning den totalförsvarspliktige erhållit och vilka färdigheter han därvid förvärvat är däremot intressanta under en längre tid. Det är svårt att avgöra när en viss uppgift förlorar sin relevans. Regeringen föreslår att den yttersta gränsen för ett bevarande av uppgifter i registret med personuppgifter om totalförsvarspliktiga som förs med hjälp av automatiserad behandling anges i lagen. Det kan uttryckas så att en uppgift skall gallras så snart den inte längre behövs för något av de ändamål som den insamlats för och som framgår av lagen. Uppgifterna skall därvid — som huvudregel — gallras senast vid utgången av det kalenderår den registrerade fyller 70 år. I

vissa fall kan det förekomma att personer har uppgifter att fylla inom totalförsvaret även efter det att totalförsvarsplikten upphört för deras del. Till exempel kan medlemmar i frivilligorganisationer kvarstå som medlemmar efter det att de fyllt 70 år och därvid också behålla sina krigsuppgifter inom organisationen. De som skall ställa egendom till förfogande vid höjd beredskap, de som ingår som ledamöter i värderingsnämnder och vissa andra personer med mer eller mindre särpräglade uppgifter, är skyldiga att utföra sina åligganden oavsett om de är över eller under sjuttio år. I gallringsbestämmelsen behövs därmed också ett undantag från sjuttioårsgränsen för dem som även därefter har en uppgift vid höjd beredskap.

Uppgifter om närstående och andra personer beträffande vilka uppgifter antecknats i registret som personuppgifter hänförliga till en viss registrerad totalförsvarspliktig, skall naturligtvis inte kvarstå i registret längre än uppgiften behövs som informationsunderlag om den totalförsvarspliktige. Detta bör framgå av lagtexten.

Det bör ankomma på regeringen att ge närmare föreskrifter om när olika personuppgifter skall gallras.

Många av de personuppgifter Totalförsvarets pliktverk registrerar har ett mycket stort värde för forskningen. Uppgifterna innehåller en allsidig information beträffande en stor del av befolkningen — företrädesvis män — vid en viss ålder. Samma slag av uppgifter insamlas år efter år och förändringar av t.ex. folkhälsan kan härigenom kontinuerligt följas. Det är lätt att inse att undantag från skyldigheten att gallra uppgifter bör göras med hänsyn till forskningen. Ett sådant undantag medför att uppgifterna inte behöver överföras till annan databärare med någon typ av informationsförlust som följd, vilket torde vara en stor fördel för forskningen. Avgörandet av vilka uppgifter som skall bevaras med hänsyn till forskningens behov bör överlåtas till Riksarkivet (jfr prop. 1989/90:72 s. 52).

I lagtexten bör anges att regeringen äger föreskriva undantag från gallringsplikten för forskningens behov. Gallringsföreskrifter för myndigheter faller under regeringens s.k. restkompetens.

Det skall påpekas att sådana uppgifter som enligt förslaget till personuppgiftslag betecknas som känsliga, får behandlas för forsknings-ändamål om behandlingen är nödvändig och samhällsintresset av att projektet genomförs klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet som behandlingen kan innebära.

En del av de uppgifter som Totalförsvarets pliktverk registrerar omfattas av bestämmelserna i patientjournallagen (1985:562). Det gäller t.ex. journalanteckningar som förs av hälso- och sjukvårdspersonal vid totalförsvarets utbildningsenheter. För journalhandlingar föreskrivs en minsta bevarandetid om tre år efter det att den sista uppgiften fördes in i handlingen (8 §). Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att vissa slags journalhandlingar skall bevaras minst tio år. I övrigt gäller — såvitt avser de journalhandlingar som utgör allmän handling — arkivlagens bestämmelser och de bestäm-

melser som utfärdats med stöd av den lagen. Kraven på vissa minimitider för bevarandet av journalhandlingar motiveras av säkerheten och rättssäkerheten i vården (se prop. 1984/85:189).

De ovan föreslagna gallringsföreskrifterna i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga hindrar inte en tillämpning av patientjournalagens bestämmelser om minsta tid för bevarande av journalhandlingar. Innan en journalhandling gallras ur ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga kan den tas ut i utskrift och bevaras på annat ställe än i registret. Någon särskild bestämmelse som gör undantag från gallringsplikten för journalhandlingar är därför inte nödvändig.

Enligt arkivlagen (1990:782) svarar varje myndighet för vården av sitt arkiv (4 §). Normalt innebär ett överlämnande av en myndighets arkivmaterial till en arkivmyndighet en viss förstärkning av skyddet för uppgifterna. Föreskrifter om att sådana uppgifter som är undantagna från gallringsplikt skall överlämnas till arkivmyndighet är därför inte sällsynta i särskilda registerförfattningar. Arkivmyndighetens uppgift är koncentrerad på förvaring och den myndigheten har också normalt andra resurser för en effektiv och säker lagring av uppgifter som inte skall behandlas i det dagliga arbetet. I dag bevaras Totalförsvarets pliktverks läkarhandlingar — som i praktiken utgör det centrala materialet för forskningens behov — genom att uppgifterna mikrofilmats och förs över till det av Totalförsvarets pliktverk förda Centrala läkarhandlingsarkivet.

Även om uppgifterna skall finnas kvar hos Totalförsvarets pliktverk saknas det skäl för att låta uppgifter som bevarats enbart för forskningens behov kvarstå i automatiserat register över totalförsvarspliktiga. Regeringen föreslår därför en bestämmelse som anger att detta material skall avföras, dvs. tas bort från registret.

10. Sekretessfrågor

10.1 Sekretess för uppgifter om totalförvarspliktiga hos Totalförsvarets pliktverk

Regeringens förslag: Uppgifter om en enskilds personliga förhållanden i journaler som upprättats vid utbildningsenheten under utbildningstiden skall vara sekretessbelagda även hos Totalförsvarets pliktverk.

Utredning om totalförvarspliktigas personliga förhållanden läggs till de ärendetyper för vilka sekretess skall gälla.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sveriges Psykologförbund* har anfört att för uppgifter som framkommit vid en psykologisk undersökning som utförs vid mönstring eller motsvarande gäller idag endast sekretess enligt rakt skaderekvisit (7 kap. 12 § första stycket sekretesslagen). Vid sådan undersökning inhämtas ofta mycket känsliga uppgifter av personlig natur avseende de enskilda individer som omfattas av undersökningen. När sådan psykologisk undersökning genomförs inom t.ex. hälso- och sjukvården, socialtjänsten eller skolans elevvård skyddas uppgifter av ett omvänt skaderekvisit. Enligt förbundets uppfattning talar starka skäl för att motsvarande sekretesskydd med omvänt skadesrekvisit införs för uppgifter från psykologiska undersökningar som utförs vid mönstring (motsvarande). *Totalförsvarets pliktverk* har anfört att ett tillägg bör göras till 7 kap. 12 § sekretesslagen av innebörd att uppgifter hänförliga till medicinska eller psykologiska undersökningar skyddas med ett omvänt skaderekvisit.

Skälen för regeringens förslag: Under grundutbildningen förekommer det att förbandsläkare och annan hälso- och sjukvårdspersonal vid utbildningsenheterna för journalanteckningar beträffande pliktpersonal. Totalförsvarets pliktverk behöver dessa journalanteckningar som underlag vid bedömningen av hur den totalförvarspliktige bäst skall kunna användas inom totalförsvaret efter genomförd grundutbildning. Regeringen avser att göra erforderlig förordningsändring som möjliggör ett utlämnande till Totalförsvarets pliktverk av journalhandlingar som upprättats vid utbildningsenheterna. Någon bestämmelse som skyddar sådana uppgifter sedan de inkommit till Totalförsvarets pliktverk finns för närvarande inte. Regeringen föreslår därför att 7 kap. 12 § första stycket sekretesslagen ändras till att omfatta sekretess även i ärenden om krigsplacering av den totalförvarspliktige.

I 7 kap. 12 § sekretesslagen stadgas att sekretess gäller i ärende om inskrivning av totalförvarspliktiga och i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalför-

svaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Vad gäller utredningar som utförs av annan myndighet än Totalförsvarets pliktverk och som innefattar uppgifter om den enskildes hälsa och personliga förhållanden åtnjuter dessa uppgifter inget sekretesskydd enligt denna paragraf. Enligt regeringens bedömning bör nämnda uppgifter som framkommer vid utredningar hos andra utredande myndigheter än Totalförsvarets pliktverk åtnjuta ett likvärdigt skydd som de uppgifter som framkommer vid mönstringen och motsvarande förrättningar. Regeringen föreslår därför att 7 kap. 12 § första stycket sekretesslagen ändras till att omfatta även utredning om totalförsvarspliktigas personliga förhållanden.

Journalhandlingar som lämnas från utbildningsenheterna till Totalförsvarets pliktverk liksom uppgifter ur psykologiska undersökningar som utförts hos Totalförsvarets pliktverk och överlämnas till utbildningsenheter är, som Sveriges psykologförbund och Totalförsvarets pliktverk påpekat, skyddade med olika skaderekvisit beroenden på hos vilken myndighet uppgifterna finns. Detta förhållande finner regeringen inte vara ändamålsenligt. Frågan är emellertid inte behandlad av utredningen och bör därför övervägas ytterligare innan ett ställningstagande görs.

10.2 Sekretess hos dem som tar emot personuppgifter från Totalförsvarets pliktverk

Regeringens förslag: Sekretess skall gälla för uppgifter om den totalförsvarspliktiges personliga förhållanden inom verksamhet som avser utbildning för totalförvarsändamål. Uppgifterna skall inte få lämnas ut om det inte står klart att de kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom eller henne närstående lider men.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* har anfört att enligt föreslagna 7 kap. 12 § tredje stycket sekretesslagen kommer paragrafen enligt sin lydelse att omfatta alla uppgifter om enskilda personliga förhållanden, t.ex. namn, adress, och inte bara känsliga uppgifter som synes vara avsett. Med hänsyn härtill kan övervägas om inte ett rakt skaderekvisit är tillräckligt. *Försvarsmakten* har anfört att författningsförslaget bör innehålla en bestämmelse om sekretess för personuppgifter om totalförsvarspliktiga som förekommer hos enskild.

Skälen för regeringens förslag: När den totalförsvarspliktige rycker in till grundutbildning får den utbildningsansvarige, utöver basdata som adress, personnummer osv. tillgång till en mängd känsliga uppgifter om honom eller henne. Uppgifterna lämnas i form av ett hälsokort och ett grundutbildningskort. I grundutbildningskortet anges till en början den kravprofil

som ställs för den befattning den pliktige tagits ut till både vad avser psykologisk profil som medicinsk profil. Kraven anges med en graderad sifferkod och med en skriftlig redogörelse för graderingens betydelse. I utbildningskortet anges därefter den pliktiges psykologiska profil och medicinska profil ställd mot nyss nämnda kravprofil för befattningen. Avseende psykologisk profil för den pliktige anges, utöver en sifferkod, skriftliga omdömen om dennes befäls- och arbetsledarlämplighet, psykiska funktionsförmåga, resultat av allmänbegåvningsprov och hälsa. I den medicinska profilen anges skriftliga omdömen om bl.a. uppgifter om den pliktiges fysiska arbetsförmåga och även sådana uppgifter som exempelvis anlag för cellskräck eller svindel.

För uppgifter om den enskildes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som lämnas till de utbildningsansvariga enheternas hälso- och sjukvårdspersonal gäller sekretessbestämmelserna i 7 kap. 1 § första stycket sekretesslagen även hos mottagaren. Uppgifter om t.ex. den enskildes hälsa som kan komma att lämnas av Totalförsvarets pliktverk till andra delar av utbildningsenheten än hälso- och sjukvårdspersonalen, omfattas sålunda inte av sekretess enligt 7 kap 1 § första stycket sekretesslagen. Det gäller i första hand grundutbildningskort med uppgifter om bl.a. den enskildes psykiska funktionsförmåga. Paragrafen i övrigt är inte heller tillämplig hos den utbildande enheten.

Inte heller sekretessbestämmelsen i 7 kap. 12 § andra stycket sekretesslagen torde vara tillämplig på de uppgifter i ett grundutbildningskort som tillställs utbildningsenheten. Innehållet i grundutbildningskortet är mycket känsligt då omdömen anges om den pliktiges förmåga på sätt som nyss sagts. Regeringen föreslår därför att 7 kap. 12 § sekretesslagen förses med ett nytt tredje stycke där det anges att sekretess gäller för uppgifter som hänför sig till psykologiska undersökningar och för uppgifter om den totalförsvarspliktiges personliga förhållanden. De aktuella personuppgifternas känslighet motiverar ett omvänt skaderekvisit. Uppgifter från psykologiska undersökningar får härmed ett starkare sekretesskydd hos befattningshavaren vid utbildningsenheten än vad uppgifterna har hos Totalförsvarets pliktverk. Så är också fallet i dag när sådana uppgifter lämnas från Totalförsvarets pliktverk till en förbandsläkare eftersom 7 kap. 1 § första stycket sekretesslagen gäller hos förbandsläkaren men inte hos Totalförsvarets pliktverk.

Det förekommer att utbildning av totalförsvarspliktiga som skall tjänstgöra med civilplikt genomförs hos ett organ som inte är en myndighet. Något generellt behov av att annars sekretessbelagda uppgifter lämnas ut till dessa utbildningsanordnare under grundutbildningen kan inte anses föreligga. Om det skulle vara aktuellt att lämna ut personuppgifter om totalförsvarspliktiga till andra utbildningsanordnare än myndigheter torde emelltid detta kunna ske med stöd av 14 kap. 9 § sekretesslagen. Ett förbehåll med förbud att lämna uppgifterna vidare skall ställas upp vid utlämnande i dessa fall.

11. Skadestånd och straff

11.1 Skadestånd

Regeringens förslag: Personuppgiftslagens bestämmelser om skadestånd skall gälla även behandlingar som utförts i strid med lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

En föreskrift som anger detta förhållande tas in i lagen eftersom den föreslagna personuppgiftslagens skadeståndsbestämmelser endast gäller vid behandling som skett i strid med den lagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Justitiekanslern* har anfört att i 11 § föreslås att regeringen skall kunna föreskriva att även andra än Totalförsvarets pliktverk skall få föra in och rätta personuppgifter i ADB-register över totalförsvarspliktiga samt reglera i vilken omfattning det skall få ske. Vidare har *Justitiekanslern* anfört följande: I förlängningen kan detta innebära att Totalförsvarets pliktverk som personuppgiftsansvarig, kan komma att bära skadeståndsansvaret med avseende på personuppgifter som härrör från annan. Så är i och för sig rättslaget redan i dag. En nyhet är att det i personuppgiftslagen föreslås en ny jämningsbestämmelse som synes kunna få betydelse i nu aktuella sammanhang. Allmänt sett finns det enligt *Justitiekanslerns* mening anledning att beakta skadeståndsansvaret vid reglering av möjligheterna för andra att föra in och rätta uppgifter i registret. En fråga som kan kräva särskilda överväganden är möjligheterna till jämkning av skadeståndsansvaret enligt den nya bestämmelsen i personuppgiftslagen. När uppgifter lämnats av en annan statlig myndighet framstår det knappast som skäligt gentemot den skadeståndslidande att Totalförsvarets pliktverk skall kunna freda sig från ansvaret för felaktiga uppgifter i registret med tillämpning av jämningsbestämmelsen. Utåt sett bär staten ansvaret för de oriktiga uppgifterna gentemot den skadelidande oavsett vilken myndighet som har gjort fel.

Bakgrund: Enligt förslaget till personuppgiftslag (48 §) skall den personuppgiftsansvarige ersätta den registrerade för den skada som en behandling av personuppgifter i strid med den lagen kan medföra. Ersättning skall inte bara betalas för person- och sakskada utan också för ren för-mögenhetsskada samt för den kränkning av den personliga integriteten som behandlingen har inneburit. Ersättningsskyldigheten kan i den utsträckning det är skäligt sättas ned eller helt falla bort, om den personuppgiftsansvarige visar att felet inte berodde på honom eller henne.

Skillnaden mellan de särskilda bestämmelserna i förslaget till personuppgiftslag och de

allmänna bestämmelserna i skadeståndslagen (1972:207) består främst i att ersättning enligt personuppgiftslagen kan utgå för ren förmögenhetsskada och för kränkning av den personliga integriteten även om brottslig gärning inte begåtts.

Skälen för regeringens förslag: Personuppgiftslagens bestämmelser om skadestånd skall gälla även behandling som utförts i strid med lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Bestämmelserna innebär bl.a. att ersättningsskyldigheten kan jämkas om den ersättningsskyldige (personuppgiftsansvarige) visar att felet inte berodde på honom eller henne. Tillämpat på Totalförsvarets pliktverk och dess behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga skulle detta innebära att verket kan exculpera sig genom att visa att felet beror på annan. Enligt *Lagrådet* bör uttalandet nyanseras på det sättet att möjligheten att jämka ersättningsskyldigheten enligt 48 § andra stycket personuppgiftslagen endast gäller i den utsträckning det är skäligt. Lagrådet har påpekat att denna inskränkning får betydelse bl.a. i det fallet att felet beror på en annan statlig myndighet är Totalförsvarets pliktverk. Som Justitiekanslern anför under remissbehandlingen framstår det –såsom Lagrådet framhållit – i ett sådant fall knappast som skäligt gentemot den skadelidande att verket skall kunna freda sig från ansvaret för felaktiga uppgifter i registret med tillämpning av bestämmelserna i

48 § andra stycket personuppgiftslagen. En jämkning av ersättningsskyldigheten skulle då kunna underlätas med stöd av det skälighetsrekvisit som den bestämmelsen innehåller. Regeringen ansluter sig till vad Lagrådet anför.

11.2 Straff

Regeringens bedömning: Skäl för avvikelser från de föreslagna straffbestämmelserna i personuppgiftslagen, eller från straffrättsliga föreskrifter i övrigt, föreligger inte.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot utredningens bedömning.

Bakgrund: Enligt förslaget till personuppgiftslag (49 §) skall den som uppsåtligt eller av oaktsamhet lämnar osanna uppgifter i information eller anmälan enligt den nya lagen, i strid med bestämmelserna i den nya lagen behandlar känsliga personuppgifter eller uppgifter om lagöverträdelse m.m. eller för över personuppgifter till tredje land eller låter bli att göra en anmälan om behandling till tillsynsmyndigheten straffas med böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet är grovt, är straffet högst två år.

Skälen för regeringens bedömning: Det saknas skäl för särskilda straffbestämmelser avseende brott mot föreskrifterna i lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

12. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

12.1 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga skall träda i kraft den 24 oktober 1998.

Ändring i sekretesslagen (1980:100) skall träda i kraft samma dag.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga skall träda i kraft den 1 januari 1999 och att ändring i sekretesslagen skall träda i kraft den 1 januari 1998.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga är skrivet mot bakgrund av den föreslagna personuppgiftslagen och utformad i enlighet med den lagens bestämmelser. Lagen kan således inte träda i kraft före personuppgiftslagen, vilken föreslagits gälla från och med den 24 oktober 1998. Då det inte finns skäl att avvakta ytterligare föreslår regeringen att lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga träder i kraft samtidigt som personuppgiftslagen. I och med att lagarna träder i kraft samtidigt skall Totalförsvarets pliktverk inte behandla personuppgifter i enlighet med datalagen fram till oktober 2001, vilket annars hade varit fallet enligt övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen. Även ändringen i sekretesslagen föreslås träda i kraft den 24 oktober 1998.

12.2 Övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Personuppgiftslagens bestämmelser skall gälla vid behandling av personuppgifter som omfattas av lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga från den 24 oktober 1998, även såvitt avser sådan behandling som redan pågår vid den tidpunkten.

Bestämmelsen som ger andra än Totalförsvarets pliktverk rätt att behandla känsliga

personuppgifter skall dock gälla först från och med den 1 oktober 2001.

Med uppgift i belastningsregistret skall även avses uppgift i polisregistret som förs enligt lagen (1965:94) om polisregister m.m.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot förslaget.

12.2.1 Förhållandet till den föreslagna personuppgiftslagens övergångsbestämmelser

Skälen för regeringens förslag: I förslaget till personuppgiftslagen finns ett flertal övergångsbestämmelser.

I punkten 2 i övergångsbestämmelserna till den lagen anges att i fråga om behandling av personuppgifter som påbörjats före ikraftträdandet eller behandling som utförs för ett visst bestämt ändamål om behandlingen för ändamålet påbörjats före ikraftträdandet skall t.o.m. den 30 september 2001 den äldre lagen tillämpas i stället för den nya. Detta gäller även bestämmelserna i den äldre lagen om överklagande. I och med att lagen om behandling av personuppgifter om totalför-svarspliktiga, enligt vad regeringen föreslår, träder i kraft samma dag som personuppgiftslagen, skall inte denna övergångsbestämmelse gälla för Totalförsvarets pliktverks behandling av dessa uppgifter. Totalförsvarets pliktverk har att följa bestämmelserna i båda de nya lagarna från och med den gemensamma dagen för ikraftträdandet. Det bör därför anges i bestämmelsen om ikraftträdande för lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga att även personuppgiftslagen skall tillämpas vid behandlingen, utan hinder av vad som sägs i 2 p i övergångsbestämmelserna till den lagen.

I övrigt föreligger inga behov av undantag vad gäller behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

12.2.2 Förhållandet till den föreslagna lagen om belastningsregister

Totalförsvarets pliktverk har rätt att ta del av personuppgifter ur polisens belastningsregister, enligt lagen (1998:000) om belastningsregister, som träder i kraft den dagen regeringen bestämmer. För det fall nämnda lag inte trätt i kraft den 24 oktober 1998 behöver Totalförsvarets pliktverk alltså få del av uppgifter enligt lagen (1965:94) om polisregister m.m. För att åtgärda detta bör en övergångsbestämmelse ange att med uppgift i belastningsregistret skall även avses uppgift enligt nämnda polisregisterlag.

12.2.3 Behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga hos andra än Totalförsvarets pliktverk

Skälen för regeringens förslag: Föreliggande lagförslag berör även andra än Totalförsvarets pliktverk. Förslaget ger t.ex. ett utrymme för andra än Totalförsvarets pliktverk att lägga in uppgifter i det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga och föreskriver om direktåtkomst för andra till registret. Hos dessa andra myndigheter m.fl. skall inte

personuppgiftslagen börja tillämpas förrän i oktober 2001 beträffande sådan behandling av personuppgifter som redan pågår den 24 oktober 1998. Olika regelverk för dem som behandlar uppgifter om totalförvarspliktiga — bl.a. genom att skicka uppgifterna sinsemellan — kan ställa till problem. Automatisk behandling som inte innefattar registrering är t.ex. under en övergångsperiod oregerad hos den som emottar uppgifter från Totalförsvarets pliktverk medan verket är underkastat personuppgiftslagens bestämmelser. Regeringen kan dock inte finna att några olösliga konflikter uppstår. I och med att även Totalförsvarets pliktverk har respit från personuppgiftslagens bestämmelser såvitt avser manuell behandling av personuppgifter och då datalagens regelverk endast griper in om mottagarna registrerar uppgifterna i register som förs med hjälp av automatiserad behandling bör samspelet fungera under den period det är fråga om.

Särskilda problem skulle kunna uppstå under övergångsperioden om andra än Totalförsvarets pliktverk för in uppgifter i det automatiserade registret över totalförvarspliktiga, då dessa andra organ är underkastade datalagens bestämmelser. De föreskrifter som kan utfärdas av Datainspektionen med stöd av datalagen bör kunna utformas så att konflikter mellan regelverken inte uppstår.

Beträffande en särskild bestämmelse i förslaget till lag om behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga är det emellertid befogat att göra ytterligare överväganden. Det gäller det föreslagna undantaget från förbudet mot behandling av känsliga personuppgifter för de myndigheter m.fl. som kan utföra mindre omfattande utredningar enligt lagen om totalförvarsplikt (6 § andra stycket i vårt lagförslag). Bestämmelsen medför att de berörda myndigheterna även kan registrera dessa uppgifter med hjälp av ADB. Om bestämmelsen träder i kraft före den 1 oktober 2001 innebär detta att en onödig konflikt med datalagens regler om tillståndsplikt uppstår. Olika regler kan komma att gälla för olika typer av uppgifter i samma register hos den aktuella myndigheten. Denna bestämmelse bör därför inte träda i kraft förrän personuppgiftslagens bestämmelser i övrigt (med undantag för de som gäller manuell behandling) gäller för dessa organs behandling av personuppgifter. De kan tillsvida behandla de uppgifter de finner nödvändiga utan att vara underkastade någon persondataskyddslagstiftning så länge de inte för ett eget automatiserat register med uppgifterna. Regeringen föreslår mot bakgrund av det anförda att 6 § andra stycket i lagen om behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga träder i kraft först per den 1 oktober 2001.

13. Ekonomiska konsekvenser av förslagen

Det lämnade förslaget avser att reglera en redan pågående verksamhet och anpassa reglerna till den nya personuppgiftslagen. Förslagen medför sålunda i sig inga kostnader för samhället.

14.1 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga

Lagens tillämpningsområde

1 §

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Lagen skall tillämpas vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga i den verksamhet Totalförsvarets pliktverk bedriver enligt punkterna 1–6. Begreppen behandling och personuppgifter definieras i förslaget till personuppgiftslag. Med behandling avses enligt personuppgiftslagen varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifter, vare sig det sker på automatisk väg eller inte, t.ex. insamling, registrering, organisering, lagring, bearbetning eller ändring, återvinning, inhämtande, användning, utlämnande genom översändande, spridning eller annat tillhandahållande av uppgifter, sammanställning eller samkörning, blockering, utplåning eller förstöring. Med personuppgifter avses all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet. En personuppgift om en totalförsvarspliktig kan samtidigt utgöra en uppgift om en annan person, t.ex. om en närstående, om vem som tagit ett beslut som rör den totalförsvarspliktige eller om en person som nämns bland de uppgifter som åberopats av en totalförsvarspliktig.

Om Totalförsvarets pliktverk behandlar uppgifter om andra personer – t.ex. om egen personal – eller om totalförsvarspliktiga, för andra ändamål än dem som anges i denna paragraf – t.ex. lagring av personuppgifter för forskningsändamål – är lagen inte tillämplig. För att möjliggöra åtkomst till och bevarande av personuppgifter om totalförsvarspliktiga för forskningsändamål finns emellertid särskilda bestämmelser i lagen.

Om det särskilt anges gäller lagen också vid behandling av personuppgifter i annan verksamhet än den som bedrivs av Totalförsvarets pliktverk. Här avses i första hand bestämmelsen i 6 § andra stycket som ger vissa myndigheter och andra rätt att behandla känsliga personuppgifter. Även bestämmelserna om rätt för annan att föra in uppgifter i det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga (13 §) och om direktåtkomst till detta register (12 §) kan hänföras hit. Generellt faller annars behandling av personuppgifter som utförs av dem som lämnar uppgifter till Totalförsvarets pliktverk eller tar emot uppgifter därifrån utanför lagens tillämpningsområde.

En viktig begränsning ligger i att lagen är tillämplig endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en

strukturerad samling av personuppgifter vilka är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier (automatiserat eller manuellt fört).

De ändamål som räknas upp i punkterna 1–6 motsvarar de centrala delarna av Totalförsvarets pliktverks verksamhet.

För behandling av personuppgifter som faller utanför denna lags tillämpningsområde gäller personuppgiftslagens bestämmelser under förutsättning att behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller att personuppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier. Denna lags förhållande till personuppgiftslagen beskrivs i kommentaren till 4 §.

2 §

Enligt paragrafen jämställs alla personer som har uppgifter att fylla vid höjd beredskap med totalförsvarspliktiga vid tillämpningen av lagen. De som här avses är personer som på grund av avtal eller bestämmelser i författningar som inte avser totalförsvarsplikt har en skyldighet att tjänstgöra eller utföra en uppgift vid höjd beredskap. Som exempel kan nämnas yrkesofficerare, vissa medlemmar i frivilligorganisationer och ägare till egendom vilken uttagits för totalförsvarets behov med stöd av förfogandelagstiftningen. Även behandling av personuppgifter om dem som inte tagits i anspråk för viss bestämd tjänstgöring eller ålagts viss bestämd uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap omfattas av lagens tillämpningsområde, under förutsättning att den typ av uppgift dessa personer skall fullgöra är bestämd. Lagen är därmed t.ex. tillämplig vid behandling av personuppgifter om hälso- och sjukvårdspersonal oavsett om personerna i fråga är inskrivna med civilplikt, skyldiga att tjänstgöra enligt sina anställningsavtal eller endast kan tas i anspråk med stöd av allmän tjänsteplikt. Dessa personers uppgifter vid höjd beredskap är bestämda med sådan säkerhet att det är motiverat att personuppgifter om dem får behandlas.

Definitioner

3 §

I denna paragraf definieras vissa begrepp som förekommer i lagen. Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I första stycket ges mönstring, annan utredning enligt lagen om totalförsvarsplikt samt särskild antagningsprövning för kvinnor samlingsbeteckningen utredning. Skälet härtill är endast att förenkla de fortsatta skrivningarna.

I andra stycket definieras automatiserat register över totalförsvarspliktiga. Detta görs

för att skilja registret från andra personregister som Totalförsvarets pliktverk eventuellt kan komma att föra och för att ge registret ett namn i den fortsatta framställningen. Bestämmelserna i 8-15 §§ gäller endast för personuppgifter i detta (eller dessa) register.

Förhållandet till personuppgiftslagen

4 §

Redan av personuppgiftslagen (2 §) följer att bestämmelser i lagar och förordningar som avviker från personuppgiftslagen gäller framför denna. I 4 § uttrycks förhållandet mellan personuppgiftslagen och denna lag på det sättet att personuppgiftslagen gäller om inget annat sägs i denna lag eller i föreskrifter som meddelats med stöd härav. För att ta reda på grundläggande bestämmelser för behandling av personuppgifter måste man alltså gå till personuppgiftslagen, även när det gäller behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga som omfattas av denna lag. Lagen om behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga utgörs nämligen av föreskrifter som preciserar och i vissa fall gör undantag från personuppgiftslagens allmänt hållna bestämmelser.

Ändamålen med behandlingen

5 §

Ändamålen skall enligt personuppgiftslagen (9 § första stycket c) alltid anges när personuppgifter som skall behandlas samlas in. Ändamålsangivelsen styr sedan behandlingen av uppgifterna på det sättet att annan behandling än den som är relevant och nödvändig i förhållande till dessa ändamål i princip inte får företas. Genom vad som anges i denna paragraf kan Totalförsvarets pliktverk behandla personuppgifter för de ändamål som anges i 1 § första stycket även i de fall uppgifterna lämnats till Totalförsvarets pliktverk från andra myndigheter m.fl. som ursprungligen samlats in uppgifterna för andra ändamål. Utan en föreskrift av det här slaget hade detta - i vart fall i viss utsträckning - varit förbjudet eftersom 9 § första stycket d i personuppgiftslagen stadgar att personuppgifter inte får behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in.

Av bestämmelsen framgår också att denna lag inte hindrar att Totalförsvarets pliktverk behandlar personuppgifter för andra ändamål än dem som uttrycks i lagen. Totalförsvarets pliktverk måste emellertid i sådant fall ange dessa andra ändamål senast vid insamlingen av personuppgifterna. Vid behandling för andra ändamål än dem som anges i 1 § första stycket är denna lag inte tillämplig.

Det skall påpekas att behandling för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål

inte skall anses som oförenlig med de ändamål för vilka uppgifterna samlades in (9 § andra stycket personuppgiftslagen). Detta gör att personuppgifter kan behandlas för forskning och statistik även om dessa ändamål inte angavs vid insamlingen av uppgifterna.

Det skall vidare observeras att detta lagrum inte fritar Totalförsvarets pliktverk från skyldigheten att lämna information om behandlingen till den registrerade enligt bestämmelserna i personuppgiftslagen (23-27 §§).

Behandling av känsliga personuppgifter

6 §

Paragrafen innebär ett undantag från personuppgiftslagens förbud mot behandling av känsliga personuppgifter (13 § personuppgiftslagen). Undantaget medför att samtycke till behandling från den registrerade inte krävs. För att markera att känsliga personuppgifter inte får behandlas slentrianmässigt anges det att uppgifterna får behandlas om det är nödvändigt med hänsyn till något av de ändamål som anges i 1 § första stycket. Vilket behov av behandling av personuppgifter som föreligger för Totalförsvarets pliktverk har redovisats i avsnitt 7.2. Av det sagda följer att det föreligger ett behov av att behandla känsliga personuppgifter, bl.a. uppgifter om hälsa och religiös övertygelse. Vad gäller andra känsliga personuppgifter såsom ras och etniskt ursprung, politiska åsikter eller medlemskap i fackförening kan det aldrig bli aktuellt att behandla dessa då de varken är nödvändiga eller relevanta för de ändamål som anges i 1 § första stycket. Här finns det anledning att påminna om förhållandet mellan lagens mer allmänna regler om behandling och de regler som anger vad som får registreras i register som förs med hjälp av automatiserad behandling. Denna bestämmelse innebär inte att känsliga uppgifter får registreras i det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk. För att en sådan behandlingsåtgärd skall vara tillåten krävs det dessutom att uppgiften får föras in i registret enligt vad som följer av 8 och 9 §§.

Andra stycket medger att även de myndigheter som utför mindre omfattande utredningar om de totalförsvarspliktigas förhållanden omfattas av undantaget från personuppgiftslagens förbud. Behandlingen i dessa fall av känsliga personuppgifter får även ske om det är nödvändigt med hänsyn till något av de ändamål som anges i 1 § första stycket.

Ansvaret för behandlingen

7 §

I paragrafen anges att Totalförsvarets pliktverk är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som verket utför. Som *Lagrådet* påpekat anges

i 1 § första stycket för vilka ändamål behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga får utföras. Det framstår därför, enligt Lagrådet, som osäkert om Totalförsvarets pliktverk får sådant inflytande över ändamålet med behandlingen att verket uppfyller personuppgiftslagens definition på personuppgiftsansvarig. För att undanröja all osäkerhet på denna punkt anges således i paragrafen att Totalförsvarets pliktverk är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter om totalförvarspliktiga som verket utför.

Ansvariet följer av denna bestämmelse endast när behandlingen sker för de ändamål som anges i 1 § första stycket. I övriga fall får ledning sökas i personuppgiftslagens bestämmelser om personuppgiftsansvar.

Uppgifter om andra personer än de totalförvarspliktiga själva kan komma att behandlas för de ändamål som anges i 1 § första stycket och de kan också antecknas i det automatiserade registret över totalförvarspliktiga enligt 8 §. Det rör sig om närstående till den totalförvarspliktige, vissa beslutsfattare m.fl. samt personer som nämns bland uppgifter som åberopats av den totalförvarspliktige. Totalförsvarets pliktverks ansvar enligt denna paragraf omfattar också sådana uppgifter eftersom de är att anse som uppgifter om den registrerade totalförvarspliktige.

Registerinnehåll

8 §

I denna paragraf anges beträffande vilka personer uppgifter får förekomma i automatiserat register över totalförvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk.

Första punkten avser dem som står i begrepp att mönstra, genomgå mindre omfattande utredning enligt lagen om totalförvarsplikt eller särskild antagningsprövning, samt dem som har varit aktuella för utredning. Med "aktuell för" avses även de som själva anhängiggjort ett ärende hos Totalförsvarets pliktverk genom en förfrågan eller upplysning, även om Totalförsvarets pliktverk ännu inte aviserats om dem från Riksskatteverket eller de på annat sätt aktualiserats för utredning på det allmännas initiativ.

Andra punkten avser dem som på olika sätt är ianspråktagna för totalförsvaret. Tex. genom att vara anställda i Försvarsmakten, krigsplacerade m.m. De flesta av dessa personer har någon gång varit föremål för den typen av utredning som avses i första punkten, dock inte alla.

Tredje punkten avser dem som utan att vara ianspråktagna tilldelats en särskild uppgift vid höjd beredskap, t.ex. att ställa viss egendom till förfogande samt dem som på grund av sin kompetens behöver finnas att tillgå i en krissituation. Den senare kategorin utgörs i dag i princip endast av hälso- och sjukvårdspersonal i det sk. INTEGRER-registret.

Fjärde punkten avser dem som en registrerad uppgifter som närstående dvs. de som skall underrättas om något skulle hända den registrerade. Av *andra stycket* i paragrafen framgår att registrering om närstående endast får göras vid höjd beredskap.

Femte punkten ger möjlighet att registrera uppgifter om personer som nämns bland uppgifter som åberopats av den registrerade. Ett praktiskt exempel är uppgifter om en arbetsgivare, när ett intyg från denne åberopats vid en begäran om uppskov med plikt-tjänstgöring.

I tredje stycket anges att uppgifter om beslutsfattare, handläggare och dem som fört journalanteckningar, hos Totalförsvarets pliktverk eller hos annan som får göra utredningar enligt lagen om totalförsvarsplikt eller lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning, får registreras.

9§

Här anges vilka personuppgifter som får föras in i automatiserat register över totalförsvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk.

Första punkten avser basuppgifter som behövs för identifikation, delgivning av kallelser, information till den enskilde m.m.

Andra punkten avser alla hinder för genomförande av utredning m.m. som kan förekomma, temporära eller permanenta; sjukdom, utlandsvistelse, förtidspension, intagning på vårdinrättning m.m. Det skall vara fråga om ett faktiskt hinder som innebär att den registrerade i praktiken inte kan komma i fråga för de åtgärder som nämns. Om det är den enskilde som anser att hinder föreligger, t.ex. på grund av att han eller hon har en livsåskådning som enligt honom eller henne utesluter vapentjänst, kan en sådan uppgift inte registreras med stöd av denna punkt.

Tredje punkten avser de uppgifter som Totalförsvarets pliktverk behöver för att fullgöra sina åligganden i enlighet med vad som framgår av denna punkt.

Fjärde punkten avser den registrerades kompetens och intressen såvitt dessa har betydelse för bedömningen av hans eller hennes användbarhet inom totalförsvaret. Uppgift om anställning motiveras främst av behovet av att kunna föra en "inventarieförteckning" över landets hälso- och sjukvårdspersonal.

Femte punkten avser de undersökningar som görs vid mönstringen (motsvarande). Med "de uppgifter som ligger till grund för bedömningen i denna del" avses t.ex. uppgifter om rök- och alkoholvanor, hemför-hållanden m.fl. omständigheter som kan påverka den medicinska och psykiska hälsan och förmågan.

Sjätte punkten medger anteckning om medborgarskapet är svenskt eller inte. Uppgiften behövs för att fastställa omfattningen av totalförsvarsplikten.

Sjunde punkten avser anteckningar om brott mot lagen om totalförsvarsplikt.

Åttonde punkten avser uppgifter om att den registrerade dömts till påföljd för vissa brott. Dessa uppgifter kan lämnas ut till Totalförsvarets pliktverk från belastningsregistret enligt lagen (1998:000) om belastningsregister. Anteckning får inte göras om vilka brott eller vilken påföljd det är fråga om.

Nionde punkten avser anteckning om att säkerhetsprövning för viss säkerhetsklass har gjorts och om resultatet av prövningen. Med resultatet av prövningen avses en kortfattad uppgift om huruvida den registrerade är godkänd ur säkerhetssynpunkt eller inte.

Tionde till tolfte punkterna avser beslut m.m. som rör den registrerades tjänstgöring inom totalförsvaret.

Trettonde punkten innefattar uppgifter som den registrerade själv åberopar förutsatt att vad han eller hon anför rör tjänstgöringen inom totalförsvaret. Begränsningen av vad som kan registreras ligger i att den enskilde frivilligt måste ha åberopat uppgifterna.

Av andra stycket följer en begränsning av rätten att i automatiserat register över totalförsvarspliktiga föra in andra känsliga personuppgifter än sådana uppgifter som rör hälsa eller religiös övertygelse. Uppgifterna om religiös övertygelse får endast registreras om det föreligger ett uttryckligt samtycke från den registrerade att anteckning får ske samt att uppgiften rör hans eller hennes tjänstgöring inom totalförsvaret. Uppgifter om religiös övertygelse kan ha betydelse då anslutning till den religiösa sekten Jehovas vittnen kan innebära att den totalförsvarspliktige tills vidare inte skall kallas till mönstring. Vad gäller registrering av andra känsliga personuppgifter än hälsa eller religiös övertygelse i automatiserat register över totalförsvarspliktiga är detta förbjudet.

Beträffande personer som nämns bland uppgifter som åberopats av den registrerade, dvs. som registrerats med stöd av p. 13 i denna paragraf, får självfallet inga andra uppgifter föras in än dem som sålunda åberopats.

10 §

Av första stycket framgår att övriga beslut som rör totalförsvarsplikten liksom tidpunkter och tidsperioder för registrerade förhållanden samt erforderliga administrativa och tekniska uppgifter får registreras. Beslut som rör totalförsvarsplikten kan t.ex. vara beslut om att förelägga en totalförsvarspliktig att vid vite lämna föreskrivna uppgifter eller om hämtning till en mönstringsförrättning. Administrativa uppgifter kan vara anteckningar om vilket lokalkontor hos Totalförsvarets pliktverk som handlagt ett visst ärende eller om att vissa uppgifter begärts in från en registrerad. Som exempel på en teknisk uppgift kan nämnas en anteckning om att ytterligare uppgifter om en person finns att hämta i ett annat register eller i ett arkiv.

Av andra och tredje styckena följer att det endast är vissa begränsade uppgifter som får registreras om närstående, beslutsfattare, handläggare och om dem som fört journal-

anteckningar beträffande en registrerad.

11 §

Om ytterligare begränsningar bör göras av vad som får förekomma i automatiserat register över totalförsvarspliktiga av hänsyn till den enskildes behov av skydd för den personliga integriteten, kan regeringen med stöd av denna paragraf ge sådana bestämmelser i förordning. Rege-ringen kan härvid föreskriva begränsningar såväl av personkretsens beträffande vilken anteckningar får göras i registret som av vilka personuppgifter som får registreras.

Direktåtkomst

12 §

Totalförsvarets pliktverk skall naturligtvis ha tillgång till samtliga uppgifter i det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga. Vilka ur Totalförsvarets pliktverks personal som skall ha tillgång till uppgifterna och i vilken omfattning, är i stor utsträckning en intern fråga för verket. Det ligger i Totalförsvarets pliktverks ansvar för säkerheten att skydda uppgifterna så inte fler personer än nödvändigt får tillgång till dem. Detta gäller särskilt beträffande personuppgifter av känslig karaktär. Vid hanteringen av personuppgifter inom Totalförsvarets pliktverk skall det emellertid också beaktas att sekretesslagen kan ställa hinder för ett fritt flöde av uppgifter inom myndigheten eftersom ett förbud att röja uppgifter också i vissa fall gäller i förhållandet mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet.

Andra meningen i paragrafen ger regeringen möjlighet att ge organ utanför Totalförsvarets pliktverk rätt till direktåtkomst till registret. Med stöd av denna bestämmelse kan regeringen föreskriva vem som skall ha sådan åtkomst och vidare vilka uppgifter åtkomsten skall gälla. Bakgrunden till bestämmelsen finns redovisad i avsnitt 8.3.

Annans registrering av uppgifter

13 §

Om regeringen med stöd av denna paragraf så föreskriver får myndigheter och andra som skall lämna uppgifter till Totalförsvarets pliktverk göra detta genom att föra in uppgifterna direkt i registret från egen terminal. Regeringen kan också bestämma att dessa nämnda själva skall kunna rätta uppgifter i registret. En förutsättning för att någon skall kunna påverka innehållet i registret är självfallet att han eller hon har direktåtkomst till detsamma

(se 12 §). Bakgrunden till bestämmelsen finns redovisad i avsnitt 8.2.

Denna bestämmelse bryter inte – eller påverkar på annat sätt – eventuell sekretess som kan gälla för uppgifterna.

Sökbegrepp

14 §

Begränsningar av sökbegrepp innebär att den registerförande myndigheten inte får söka i registret eller göra sammanställningar efter eget godtycke.

Genom bestämmelserna i *första stycket* i denna paragraf förbjuds som sökbegrepp uppgifter om hinder för genomförande av utredning och krigsplacering m.m., boende- och familjeförhållanden samt försörjning, fysisk och psykisk hälsa och förmåga, medborgarskap, domar i brottmål och säkerhetsprövning. Uppgifterna får dock användas vid sökningar i registret om det behövs för tillsyn, uppföljning eller utvärdering av Totalförsvarets pliktverks verksamhet, framtagande av material för forskning eller statistik. Detsamma gäller resultaten från kunskapsprov och anlagstester som utförs vid mönstring eller motsvarande utredning. Uppgifter om kunskaper och anlag kan behövas som sökbegrepp vid uttagning av registrerade till olika befattningar. Själva provresultaten ingår dock inte i vad Totalförsvarets pliktverk behöver kunna söka på i registret för att lösa sina uppgifter. De sammanställningar som gjorts och som resulterat i skattningar av den enskildes allmänna ”duglighet” jämte konkreta uppgifter om vissa specialkunskaper är tillräckliga. Skulle det vara nödvändigt att ta fram resultat från vissa enskilda prov kan detta göras via personnummer på de registrerade sedan en första sökning gett ett urval av personer att välja bland.

Det saknas behov att ta fram uppgifter om dem som antecknats som närstående till en registrerad eller därför att de fattat beslut, handlagt ärende eller gjort journalanteckning, annat än som uppgifter knutna till en viss registrerad totalförsvarspliktig. Detsamma gäller uppgifter som registrerats enbart därför att de åberopats eller samtycke till anteckning lämnats av den totalförsvarspliktige. Därför föreskrivs det i *andra stycket* att dessa uppgifter endast får tas fram med den totalförsvarspliktiges personnummer som sökbegrepp.

I *tredje stycket* anges undantag från förbudet att använda vissa sökbegrepp. Alla nödvändiga sökbegrepp får användas under den tid det behövs för rättelse eller för att avhjälpa fel som uppkommit till följd av brister i ett dataprogram.

I *sista stycket* ges regeringen möjlighet att föreskriva ytterligare begränsningar av sökbegrepp. Begränsningarna kan ges generellt eller för ett visst organ som har direktåtkomst enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 12 §.

Gallring

15 §

En skyldighet att gallra innebär att personuppgifterna skall förstöras när tidpunkten för gallring är inne. Som förstöring avses enligt Riksarkivets föreskrifter även ett överförande av uppgifterna till annan databärare, om överföringen innebär informationsförlust eller att sökmöjligheter går förlorade i och med överföringen. Ett överförande av uppgifter från ett register som förs med hjälp av automatiserad behandling till pappershandlingar innebär därmed i praktiken att uppgifterna gallrats. Även om uppgifter enligt bestämmelser i författning skall gallras ur det automatiserade registret över totalförsvarspliktiga kan de därför sparas på annan databärare t.ex. för tillgodoseende av patientjournalagens bestämmelser om bevarande av journalhandlingar.

I denna paragraf ges inledningsvis en bestämmelse som i princip redan gäller enligt personuppgiftslagen; en personuppgift i registret skall gallras så snart den inte längre behövs för de ändamål för vilka den insamlats. För uppgifter om registrerade totalförsvarspliktiga sätts som huvudregel en yttersta gräns vid utgången av det kalenderår vederbörande fyller sjuttio år. Då upphör totalförsvarsplikten och senast vid denna tidpunkt måste det i normalfallet anses onödigt att ha uppgiften i registret. Undantag föreskrivs för dem som även efter denna tidpunkt har uppgifter att utföra vid höjd beredskap. Som exempel kan nämnas medlemmar i frivilligorganisationer som kvarstår i organisationen och har beredskapsuppgifter även efter det att de fyllt sjuttio år. Ett annat exempel är personer i samma ålder vars egendom är uttagen för totalförsvarets behov, t.ex. vissa hundägare vars hundar ingår i Försvarsmaktens krigsorganisation. De sist nämnda personerna skall enligt vad som följer av 2 § jämföras med totalförsvarspliktiga vid tillämpningen av denna lag. Ytterligare undantag från sjuttioårsgränsen ges beträffande närstående, beslutsfattare m.fl. personer som förekommer i registret på annan grund än att de är totalförsvarspliktiga (eller därmed jämförda enligt denna lag). Uppgifter om sådana personer är egentligen uppgifter om de totalförsvarspliktiga och skall gallras när de inte längre behövs beträffande dessa. En yttersta gräns för dessa anteckningar är sålunda utgången av det kalenderår den totalförsvarspliktige fyller sjuttio år.

Genom *första stycket* ges regeringen möjlighet att föreskriva kortare tid för gallring. Särskilda gallringsbestämmelser för olika typer av personuppgifter skall ges i förordningsform.

I andra stycket ges regeringen möjlighet att föreskriva undantag från skyldigheten att gallra personuppgifter i fråga om material för forskningens behov. Regeringen kan – utan att detta föreskrivs särskilt – delegera denna kompetens till en annan myndighet, t.ex. Riksarkivet. Att uppgifterna inte behöver gallras innebär att de kan föras över till ett annat regis-

ter som förs med hjälp av automatiserad behandling utan att möjligheter att söka bland uppgifterna går förlorad. Personuppgifter som bevaras för forskningsändamål skall inte ligga kvar i register med personuppgifter om totalförsvarspiktiga som förs med hjälp av automatiserad behandling utan avföras därifrån när tidpunkten för gallring annars är inne enligt första stycket i paragrafen. Det saknas anledning att tynga registret med uppgifter som inte behövs för de ändamål för vilka de en gång antecknats där.

Sekretess

16 §

Bestämmelsen utgör en erinran om att sekretesslagen är tillämplig vid utlämnande av personuppgifter om totalförsvarspiktiga. Vad som än föreskrivs om direktåtkomst och möjligheter för andra att lägga in uppgifter direkt i det automatiserade registret i denna lag så skall eventuella sekretessbestämmelser beaktas, dvs. beträffande varje uppgift som skall överlämnas via datanätet måste det först undersökas om den får lämnas ut med hänsyn till vad sekretesslagen föreskriver.

Inskränkning i tillsynsmyndighetens befogenheter

17 §

Om tillsynsmyndigheten (Datainspektionen) konstaterar att personuppgifter behandlas eller kan komma att behandlas på ett olagligt sätt kan myndigheten, om inte rättelse går att få på annat sätt eller om det är riskfyllt att vänta, vid vite förbjuda den personuppgiftsansvarige att behandla uppgifterna på annat sätt än genom att lagra dem (45 § personuppgiftslagen).

Genom denna paragraf undantas Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter om totalförsvarspiktiga från Datainspektionens befogenheter i denna del. I övrigt gäller personuppgiftslagens bestämmelser om Datainspektionens tillsyn och befogenheter.

Korrigerings av uppgifter

18 §

Denna bestämmelse medför att personuppgiftslagens motsvarande regel (28 §) blir tillämplig även då personuppgifter behandlats i strid med denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd härav. Bestämmelsen i personuppgiftslagen gäller annars endast då uppgifterna inte behandlats i enlighet med den lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Skadestånd

19 §

Personuppgiftslagens skadeståndsbestämmelse är utformad så att den gäller vid överträdelser av den lagen.

Genom förevarade paragraf görs personuppgiftslagens bestämmelser om skadestånd tillämpliga även då personuppgifter behandlats i strid med lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Fråga om jämkning av skadestånd har behandlats i avsnitt 11.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga är utformad för att tillämpas tillsammans med personuppgiftslagen, i princip på samma sätt som befintliga registerförfattningar korresponderar med den nu gällande datalagen. Ikraftträdandedatum kan därför inte sättas tidigare än för personuppgiftslagen, som enligt föreliggande förslag skall träda i kraft den 24 oktober 1998.

Enligt förslaget till personuppgiftslag (p. 2 i övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen) skall den lagen inte tillämpas på sådan behandling som redan pågår vid ikraftträdandet förrän den 1 oktober 2001. Lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga skall tillämpas i Totalförsvarets pliktverks verksamhet från den 24 oktober 1998 även beträffande sådan behandling som pågår vid den tidpunkten. Därför föreskrivs ett undantag från personuppgiftslagens övergångsbestämmelse i denna del. Såväl lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som personuppgiftslagen blir tillämplig vid Totalförsvarets pliktverks behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga från och med den 24 oktober 1998.

Andra punkten i övergångsbestämmelserna anger att bestämmelsen i 6 § andra stycket som ger vissa myndigheter rätt att behandla känsliga personuppgifter undantas från vad som nu sagts. I den mån behandling av känsliga personuppgifter redan pågår vid ikraftträdandet bör äldre bestämmelser gälla fram till den 1 oktober 2001. Berörda myndigheter kan annars få en komplicerad situation med olika regelverk för de personuppgifter de hanterar.

Bortsett från 2 p. skall övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen tillämpas även vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Detta innebär bl.a. att bestämmelserna i 9, 10, 13 och 21 §§ personuppgiftslagen inte skall börja tillämpas förrän den 1 oktober 2007 beträffande sådan manuell behandling som pågår vid ikraftträdandet (se 3 p. övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen). Vidare skall personuppgiftslagens bestämmelser om skadestånd bara tillämpas om den omständighet som yrkandet hänför sig till har inträffat efter ikraftträdandet (se 8 p. övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen).

Tredje punkten i övergångsbestämmelserna anger att för det fall lagen (1998:000) om belastningsregister inte träder i kraft den 24 oktober 1998 skall med uppgift i belastningsregistret avses även uppgift i polisregistret som förs enligt lagen (1965:94) om polisregister m.m.

14.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

7 kap. 12 §

Den föreslagna ändringen i första stycket syftar i första hand till att de journalanteckningar som görs beträffande den totalförsvarspliktige vid utbildningsenheterna under utbildningstiden och som sedan lämnas till Totalförsvarets pliktverk skall vara belagda med sekretess även hos Totalförsvarets pliktverk. Totalförsvarets pliktverk behöver dessa uppgifter som underlag vid beslut om krigsplacering och för bedömning av om och hur den totalförsvarspliktige skall vidareutbildas inom totalförsvaret. Ändringen består i denna del i att krigsplacering lagts till i första meningen. Av den nuvarande lydelsen av andra meningen i första stycket framgår att sekretessen redan omfattar ärende som angår skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt.

Vidare föreslås att utredning om totalförsvarspliktigas personliga förhållanden läggs till de ärendetyper för vilka sekretessen skall gälla. Skälet härtill är att undanröja eventuella oklarheter som enligt regeringens uppfattning annars kan uppstå. Det är t.ex. inte självklart att en mindre omfattande utredning om en totalförsvarspliktigs personliga förhållanden som utförs av en annan myndighet än Totalförsvarets pliktverk skall anses som ett inskrivningssärende. En fullständig uppräknning där utredning, antagning av kvinnor och inskrivning tas med undanröjer eventuella tvivel. Med utredning om totalförsvarspliktigas personliga förhållanden avses sådan utredning som kan utföras enligt 2 kap. lagen om totalförsvarsplikt dvs. mönstring eller annan mindre omfattande utredning.

Tredje stycket är nytt och avser att skydda de personuppgifter som Totalförsvarets pliktverk lämnar till befattningshavare vid totalförsvarets utbildningsenheter. Dessa uppgifter är av mycket känslig natur eftersom Totalförsvarets pliktverk skriftligen avger omdömen bl.a. om den totalförsvarspliktiges psykiska funktionsförmåga, allmänna begåvning, hälsa, fysiska

Sammanfattning av Pliktregisterutredningens betänkande (SOU 1997:101)

Bakgrund

Totalförsvarets personalförsörjning tryggas genom en plikt för svenska medborgare och för utlänningar som är bosatta i riket att tjänstgöra inom totalförsvaret i den omfattning som hans eller hennes kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter. Tjänstgöringen fullgörs som värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt. För uttagning av pliktpersonal med värnplikt och civilplikt samt för redovisning av denna och övrig personal med uppgifter inom totalförsvaret svarar Totalförsvarets pliktverk (Pliktverket). Förutom pliktpersonal finns inom totalförsvaret olika personalkategorier av anställda och frivilliga.

För att klara uppgifterna med uttagning och redovisning har Pliktverket ett omfattande datorstöd med ADB-baserade register över totalförsvarets personal. Registren innehåller uppgifter som är av känslig karaktär såväl för den enskilde som från försvarssynpunkt. Registren regleras i dag dels av datalagens allmänna bestämmelser om personregister, dels av föreskrifter som meddelats av Datainspektionen i samband med att tillstånd givits för registren. Förändringar är förestående såväl vad gäller registrens faktiska utformning som beträffande de legala förutsättningarna för att behandla personuppgifter med automatik. Pliktverket är inne i en teknisk utvecklingsfas som bl.a. innebär att personuppgifterna om totalförsvarets personal skall samlas i ett enda stort register (PLIS=Pliktverkets informationssystem), med stora möjligheter till elektronisk kommunikation med olika enheter inom totalförsvaret. Samtidigt är Sverige på väg att implementera ett EG-direktiv om personuppgifter som kommer att innebära förändringar såvitt avser tillåtligheten att hantera personuppgifter i register och/eller på automatisk väg.

Uppdraget

Behovet av en författningsreglering av Pliktverkets personregister uppmärksammades redan i samband med att lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt arbetades fram. Regeringen valde då emellertid att avvakta tills det stod klart vilka uppgifter som i framtiden borde finnas med i registret. I direktiven för vår utredning som lades fram under våren 1996 angavs att tiden nu var mogen för att lagreglera ett av landets största befolkningsregister. Uppdraget har - kort sammanfattat - bestått i att lägga fram förslag om den författningsreglering av personregister över totalförsvarspliktiga som behövs för den verksamhet som skall bedrivas av Pliktverket. Arbetet har i stora delar gått ut på att finna en lämplig avvägning mellan, å ena sidan, kraven på en ändamålsenlig och effektiv verksamhet och, å andra sidan, den enskildes intresse av skyddad personlig integritet.

Betänkandet

I detta betänkande lägger vi fram förslag till en lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Med totalförsvarspliktiga jämställs i lagen de som har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap utan att skyldigheten att fullgöra uppgiften grundar sig på totalförsvarsplikt. De överväganden och förslag vi redovisar rör främst:

- ändamålen med behandlingen av personuppgifterna,
- vilka uppgifter som skall få behandlas,
- vem som skall få tillgång till uppgifterna och på vilket sätt,
- ansvar för att uppgifterna är korrekta och aktuella m.m.,
- vilka sökbegrepp som skall få användas i Pliktverkets register över totalförsvarspliktiga,
- gallring av registeruppgifterna samt
- sekretess.

Förslagen

Vårt förslag till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga bygger på det förslag till persondatalag som nyligen lagts fram av Datalagskommittén i betänkandet Integritet - Offentlighet - Informationsteknik (SOU 1997:39). Persondatalagen, som i sin tur bygger på EG-direktivet om personuppgifter (Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG), skall enligt förslaget i princip ersätta datalagen från och med den 1 januari 1999. I vårt lagförslag anger vi de preciseringar av och undantag från persondatalagens bestämmelser som vi ansett motiverade vid Pliktverkets behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga och med totalförsvarspliktiga jämställd personal.

Persondatalagen reglerar inte, till skillnad från datalagen, enbart ADB-registrering av personuppgifter utan all behandling av sådana uppgifter som är automatisk samt annan be-

handling av personuppgifter som ingår i eller är avsedda att ingå i ett register. Med behandling avses varje åtgärd som vidtas beträffande personuppgifter. Vårt förslag följer persondatalagens tillämpningsområde i denna del. Vi har dock ansett att registrering av uppgifter med hjälp av ADB alltså utgör en särskilt riskfylld hantering av uppgifterna för den registrerades del och därför föreslagit särskilda bestämmelser för Pliktverkets ADB-register över totalförsvarspliktiga. Det rör sig om för registerförfattningar sedvanliga bestämmelser om registerinnehåll, terminalåtkomst och sökmöjligheter m.m.

Lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga är - med ett par undantag - endast tillämplig i Pliktverkets verksamhet. Lagen ger t.ex. i princip inga föreskrifter om vad den som emottar personuppgifter från Pliktverket har att iaktta. I konsekvens med detta anges i lagen Pliktverket som ansvarigt (persondataansvarigt) för den behandling av personuppgifterna som verket utför. Hur ansvaret kan vara fördelat bland andra som behandlar samma uppgifter tar vi inte ställning till. Svaret på den frågan får sökas i persondatalagen i varje särskilt fall.

Enligt den nya ordning som kommer att bli gällande i och med persondatalagen krävs inte längre tillstånd för registrering (eller för annan behandling) av personuppgifter. Vi föreskriver därför inte att Pliktverket får behandla personuppgifter för vissa ändamål utan anger istället vad som gäller när Pliktverket behandlar personuppgifter för vissa ändamål. Ändamålen med behandlingen - som enligt persondatalagens bestämmelser skall anges redan då personuppgifterna samlas in - avgränsar därmed lagens tillämpningsområde och uttrycks i lagen med utgångspunkt i Pliktverkets arbetsuppgifter med att mönstra (motsv.), skriva in, krigsplacera och redovisa personal för totalförsvaret. För dess ändamål, som bärs upp av ett mycket starkt kollektivt intresse, bör Pliktverket ha rätt att behandla de personuppgifter som krävs och då även - i den mån det är nödvändigt - känsliga personuppgifter som t.ex. uppgifter om hälsa och religiös övertygelse. Vårt förslag till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga följer detta resonemang. När det gäller frågan om vilka uppgifter som skall få antecknas i Pliktverkets ADB-register över totalförsvarspliktiga finns det enligt vår uppfattning anledning att vara mer precis och uttömmande ange vad som är tillåtet registerinnehåll. Att uppgifterna ordnas i ett ADB-register innebär att möjligheterna att söka bland dem och med hjälp av olika sökbegrepp göra sammanställningar av olika slag är betydligt större än om uppgifterna hanteras på annat sätt. Till skydd för den enskildes personliga integritet lämnar vi därför i vårt förslag till lag en uttömmande uppräkningslista av vilka personer som får registreras och vilka uppgifter som får antecknas om dem. I samma syfte - att särskilt skydda uppgifter i ADB-register - lämnar vi förslag till begränsningar av sökbegrepp och av terminalåtkomst till registret för andra än Pliktverket. Vi föreslår också bestämmelser som anger när personuppgifterna i ADB-registret skall gallras (förstöras).

I övrigt innehåller vårt lagförslag en erinran om sekretesslagens bestämmelser, en bestämmelse som innebär viss inskränkning av Datatinspektionens (tillsynsmyndighetens) be-

fogenheter vid den tillsyn inspektionen skall utöva enligt persondatalagen samt föreskrifter som medför att persondatalagens bestämmelser om rättelse m.m. av personuppgifter och om skadestånd blir tillämpliga även när uppgifter behandlats i strid med lagen om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga eller föreskrifter som meddelats med stöd därav.

Vi föreslår att lagen skall träda i kraft samma dag som persondatalagen (den 1 januari 1999).

Slutligen lämnar vi förslag till ändringar i sekretesslagen och till vissa sekretessbrytande bestämmelser i andra författningar, allt för att personuppgifterna om de totalförsvarspliktiga skall vara lagligen skyddade mot att obehöriga får del av dem medan de som behöver uppgifterna skall kunna få ut dem utan hinder av sekretessen.

Föreskrifter i förordningsform

Vi har föreslagit att regeringen skall ha möjlighet att utfärda närmare föreskrifter i följande fall.

- Regeringen får till skydd för de registrerades personliga integritet föreskriva ytterligare begränsningar av vad som får antecknas i ADB-register över totalförsvarspliktiga.
- Regeringen får föreskriva att annan än Pliktverket får ha terminalåtkomst till ADB-register över totalförsvarspliktiga samt i vilken omfattning.
- Regeringen får föreskriva att annan än Pliktverket får föra in och rätta uppgifter i ADB-register över totalförsvarspliktiga samt i vilken omfattning.
- Regeringen får föreskriva ytterligare begränsningar av sökbegrepp.
- Regeringen får föreskriva kortare tid för gallring samt undantag från skyldigheten att gallra personuppgifter när det gäller bevarande av material för forskningens behov.

Pliktregisterutredningens lagförslag

1 Förslag till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga

Härmed föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga i den verksamhet Totalförsvarets pliktverk bedriver för att

1. ta fram underlag för beslut om inskrivning, krigsplacering eller annat ianspråktagande av personal till totalförsvaret,
2. redovisa personal med uppgifter inom totalförsvaret,
3. säkerställa att den registrerade fortlöpande erhåller ändamålsenlig utbildning och lämplig placering inom totalförsvaret,
4. tillse att den registrerade fullgör sina skyldigheter såvitt avser totalförsvarsplikten,
5. tillgodose den registrerades rättigheter och trygghet i hans eller hennes egenskap av totalförsvarspliktig och
6. planera, följa upp och utvärdera den verksamhet som anges i 1-5.

I de fall det anges särskilt gäller lagen även i verksamhet som bedrivs av annan än Totalförsvarets pliktverk.

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatisk eller om personuppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i ett register.

Med totalförsvarspliktiga jämställes vid tillämpningen av denna lag personer som har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap utan att skyldigheten att fullgöra uppgiften grundar sig på totalförsvarsplikt.

Definitioner

2 § Med behandling, blockering, register, den registrerade, persondataansvarig, personuppgifter, känsliga personuppgifter, tillsynsmyndigheten och tredje man förstås i denna lag detsamma som i persondatalagen (1998:000).

Med utredning avses i denna lag mönstring och annan utredning om den totalförsvars-

pliktiges förhållanden som kan utföras enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt samt särskild antagningsprövning enligt lagen (1994:1810) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning.

Med ADB-register över totalförsvarspliktiga avses register med personuppgifter om totalförsvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk med hjälp av automatisk databehandling för de ändamål som anges i 1 § första stycket.

Förhållandet till persondatalagen

3 § Om inget annat följer av denna lag eller av föreskrifter som meddelats med stöd härav, tillämpas persondatalagen vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

Ändamålen med behandlingen

4 § Personuppgifter som samlats in av Totalförsvarets pliktverk skall anses insamlade för de ändamål som anges i 1 § första stycket om inte Totalförsvarets pliktverk vid insamlingen uttryckligen angett att denna sker för andra ändamål.

Behandling av känsliga personuppgifter

5 § Känsliga personuppgifter får behandlas om det är nödvändigt för de ändamål som anges i 1 § första stycket.

Första stycket gäller även kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och de statliga myndigheter som anges i 4 kap. 5 § andra stycket förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt, om uppgifterna behövs för utredning om den totalförsvarspliktiges personliga förhållanden med stöd av 2 kap. 1 § lagen om totalförsvarsplikt.

Ansvar för behandlingen

6 § Totalförsvarets pliktverk är persondataansvarig för den behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som verket utför.

Registerinnehåll

7 § I ADB-register över totalförsvarspliktiga får antecknas personuppgifter endast om den som

1. är aktuell för utredning enligt 2 § andra stycket,
2. genom avtal, beslut om krigsplacering eller på annat sätt är tagen i anspråk för totalförsvaret,
3. skall utföra särskild uppgift vid höjd beredskap eller på grund av viss kompetens är viktig för totalförsvaret,
4. av en redan registrerad uppgetts som närstående eller
5. nämns bland de uppgifter som antecknas med stöd av 8 § första stycket 13.

Uppgifter om en person som avses i första stycket 4, får antecknas i registret endast vid höjd beredskap.

Utän hinder av vad som sägs i första stycket får personuppgifter antecknas i registret om den som fattat beslut eller handlagt ärende rörande den registrerade hos Totalförsvarets pliktverk eller hos annan som utför utredning som avses i 2 § andra stycket. Detsamma gäller personuppgifter om den som gjort journalanteckning i samband med sådan utredning eller i samband med den registrerades tjänstgöring inom totalförsvaret.

8 § I ADB-register över totalförsvarspliktiga får endast följande personuppgifter antecknas:

1. personnummer, namn, adress, telefonnummer och folkbokföringsort,
2. hinder för genomförande av utredning som avses i 2 § andra stycket, för utbildning och för krigsplacering eller annat ianspråktagande av den registrerade för totalförsvarets räkning,
3. boende- och familjeförhållanden samt försörjning, om uppgiften behövs för att Totalförsvarets pliktverk skall kunna fullgöra sina åligganden enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga,
4. utbildning, anställning, kunskaper, färdigheter, anlag och intressen som har betydelse för bedömningen av den registrerades användbarhet inom totalförsvaret,
5. fysisk och psykisk hälsa och förmåga jämte de uppgifter som ligger till grund för bedömningen härav,
6. om den registrerade är svensk medborgare eller inte,
7. utgången i mål om ansvar för brott mot totalförsvarsplikten,
8. att den registrerade har dömts till påföljd för brott som anges i 19 § femte stycket polisregisterkungörelsen (1969:38),
9. att den registrerade genomgått säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627), vilken säkerhetsklass prövningen avsett och resultatet av denna,
10. vad som bestämts vid inskrivning enligt lagen om totalförsvarsplikt eller lagen om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning,
11. krigsplacering, annat ianspråktagande av den registrerade för totalförsvaret eller särskild uppgift som han eller hon skall utföra vid höjd beredskap,
12. tjänstgöring inom totalförsvaret samt betyg, vitsord, förordnanden och utmärkelser som är att hänföra till denna samt
13. personliga förhållanden i övrigt som åberopas av den registrerade, om de rör hans eller hennes tjänstgöring inom totalförsvaret.

Utän hinder av vad som sägs i första stycket får beslut som rör totalförsvarsplikten, tidpunkter och tidsperioder för registrerade förhållanden samt erforderliga administrativa och tekniska uppgifter antecknas.

Beträffande den som antecknas i registret med stöd av 7 § första stycket 4, får endast namn, adressuppgifter och relation till den som uppgett honom eller henne som närstående föras in i registret.

Beträffande handläggare och andra personer som avses i 7 § tredje stycket får endast namn, titel och tjänsteställe antecknas.

9 § Regeringen får till skydd för de registrerades personliga integritet föreskriva ytterligare begränsningar av vad som får antecknas i ADB-register över totalförsvarspliktiga.

Terminalåtkomst

10 § Totalförsvarets pliktverk har terminalåtkomst till ADB-register över totalförsvarspliktiga. Regeringen får föreskriva att även annan får ha sådan åtkomst samt i vilken omfattning.

Registrering av uppgifter

11 § Regeringen får föreskriva att även annan än Totalförsvarets pliktverk får föra in och rätta personuppgifter i ADB-register över totalförsvarspliktiga samt i vilken omfattning.

Sökbegrepp

12 § Personuppgifter som avses i 8 § första stycket 2-3 och 5-9 får inte användas som sökbegrepp annat än om det behövs för tillsyn, uppföljning eller utvärdering av Totalförsvarets pliktverks verksamhet eller för framtagande av material för forskning eller statistik. Detsamma gäller uppgifter om resultat från kunskapsprov och anlagstester som utförts vid sådan utredning som avses i 2 § andra stycket.

För åtkomst av personuppgifter om närstående till en totalförsvarspliktig, om den som handlagt ärende, fattat beslut eller gjort journalanteckning får endast den totalförsvarspliktiges personnummer användas som sökbegrepp. Detsamma gäller för åtkomst av personuppgifter som antecknats med stöd av 8 § första stycket 13.

Utan hinder av vad som sägs i första och andra stycket får nödvändigt sökbegrepp användas under den tid det behövs för rättelse eller för att avhjälpa fel som uppkommit till följd av brister i ett dataprogram.

Regeringen får föreskriva ytterligare begränsningar av sökbegrepp.

Gallring

13 § En personuppgift i ett ADB-register över totalförsvarspliktiga skall gallras så snart uppgiften inte längre behövs för de ändamål som anges i 1 § första stycket. Personuppgifter beträffande dem som avses i 7 § första stycket 1-3 skall gallras senast vid utgången av det kalenderår den registrerade fyller 70 år, om inte han eller hon även därefter har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap. Uppgifter om närstående, beslutsfattare, handläggare, den som gjort journalanteckning samt om personer som nämns bland vad som antecknats med stöd av 8 § första stycket 13 skall härvid anses som uppgifter om den totalförsvarspliktige. Regeringen får föreskriva kortare tid för gallring än vad som följer av detta stycke.

Regeringen får föreskriva undantag från skyldigheten att gallra personuppgifter i fråga om bevarande av material för forskningens behov. Sådana uppgifter skall dock avföras från registret vid den tidpunkt de annars skulle ha gallrats enligt första stycket.

Sekretess

14 § För utlämnande av personuppgifter om totalförsvarspliktiga gäller de begränsningar som följer av sekretesslagen (1980:100).

Inskränkning i tillsynsmyndighetens befogenheter

15 § Tillsynsmyndigheten får inte förbjuda Totalförsvarets pliktverk att behandla personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

Korrigerig av uppgifter

16 § Persondatalagens bestämmelser om den persondataansvariges skyldighet att på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna personuppgifter och att underrätta tredje man, till vilken uppgifterna har lämnats ut, om sådana åtgärder skall gälla även då personuppgifter behandlats i strid med denna lag eller föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag.

Skadestånd

17 § Persondatalagens bestämmelser om skadestånd skall gälla även då personuppgifter behandlats i strid med denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999. Vid sådan behandling av personuppgifter för vilken lagen gäller och som redan pågår vid ikraftträdandet skall persondatalagens bestämmelser tillämpas utan hinder av vad som sägs i 2 p i övergångsbestämmelserna till den lagen.

Bestämmelserna i 5 § andra stycket i denna lag skall emellertid inte börja tillämpas förrän den 1 oktober 2001.

2. De personer, som vid lagens ikraftträdande har varit föremål för sådan utredning som avses i 2 § andra stycket men som inte tagits i anspråk för totalförsvarets räkning genom avtal, beslut om krigsplacering eller på annat sätt, får utan hinder av vad som sägs i 7 § antecknas i ett ADB-register över totalförsvarspliktiga.

2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller i ärende om *inskrivning av totalförsvarspliktiga* och i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Forsvarsmakten, skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt samt uppskov med och avbrott i sådan tjänstgöring. Sekretess gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke

Sekretess gäller inom personalvård med avseende på den som tjänstgör med totalförsvarsplikt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Föreslagen lydelse

7 kap.

12 §

Sekretess gäller i ärende om *utredning om totalförsvarspliktigas personliga förhållanden*, i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar *samt i ärende om inskrivning och krigsplacering av totalförsvarspliktiga* för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Forsvarsmakten, skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt samt uppskov med och avbrott i sådan tjänstgöring. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom verksamhet som avser utbildning för totalförsvarsändamål med avseende på den som tjänstgör med totalförsvarsplikt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos befattningshavare som har till uppgift att utbilda den totalförsvarspliktige, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den

som uppgiften rör eller någon honom
närstående lider men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

Förteckning över remissinstanserna

1. Svea hovrätt
2. Malmö tingsrätt
3. Kammarrätten i Stockholm
4. Länsrätten i Stockholms län
5. Riksdagens ombudsmän
6. Justitiekanslern
7. Totalförsvarets pliktverk
8. Försvarsmakten
9. Överstyrelsen för civil beredskap
10. Datainspektionen
11. Socialstyrelsen
12. Riksarkivet
13. Svenska kommunförbundet
14. Landstingsförbundet
15. Rikspolisstyrelsen
16. Riksåklagaren
17. Sveriges advokatförbund
18. Frivilligorganisationernas samarbetsorganisation
19. Värnpliktsrådet
20. Civilpliktsrådet
21. Statens räddningsverk
22. Stockholms kommun
23. Göteborgs kommun
24. Malmö kommun
25. Umeå kommun
26. Landsorganisationen i Sverige (LO)
27. Tjänstemännens centralorganisation (TCO)
28. Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)
29. Officersförbundet
30. Svenska arbetsgivarföreningen

31. Jämtlands läns landsting
32. Post- och telestyrelsen
33. Banverket
34. Vägverket
35. Luftfartsverket
36. Statens jordbruksverk
37. Statens invandrarverk
38. Närings- och teknikutvecklingsverket
39. Riksskatteverket
40. Svenska kyrkans centralstyrelse
41. Högskoleverket
42. Statens skolverk
43. Kriminalvårdsstyrelsen
44. Sjöfartsverket
45. Domstolsverket
46. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)
47. Länsstyrelsen i Stockholms län
48. Länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohus län
49. Affärsverket svenska kraftnät

Lagrådsremissens lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

1 Förslag till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga i den verksamhet Totalförsvarets pliktverk bedriver för att

1. ta fram underlag för beslut om inskrivning, krigsplacering eller annat ianspråktagande av personal till totalförsvaret,
2. redovisa personal med uppgifter inom totalförsvaret,
3. säkerställa att den registrerade fortlöpande får ändamålsenlig utbildning och lämplig placering inom totalförsvaret,
4. se till att den registrerade fullgör sina skyldigheter såvitt avser totalförsvarsplikten,
5. tillgodose den registrerades rättigheter och trygghet i hans eller hennes egenskap av totalförsvarspliktig, och
6. planera, följa upp och utvärdera den verksamhet som anges i 1-5.

I de fall det anges särskilt gäller lagen även i verksamhet som bedrivs av någon annan än Totalförsvarets pliktverk.

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifter ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

2 § Med totalförsvarspliktiga jämställs vid tillämpningen av denna lag personer som har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap utan att skyldigheten att fullgöra uppgiften grundar sig på totalförsvarsplikt.

Definitioner

3 § Med behandling, blockering, personuppgiftsansvarig, personuppgifter, känsliga personuppgifter, den registrerade, samtycke, tillsynsmyndigheten och tredje man förstås i denna lag detsamma som i personuppgiftslagen (1998:000).

Med utredning avses i denna lag mönstring och annan utredning om den totalförsvarspliktiges förhållanden som kan utföras enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt samt särskild antagningsprövning enligt lagen (1994:1810) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning.

Med automatiserat register över totalförsvarspliktiga avses register med personuppgifter om totalförsvarspliktiga som förs av Totalförsvarets pliktverk med hjälp av automatiserad behandling för de ändamål som anges i 1 § första stycket.

Förhållandet till personuppgiftslagen

4 § Om inget annat följer av denna lag eller av föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, tillämpas personuppgiftslagen (1998:000) vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

Ändamålen med behandlingen

5 § Personuppgifter som samlats in av Totalförsvarets pliktverk skall anses insamlade för de ändamål som anges i 1 § första stycket om inte Totalförsvarets pliktverk vid insamlingen uttryckligen angett att den sker för andra ändamål.

Behandling av känsliga personuppgifter

6 § Känsliga personuppgifter får behandlas om det är nödvändigt för de ändamål som anges i 1 § första stycket.

Första stycket gäller även kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och statliga myndigheter om uppgifterna behövs för utredning om den totalförsvarspliktiges personliga förhållanden enligt 2 kap. 1 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Ansvaret för behandlingen

7 § Totalförsvarets pliktverk är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som verket utför.

Registerinnehåll

8 § I automatiserat register över totalförsvarspliktiga får personuppgifter antecknas endast om den som

1. är aktuell för utredning enligt 3 § andra stycket,
2. genom avtal, beslut om krigsplacering eller på annat sätt är tagen i anspråk för totalförsvaret,

3. skall utföra särskild uppgift vid höjd beredskap eller på grund av viss kompetens är viktig för totalförsvaret,
 4. av en redan registrerad uppgetts som närstående, eller
 5. nämns bland de uppgifter som antecknas med stöd av 9 § första stycket 13.
- Uppgifter om en person som avses i första stycket 4 får antecknas i registret endast vid höjd beredskap.

Utän hinder av vad som sägs i första stycket får personuppgifter antecknas i registret om den som fattat beslut eller handlagt ärende som rör den registrerade hos Totalförsvarets pliktverk eller hos någon annan som utfört en utredning som avses i 3 § andra stycket. Det samma gäller personuppgifter om den som gjort journalanteckning i samband med sådan utredning eller i samband med den registrerades tjänstgöring inom totalförsvaret.

9 § I automatiserat register över totalförsvarspliktiga får endast följande personuppgifter antecknas:

1. personnummer, namn, adress, telefonnummer och folkbokföringsort,
2. hinder för genomförande av utredning som avses i 3 § andra stycket, för utbildning och för krigsplacering eller annat ianspråktagande av den registrerade för totalförsvarets räkning,
3. boende- och familjeförhållanden samt försörjning, om uppgiften behövs för att Totalförsvarets pliktverk skall kunna fullgöra sina åligganden i fråga om förmåner till totalförsvarspliktiga,
4. utbildning, anställning, kunskaper, färdigheter, anlag och intressen som har betydelse för bedömningen av den registrerades användbarhet inom totalförsvaret,
5. fysisk och psykisk hälsa och förmåga jämte de uppgifter som ligger till grund för bedömningen härav,
6. om den registrerade är svensk medborgare eller inte,
7. utgången i mål om ansvar för brott mot totalförsvarsplikten,
8. att den registrerade har dömts till påföljd för brott som framgår av uppgift ur belastningsregistret som Totalförsvarets pliktverk fått del av,
9. att den registrerade genomgått säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627), vilken säkerhetsklass prövningen avsett och resultatet av denna,
10. vad som bestämts vid inskrivningen enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller lagen (1994:1810) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning,
11. krigsplacering, annat ianspråktagande av den registrerade för totalförsvaret eller särskild uppgift som han eller hon skall utföra vid höjd beredskap,
12. tjänstgöring inom totalförsvaret samt betyg, vitsord, förordnanden och utmärkelser som är att hänföra till denna, samt
13. personliga förhållanden i övrigt som åberopas av den registrerade, om det rör hans eller

hennes tjänstgöring inom totalförsvaret.

Andra känsliga personuppgifter än sådana uppgifter som rör hälsa eller religiös övertygelse får inte antecknas i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga. Uppgifter om religiös övertygelse får endast antecknas om den registrerade har lämnat sitt uttryckliga samtycke till att uppgifterna behandlas i registret och de rör hans eller hennes tjänstgöring inom totalförsvaret.

10 § Utan hinder av vad som sägs i 9 § första stycket får beslut som rör totalförsvarsplikten, tidpunkter och tidsperioder för registrerade förhållanden samt erforderliga administrativa och tekniska uppgifter antecknas.

Beträffande den som antecknas i registret med stöd av 8 § första stycket 4, får endast namn, adressuppgifter och relation till den som uppgett honom eller henne som närstående föras in i registret.

Beträffande personer som avses i 8 § tredje stycket får endast namn, titel och tjänsteställe antecknas.

11 § Regeringen får till skydd för den registrerades personliga integritet föreskriva ytterligare begränsningar av vad som får antecknas i automatiserat register över totalförsvarspliktiga enligt 8 och 9 §§.

Direktåtkomst

12 § Totalförsvarets pliktverk har direktåtkomst till automatiserat register över totalförsvarspliktiga. I den utsträckning regeringen föreskriver får annan ha direktåtkomst till registret.

Annans registrering av uppgifter

13 § I den utsträckning regeringen föreskriver får även annan än Totalförsvarets pliktverk föra in personuppgifter i automatiserat register över totalförsvarspliktiga och rätta dessa.

Sökbegrepp

14 § Personuppgifter som avses i 9 § första stycket 2–3 och 5–9 får inte användas som sökbegrepp annat än om det behövs för tillsyn, uppföljning eller utvärdering av Totalförsvarets pliktverks verksamhet eller för framtagande av material för forskning eller statistik. Detsamma gäller uppgifter om resultat från kunskapsprov och anlagstester som utförts vid sådan utredning som avses i 3 § andra stycket.

För åtkomst av personuppgifter om närstående till en totalförsvarspliktig, om den som handlagt ärende, fattat beslut eller gjort journalanteckning får endast den totalförsvarspliktiges personnummer användas som sökbegrepp. Detsamma gäller för åtkomst av person-

uppgifter som antecknats med stöd av 9 § första stycket 13 eller med stöd av att samtycke till anteckning lämnats.

Utan hinder av vad som sägs i första och andra styckena får nödvändigt sökbegrepp användas under den tid det behövs för rättelse eller för att avhjälpa fel som uppkommit till följd av brister i ett dataprogram.

Regeringen får föreskriva ytterligare begränsningar av sökbegrepp.

Gallring

15 § En personuppgift i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga skall gallras så snart uppgiften inte längre behövs för de ändamål som anges i 1 § första stycket. Personuppgifter beträffande dem som avses i 8 § första stycket 1–3 skall gallras senast vid utgången av det kalenderår den registrerade fyller 70 år, om inte han eller hon även därefter har en uppgift inom totalförsvaret vid höjd beredskap. Uppgifter om närstående, beslutsfattare, handläggare, den som gjort journalanteckning samt om personer som nämns bland vad som antecknats med stöd av 9 § första stycket 13 skall härvid anses som uppgifter om den totalförsvarspliktige. Regeringen får föreskriva kortare tid för gallring än vad som följer av detta stycke.

Regeringen får föreskriva undantag från skyldigheten att gallra personuppgifter i fråga om bevarande av material för forskningens behov. Sådana uppgifter skall dock avföras från registret vid den tidpunkt de annars skulle ha gallrats enligt första stycket.

Sekretess

16 § För utlämnande av personuppgifter om totalförsvarspliktiga gäller de begränsningar som följer av sekretesslagen (1980:100).

Inskränkning i tillsynsmyndighetens befogenheter

17 § Tillsynsmyndigheten får inte förbjuda Totalförsvarets pliktverk att behandla personuppgifter om totalförsvarspliktiga.

Korrigerig av uppgifter

18 § Personuppgiftslagens (1998:000) bestämmelser om den personuppgiftsansvariges skyldighet att på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna personuppgifter och att underrätta tredje man, till vilken uppgifterna har lämnats ut, skall gälla även då personuppgifter behandlats i strid med denna lag eller föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag.

Skadestånd

19 § Personuppgiftslagens (1998:000) bestämmelser om skadestånd skall gälla även då personuppgifter behandlats i strid med denna lag.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 24 oktober 1998. Vid sådan behandling av personuppgifter för vilken lagen gäller och som redan pågår vid ikraftträdandet skall personuppgiftslagens (1998:000) bestämmelser tillämpas utan hinder av vad som sägs i andra punkten i övergångsbestämmelserna i den lagen.

Bestämmelsen i 6 § andra stycket i denna lag skall emellertid inte börja tillämpas förrän den 1 oktober 2001.

2. De personer som vid lagens ikraftträdande har varit föremål för sådan utredning som avses i 3 § andra stycket men som inte tagits i anspråk för totalförsvarets räkning genom avtal, beslut om krigsplacering eller på annat sätt, får utan hinder av vad som sägs i 8 § antecknas i ett automatiserat register över totalförsvarspliktiga.

3. Med uppgift i belastningsregistret avses även uppgift i polisregister som förs enligt lagen (1965:94) om polisregister m.m.

2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller i ärende om *inskrivning av totalförsvarspliktiga och* i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Forsvarsmakten, skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt samt uppskov med och avbrott i sådan tjänstgöring. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke

Föreslagen lydelse

7 kap.
12 §

Sekretess gäller i ärende om *utredning om totalförsvarspliktigas personliga förhållanden*, i ärende om antagning av kvinnor till befattningar inom totalförsvaret som kräver längre grundutbildning än 60 dagar *samt i ärende om inskrivning och krigsplacering av totalförsvarspliktiga* för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid Forsvarsmakten, skyldighet att tjänstgöra med totalförsvarsplikt samt uppskov med

och avbrott i sådan tjänstgöring. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller inom personalvård med avseende på den som tjänstgör med totalförsvarsplikt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller inom verksamhet som avser utbildning för totalförsvarsändamål med avseende på den som tjänstgör med totalförsvarsplikt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos befattningshavare som har till uppgift att utbilda den totalförsvarspliktige, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 24 oktober 1998.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-03-05

Närvarande: regeringsrådet Stig von Bahr, regeringsrådet Arne Bækkevold, justitierådet Edvard Nilsson.

Enligt en lagrådsremiss den 5 februari 1998 (Försvarsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Jan Nyrén.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

1. Förslaget till lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga

3 §

I första stycket föreskrivs att vissa begrepp, bl.a. begreppet person-uppgiftsansvarig, skall ha samma betydelse i den föreslagna lagen som i personuppgiftslagen. Med personuppgiftsansvarig avses enligt 3 § personuppgiftslagen (lydelse enligt prop. 1997/98:44) den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandling av personuppgifter.

I 1 § första stycket det remitterade förslaget anges för vilka ändamål det automatiska registret över totalförsvarspliktiga får användas (jfr 5 §). Det framstår därför som osäkert om Totalförsvarets pliktverk får sådant inflytande över ändamålen med behandlingen att verket uppfyller personuppgiftslagens definition på personuppgiftsansvarig. Till synes såsom en konsekvens härav föreslås också att det i 7 § införs en uttrycklig bestämmelse om att Totalförsvarets pliktverk är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga som verket utför. Någon annan myndighet som får sådant inflytande att den blir personuppgiftsansvarig torde inte finnas. Hänvisningen till personuppgiftslagens definition av personuppgiftsansvarig synes av denna anledning böra utgå.

Enligt 4 § tillämpas personuppgiftslagen, om inget annat följer av den föreslagna lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den, vid behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga. Denna hänvisning till personuppgiftslagens regelsystem måste enligt Lagrådets mening omfatta, så länge annat inte sägs, även nämnda lags terminologi. Vad som föreskrivs i förevarande paragraf om behandling, blockering, personuppgifter, känsliga personuppgifter, den registrerade, samtycke, tillsynsmyndigheten och tredje man framstår därför som överflödigt. Hela första stycket i förevarande paragraf synes således kunna slopas.

Godtas vad Lagrådet har förordat bör hänvisningarna till "3 § andra stycket" i 8, 9 och 14 §§ samt punkt 2 av övergångsbestämmelserna ändras till "3 § första stycket".

19 §

Hänvisningen i denna paragraf till bestämmelserna om skadestånd i personuppgiftslagen innebär enligt den allmänna motiveringen att Totalförsvarets pliktverk kan exculpera sig från ersättningsskyldighet för en behandling i strid med den föreslagna lagen genom att visa att felet beror på annan. Uttalandet bör nyanseras på det sättet att detta enligt 48 § andra stycket personuppgiftslagen gäller bara i den utsträckning det är skäligt. Denna inskränkning får betydelse bl.a. i det fallet att felet beror på en annan statlig myndighet än Totalförsvarets pliktverk. Som Justitiekanslern påpekat under remissbehandlingen framstår det i ett sådant fall knappast som skäligt gentemot den skadelidande att verket skall kunna freda sig från ansvaret för felaktiga uppgifter i registret med tillämpning av bestämmelsen i 48 § andra stycket personuppgiftslagen. Jämkning av ersättningsskyldigheten kan då underlåtas med stöd av det skälighetsrekvisit som den bestämmelsen innehåller. Det är något annat än det skäl för samma slutsats som anges i den allmänna motiveringen, nämligen att staten i detta sammanhang utgör en enhet även om ansvaret för olika verksamheter vilar på skilda myndigheter.

Övrigt lagförslag

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 1998

Närvarande: statsrådet Peterson, ordförande, och statsråden Freivalds, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Andersson, Winberg, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson, von Sydow, Klingvall, Åhnberg, Pagrotsky, Östros

Föredragande: statsrådet von Sydow

Regeringen beslutar proposition 1997/98:80 Lag om behandling av personuppgifter om totalförsvarspliktiga

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler

Lag (0000:0000) om
behandling av
personuppgifter om
totalförsvarspliktiga

11,12,13,14, och 15 §§